

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Motivy apostáze od hnutí Víry

**Vliv osobnostního a duchovního růstu na
odpadnutí**

Michala Sedláčková

Katedra: Religionistiky
Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Vojtíšek
Studijní program: B 7508, Sociální práce
Studijní obor: Pastorační a sociální práce

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Motivy apostáze od hnutí Víry“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Karlových Varech dne 22. 11. 2009

Michala Sedláčková

Bibliografická citace

Motivy apostáze od hnutí Víry : vliv osobnostního a duchovního růstu na odpadnutí : bakalářská práce / Michala Sedláčková; vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Vojtíšek. Karlovy Vary, 2009. s. 50.

Anotace

Teze je zaměřena na motivy dekonverze, případně apostáze od hnutí víry, která se vyskytují na území České republiky. Předmětem zájmu se stala zejména společenství Slova života, bývalé Vody života, Oáza ..., jejichž učení je pro hnutí víry příznačné.

V první části práce je stručně charakterizováno hnutí víry v České republice, jeho historie a současnost. Dále je zde popsán případný vliv motivů, osobnostního vývoje a procesu zrání víry jedince na jeho odpadnutí. Druhá část práce je věnována praktickému výzkumnému šetření, které proběhlo metodou strukturovaných rozhovorů s vybraným vzorkem odpadlíků.

Klíčová slova: hnutí víry, apostáze, konverze, odpadnutí, odpadlík, motivy, osobnostní vývoj, vývoj víry, snyteticky-konvenční stadium, individuálně reflexivní stadium

Summary

The Motives of Apostasy out of Faith Movement

Bachelor's thesis is focused on motives of deconversion perhaps even apostasy from the Faith Movement they exist in Czech Republic. In point of interest were especially organization like Slovo života, Voda života, Oáza ..., for their doctrine is typical of Faith Movement.

In the first part is briefly characted history and the present of Faith Movement in Czech Republic. Further is described here an eventual influence of motives and personal development and process of religion maturing on one's defection. The second part of bachelor's thesis is focused on practical research. The research was realised by the metod of structured interview with the chosen sample of defectors.>

Keywords: Faith Movement, apostasy, conversion, defection, defector, motives, personality development, faith development, synthetic-conventional stage, individuative-reflective stage>

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila své díky vedoucímu práce Zdeňkovi Vojtíškovi za ochotu poskytnout mi inspiraci, rady a připomínky. Poděkování patří také rodičům a všem, kteří mne podporovali a vytvářeli podmínky pro vznik této práce.

OBSAH

I. ÚVOD	9
II. TEORETICKÁ ČÁST	11
II.1. Hnutí víry	11
II.1.1. Počátky hnutí víry a současná situace u nás	12
II.1.2. Charakteristika a učení hnutí víry	15
II.1.2.1. Některé kritiky učení víry	19
II.2. Příčiny a motivy odpadnutí	22
II.2.1. Pojem apostáze a dekonverze	22
II.2.2. Motivace v náboženském kontextu	22
II.2.3. Vývoj religiozity jedince a pravděpodobnost odpadnutí	24
II.2.3.1. Stadium synteticky konvenční víry	25
II.2.3.2. Stadium individuálně reflexivní víry	26
II.2.3.3. Zrání víry - přechod od stadia synteticky konvenčního ke stadiu individuálně reflexivnímu	28
II.2.4. Hypotézy o příčinách odpadnutí	30
III. PRAKTICKÁ ČÁST	35
III.1. Cíle výzkumného šetření	35
III.2. Cílová skupina a použité metody	36
III.3. Technika sběru informací	37
III.3.1. Charakteristika vzorku respondentů	38
III.3.2. Charakter rozhovoru	38
III.3.3. Interpretace výsledků šetření	39
III.4. Zhodnocení praktické části	49
IV. ZÁVĚR	50
V. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
VI. PŘÍLOHY	53

I. ÚVOD

Záměrem této bakalářské práce je popsat motivy a okolnosti, které vedly příslušníky hnutí víry k odchodu od tohoto náboženského hnutí. Práce je tedy převážně popisného charakteru a její přínos by měl spočívat v tom, že čtenáře seznamuje s informacemi využitelnými v pastoračním poradenství zaměřeném na klienty - bývalé členy hnutí víry a v poradenství výstupovém¹. Tito lidé hledají odbornou pomoc v otázkách konverze nebo opuštění náboženské skupiny mezi psychology, sociálními pracovníky či duchovními. „Někteří z nich najdou cestu i do Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů.“²

Práce čerpá nejvíce z poznatků amerického sociologa S. A. Wrighta o motivaci apostáze z nových náboženských hnutí, vychází z teorie stádií zralosti víry podle J. W. Fowlera a z pramenů zpracovaných a publikovaných religionistou Z. Vojtíškem. Na základě těchto zdrojů jsou formulovány hypotézy, jejichž ověření je věnována praktická část práce.

V teoretické části bude čtenář nejprve seznámen s fenoménem hnutí víry, s počátky jeho vzniku a s organizacemi na našem území, které lze vzhledem k jejich učení a původu zařadit mezi hnutí víry. V následující kapitole věnované pojmům jako „odpadnutí“, „dekonverze“ a „apostáze“, si čtenář může ujasnit, jak těmto pojmům bude v rámci práce rozuměno. Práce se zabývá příčinami a motivy odpadnutí. Samotná teorie motivace je však tématem poměrně obsáhlým, a proto pro naše účely postačí, jestliže bude v další kapitole věnována zúžená pozornost pouze motivaci v kontextu náboženství. Obeznamit čtenáře s teoretickým východiskem jedné z hypotéz mají pak za úkol kapitoly popisující problematiku zrání víry jednotlivce (vývoj religiozity jedince). Tento proces zrání úzce souvisí s vývojem osobnosti směrem k její autonomii, samostatnosti, emocionální, kognitivní, morální zralosti a integrovanosti. Umožnit klientovi dojít takového stupně osobnostní zralosti, aby mohl svou situaci sám reflektovat, zorientovat se v ní a nezávisle rozhodovat, je jedním z cílů výstupového poradenství a poradenství odpadlíkům.

---

1 Z. Vojtíšek uvádí, že se jedná o poradenství založené na dobrovolné dohodě, kdy poradce respektuje klientovo rozhodnutí zůstat ve své náb. skupině nebo ji opustit. Poradce poskytuje informace, o kterých předpokládá, že se s nimi klient nesetkal a snaží se obnovit jeho schopnost individuálního úsudku a samostatného informovaného rozhodování.

2 [VOJTÍŠEK, Z., Poradenství pro odpadlíky, s. 1. \[online\]. \(cit. 2009-3-10\). URL: www.sekty.cz/www/stranky/poradna/2.pdf](http://www.sekty.cz/www/stranky/poradna/2.pdf)

Praktická část práce se znovu vrací k hypotézám o příčinách (motivech) odpadnutí. Tyto by však v této části měly být doloženy nebo vyvráceny prostřednictvím poznatků vyplývajících z šetření. Nejprve kapitoly praktické části práce popisují cíle výzkumného šetření, metodologii šetření, dále seznamují čtenáře s cílovou skupinou a technikou získávání dat. Tuto část práce uzavírá oddíl věnovaný zhodnocení výzkumného šetření.

V závěru práce se pak čtenář může dozvědět, jaký přínos mělo výzkumné šetření v praxi uvedené do souvislosti s teoretickými poznatky o hnutí Víry.

II. TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část práce by měla čtenáře seznámit s teoretickým východiskem a spojitostmi majícími souvislost s problematikou odpadnutí od hnutí Víry. Nejprve je čtenář krátce seznámen s historií hnutí Víry, s formami tohoto hnutí na území ČR, s učením typickým pro hnutí Víry a s dalšími jeho charakteristikami. Další kapitola a její oddíly se zabývá příčinami a motivy odpadnutí, přičemž je zde věnován prostor podrobnějšímu pojednání o vlivu, který má proces osobnostního a duchovního zrání jednotlivce na odpadnutí. V závěru této části jsou čtenáři představeny hypotézy o příčinách odpadnutí, které vycházejí ze studie S. A. Wrighta a z poznatků o duchovním a osobnostním zrání.

II.1. Hnutí víry

Hnutí Víry patří mezi fenomény, které se na našem území rozšířily spolu se změnou politického režimu po roce 1989. Podle Z. Vojtíška se jedná o „široký proud vzešlý z pentekostalismu pod vlivem Nového myšlení. Na rozdíl od hnutí Nového myšlení je u Hnutí víry síla lidské mysli nahrazena silou víry.³ Někdy je Hnutí víry označováno jako „Faith Movement“, „pozitivní vyznávání“ nebo „poselství víry“, odpůrci jej pak nazývají „evangelium prosperity“ nebo hnutí „health and wealth“.⁴ „...navazuje na letniční a charismatické hnutí, spojuje ovšem křesťanskou víru s prvky tzv. hnutí lidského potenciálu.“⁵ Jeví znaky propojení s „pozitivním myšlením“, „Novým myšlením“ a „křesťanskou vědou“.⁶

Počátky Hnutí víry lze datovat do období 70. let minulého století. Zemí vzniku Hnutí víry je USA, odkud se pak rozšířilo do celého světa. Jak píše autor encyklopedie náboženských směrů Z. Vojtíšek, toto hnutí netvoří pevnou strukturu, má však několik center, která slouží jako školicí střediska, skrze něž

---

3 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 118.

4 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 90.

5 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 119.

6 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 90.

šíří své učení pomocí publikací, nosičů dat a misionářů. Zakládá ve světě školy, samostatné sbory, sdružení a nadace.⁷ Učitelé tohoto hnutí svým působením také ovlivňují věřící z jiných církví, kteří se sami nepovažují za součást hnutí Víry.⁸ Biskup Církve živého Boha⁹ Vít Dan Kolinger vyjádřil svůj názor na cíl hnutí víry takto: „Cílem hnutí víry je, aby se „rozpuštělo v křesťanstvu, podobně jako se ve všech církvích „rozpuštěla“ charismatická obnova...“¹⁰.

II.1.1. POČÁTKY Hnutí VÍRY A SOUČASNÁ SITUACE U NÁS

Počátky hnutí Víry je možno hledat v období, kdy vyvstalo několik vln pentekostálního¹¹ (letničního) hnutí, z nichž každá přicházela s určitou inovací. Inovaci, vůči které se mnozí ostatní pentekostalisté vymezují, představují teologické důrazy ve spisech baptistického pastora Esseka W. Kenyona (1867-1948).¹² Jeho inovacemi jsou: „teologie prosperity“, „teologie zjeveného poznání“, která odmítá realitu vnímanou skrze smysly, „teologie ztotožnění“, podle níž jsou člověk a Bůh stejné přirozenosti, „teologie víry“ (víra ve vlastní víru) a „teologie uzdravení“ slibující uzdravení skrze víru. Tyto navazují na Nové myšlení a Křesťanskou vědu.¹³¹⁴

K rozvoji hnutí přispěli dále tzv. uzdravující evangelisté Oral Roberts a William Branham, televizní kazatelé. Za zakládající představitele hnutí Víry jsou považováni Kenneth Copeland (*1937), Kenneth Hagin (1917-2003) a Afroameričan Frederic Price (*1932). Učení přejali také další charismatiční kazatelé ve světě, mezi nimi Korejec Yonggi Cho, Nigerijec David Oyedepo a

---

7 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 119.

8 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 185.

9 Církev živého Boha se hlásí ke hnutí víry

10 KOŘÍNEK, M., Cílem je rozpuštění: rozhovor s biskupem Církve živého Boha Vítem D. Kolingerem, *Dingir*, 11/2008, s. 59.

11 Název hnutí odvozen z řeckého „pentekosté“, což je padesátidenní období od vzkříšení Páně do seslání Ducha svatého (letnice). Pentekostální církve se odvolávají na letniční událost zaznamenanou v Bibli (Sk 2,1-5) a kladou důraz na projevy darů milosti (charismat) obdržených při vylití Ducha svatého, na konverzi, osobní odpovědnost, autoritu bible i na typická masová shromáždění se silnou rolí emocí. In. VOJTÍŠEK, Z., *Od táborů k hnutí víry*, *Dingir*, 11/2008, s. 50.

12 BUBAN, M., Kenyonových pět T, *Dingir*, 11/2008, s. 51-52.

13 Tamtéž s. 51-51.

14 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 181.

Jihoafričan Ray McCauley.¹⁵

K. E. Hagin je všeobecně označován jako „otec“ hnutí Víry, ačkoliv svou teologii čerpal z o 30 let starších myšlenek E. W. Kenyona, o čemž vypovídají četné doslovné shody ve spisech obou autorů. K. Hagin se k plagiátorství ani myšlenkové návaznosti na E. W. Kenyona nepřiznal, protože by tím pravděpodobně ohrozil věrohodnost svých tvrzení, že evangelium Víry přijal skrze nadpřirozená vidění a božská zjevení.¹⁶ Z rekonstrukce K. E. Haginovy biografie je zjistitelné, že trpěl srdeční vadou, v letech dospívání byl ve stavu ochrnutí a upoután na lůžko. V té době, roku 1934 prožil události, které popisuje jako třikrát opakovaný sestup do pekla.¹⁷ Když vydal život Kristu, prožil zjevení, díky němuž začal vyznávat uzdravení (ač byl stále ještě ochrnut) a následně se ze svého srdečního onemocnění zotavil.¹⁸ Později se K. E. Hagin stal pentekostálním pastorem a založil roku 1974 v Oklahomě v Tulse biblické studijní centrum Rhema, odkud bylo jeho učedníky Učení Víry šířeno do celého světa.¹⁹ Evangelistou ovlivněným E. W. Kenyonem je pastor Kenneth Copeland (*1937).²⁰ Dalšími centry hnutí Víry jsou jihoafrický Johannesburg, švédská Uppsala, Berlín a Budapešť.²¹

Hnutí Víry na našem území jako první ovlivnila organizace Slovo života s ústředím ve švédské Uppsale (zal. v r. 1983). Hlavním zakladatelem je Ulf Ekman, který studoval na Haginově škole v Tulse.²² K učení Víry se přihlásily sbory Vody života, které vznikly ilegálně před rokem 1989. Toho zlomového roku byla Voda života následována dalšími vznikajícími (sbor Ježíš žije v Brně a sbor Cesta života v Prachaticích). Začátkem roku 1990 se konala masová eangelizace s americkou misionářkou M. A. Isleibovou a na podzim Středoevropská konference Víry s Ulfem Ekmanem, jedním z evropských představitelů hnutí Víry. To mělo za následek růst stávajících sborů, vznik nových samostatných sborů a inspirovaných modlitebních skupinek. Pastor Vody života Alexandr Flek vycestoval se svou ženou do na roční studium do Uppsaly. Inspirováni touto zkušeností založili po návratu Biblickou školu Vody

---

15 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 90.

16 McCONNELL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 26.

17 Tamtéž, s. 67.

18 Tamtéž, s. 68.

19 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 90.

20 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 118.

21 Tamtéž, s. 118.

22 Tamtéž, s. 118.

života v Praze, kde kromě českých kazatelů přijížděli vyučovat i zahraniční (hlavně ze Slova života v Uppsale). Jejich působením byla česká společnost ovlivněna švédským Slovem života. Na Moravu se v tomto období přistěhoval švédský misionář M. Lundin a zaměřil se na již existující sbor hnutí Víry v Brně, který vzrostl a převzal pražskou biblickou školu. Sbor se později institucionalizoval, což byl počátek vzniku církve Slova života po vzoru švédské církve. Díky jeho činnosti a působení se hnutí Víry koncentrovalo více do Brna.²³

V té době vycestoval Alexandr Flek s rodinou opět na studia teologie a biblických jazyků na pobočce University Orala Robertse v Uppsale. Po svém návratu v roce 1998 se už k církvi Slovo života nepřipojil. Pomocníkem M. Lundina na brněnském sboru se stal Jiří Zdráhal, který také strávil rok na biblické škole Slovo života v Uppsale. Misionář se roku 1996 vrátil do Švédska a Jiří Zdráhal po něm převzal brněnský sbor, vydavatelství i časopis Slovo života. Biblická škola fungovala do roku 2000, kdy odjeli švédští misionáři, kteří zde působili. Církev Slovo života se poté zaměřilo na založení křesťanské základní školy, které se však neuskutečnilo a škola vznikla jako soukromá v až roce 2007. Pastor Jiří Zdráhal v roce 2003 opustil Brno a začal se věnovat misii v Praze, kde založil společenství International Christian Fellowship (ICF). Brněnský sbor převzal Michal Vaněk. Církev Slovo života má nyní osm sborů, z nichž nejpočetnější je v Brně.²⁴ V Praze je v současnosti pastorem Martin Janda.²⁵

Dalším absolventem Haginovy školy v Tulse je Miloš Kozohorský, zakladatel Křesťanského společenství víry v Dobříši a zakladatel Triumfálního centra víry v Praze.²⁶ Na Moravě vzniklo několik sborů patřících pod organizaci R. O. F. C.²⁷ (Reach Out For Christ, známé i jako „kampaň pro Krista“)²⁸, s hlavním sborem v Šumperku pod vedením pastora Petra Pakosty, sbor Nový život v Ústí n. Labem a Holy Ghost End Time Ministries Int. (HGETMI) afrického misionáře Festuse Nsohy (Církev Oáza s centrálním sborem v Praze a menšími, většinou domácimi sbory v dalších pěti městech)²⁹. Svým učením se hnutí Víry blíží také sbor Cesta Panujícího (dříve Pánova

---

23 VOJTÍŠEK, Z., Cesta Slova života, *Dingir*, 11/2008, s. 56-57.

24 Tamtéž, s. 58-59.

25 [Církev Slovo života \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.slovozivota.cz/cirkve_v_cr](http://www.slovozivota.cz/cirkve_v_cr)

26 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 121.

27 ROFC Šumperk [online]. (cit. 2009-10-12). URL: <http://www.rofc.cz/>

28 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 120.

29 Církev Oáza [online]. (cit. 2009-10-12). URL: <http://www.holyghost.cz/cirkve.php>

cesta) založená australským reemigrantem Johnem Podmolikem.³⁰ K učení typickému pro hnutí víry lze přiřadit také biblické školy Victory Christian Center (Victory International Bible Institut)³¹ a Církev Živého Boha vzniklá z několika samostatných sborů.³²³³

II.1.2. CHARAKTERISTIKA A UČENÍ HNUTÍ VÍRY

Smyslem oddílů věnovaných učení hnutí Víry a jejich kritice není posuzovat teorii a praxi hnutí Víry nebo jakkoli hodnotit úspěšnost či věrohodnost jednotlivých uzdravení vírou. Nejedná se ani o vyčerpávající studii zaměřenou na teologii hnutí Víry. Účelem je spíše provést čtenáře po povrchu a seznámit jej s některými rysy typickými pro toto hnutí a následně i s jejich kritikami. S obojím se totiž čtenář může setkat zejména ve výpovědích v praktické části práce.

Příznačné pro hnutí Víry je několikero doktrín týkajících se: autority věřícího nad duchovním světem, nadpřirozeného potenciálu víry, jejímž prostřednictvím lze přivodit zázraky, hlasitého proklamování a učení o prosperitě. Tyto doktríny se opírají o pět E. W. Kenyonových teologických důrazů zmíněných v předchozím oddíle věnovaném počátkům hnutí Víry: „teologie prosperity“, „teologie zjeveného poznání“, „teologie ztotožnění“, „teologie víry“ (víra ve vlastní víru) a „teologie uzdravení“.³⁴

Výše popsané teologické důrazy jsou poměrně rozšířené a podle C. Partridge je třeba rozlišovat mezi pentekostálními hnutím (denominace), které ve svých kongregacích prakticky zamezují rozvoji extrémních podob učení o prosperitě, charismatickým hnutím a hnutím Víry. „Nauka a praxe každého z těchto hnutí je navzdory překrývání, vzájemným výpůjčkám a jistému rozostření typově odlišná.“³⁵

---

30 JURKOVIČ, P., *Pánova cesta*, [online]. (cit. 2009-10-12). URL: http://www.dingir.cz/dingir/1998_2/clanky/D1998_2_06.html

31 VIBI [online]. (cit. 2009-10-12). URL: http://www.victorymissions.com/html/ivbi_countries.htm

32 VOJTÍŠEK, Z., Hnutí víry u nás: Od táborů k hnutí víry, *Dingir*, 11/2008, s. 50.

33 VOJTÍŠEK, Z., Hnutí víry [online]. (cit. 2009-10-12). URL: http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/hnutiviry.html

34 BUBAN, M., Kenyonových pět T, *Dingir*, 11/2008, s. 51-52.

35 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 93.

Hnutím Víry, které je spíše sítí různých uskupení, byly v závislosti na věrouce představitelů jednotlivých proudů přijímány následující důrazy:

K. Hagin kladl ve svém učení důraz na slovo vyřčené ve víře – tzv. „pozitivní vyznávání“. Když lidé podle tohoto učení nahlas vyznávají určité duchem rozpoznané pasáže z Písma (tzv. „rhema“)³⁶, Bůh jim sešle, co ve víře vyznávali. Pokud se tak nestane, je to důsledek nevěry nebo neposlušnosti.³⁷

K. Copeland později přidal další důraz - na finanční prosperitu (obdobné učení o zákonu setby a žně: „dávejte a bude vám dáno“ z L 6,38 se objevilo u O. Robertse) a stanovil také její „zákony“ - principy, jimiž se vše řídí (tedy i Bůh).³⁸ Jak píše D. R. McConnell, podle K. Copelanda i podle C. Fillmora závisí prosperita na víře jednotlivce, na tom, jak chápe a umí „aplikovat“ tyto zákony prosperity, a jak v praxi rozumí veršům z Markova evangelia 10,29-30 a jiným^{39 40}.

Pragmatické propojení E. W. Kenyonovy „teologie prosperity“ a „teologie víry“ dobře vystihuje Z. Vojtíšek, když píše, „...že v možnostech člověka je mnohem víc, než jak běžně žije, a že tento nevyužitý lidský potenciál chce Bůh naplnit, aby člověk ve všech směrech prosperoval. Za jediný limitující faktor se považuje naše víra...“⁴¹

„Víra je mocná síla. Je to řídicí síla. Pohne věcmi. Víra promění věci. Víra promění lidské tělo. Promění lidské srdce. Víra promění okolnosti... Síla víry se uvolňuje slovy. Slova naplněná vírou uvádí v činnost zákon Ducha.“⁴²

Podle tohoto učení může mít člověk to, čemu věří, co proklamuje (resp. považuje za hotové) a co od Boha žádá. Pravý věřící by měl být tedy „...naprosto zdravý (má zemřít až sešlostí věkem), bohatý a všestranně úspěšný. Všechny problémy lze řešit velkou vírou, která se projeví absolutním nasazením a zbavením se všeho, co by tuto víru omezovalo.“⁴³ Tento „nedostatek“ víry má mít podle teologie Víry přímo fatální dopad: kdyby

---

36 Podle novozákonního řeckého termínu pro „slovo“.

37 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 90, 94.

38 Tamtéž, s. 92.

39 „...Amen, pravím vám, není nikoho, kdo opustil dm nebo bratry nebo sestry ... nebo pole pro evangelium, aby nyní, v tomto čase, nedostal ... stokrát více domů, bratří, sester ... a v přicházejícím věku život věčný.“ Mt 10,29-30, *Bible*, čep, 1991.

40 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 170.

41 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 119.

42 COPELAND, K., *The Force of Faith*, 1983. In. McCONNELL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 140.

43 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 119.

křesťan věřil zaslíbením Bible, nezemřel by předčasně, ale mohl by žít dlouho a ve zdraví – 70 až 120 let, jak je psáno v Bibli. Za své předčasné úmrtí si tudíž zodpovídá každý věřící sám.⁴⁴ Na význam síly víry je také často poukazováno při demonstrativních zázračných uzdraveních.

Mocí víry dosahují věřící až božské autority nad životními poměry, což je doktrína, kterou K. Copeland podpořil svým učením o božské přirozenosti křesťanů. Podle této nauky jsou člověk a Bůh stejné přirozenosti a Bůh je zavázán respektovat práva člověka, která mu sám při stvoření dal. Člověk tato práva i božskou přirozenost sice vlivem pádu do hříchu ztratil, ale skrze Kristovu vykupitelskou smrt pak znovu nabyt. Zástupná Kristova oběť na kříži a jeho následné zmrtvýchvstání by nebylo podle teologie Víry skutečným vítězstvím, kdyby se jednalo jen o materiální (tělesnou) událost. Teologie Víry neuznává jiný původ hříchu a nemoci, než ten duchovní, proto musel Ježíš podstoupit také „duchovní smrt“ a „duchovní zmrtvýchvstání“. „K. Copeland učí, že Ježíšova prolitá krev naše hříchy neodčinila.“⁴⁵ Duch Ježíšův musel sestoupit do pekel, kde byl po tři dny mučen Satanem, duchovně zemřel a následně byl duchovně vzkříšen, abychom byli spaseni a byla nám navracena naše práva u Boha.⁴⁶ Člověk má nyní ve svém „obnoveném“ postavení právo, aby byly jeho touhy naplněny a jakoby ovládá Boží jednání skrze modlitbu a víru.⁴⁸

Doktrína uzdravení v teologii hnutí Víry vychází právě z takového pochopení Kristova vykoupění, podle kterého bylo jeho cílem odpuštění hříchů i uzdravení nemoci.⁴⁹ Protože i nemoc je duchovního původu, mohlo se tak stát jen díky duchovnímu vykoupění, ne „pouhou“ fyzickou smrtí na kříži.⁵⁰ Postoj, že onemocnění věřícího je abnormalitou, za kterou si on sám nese zodpovědnost, se zakládá na víře, že pro naše uzdravení už bylo vykonáno dost, když Ježíš za naše nemoci duchovně zemřel.⁵¹ Pokud je tedy Boží vůlí zdraví člověka, dostal se nemocný podle této doktríny do situace, že se dostal mimo Boží vůli, neselhal jen vůči sobě, ale i vůči Bohu. Dotyčný buď porušil duchovní zákon hříchem či nevěrou, nebo tzv. „negativním vyznáním“ (uznal

---

44 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 156-157.

45 STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 23.

46 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 120.

47 STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 23.

48 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 90-94.

49 HAGIN, K. E., *Healing Belongs to Us*, 1977. In. McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 149.

50 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 149.

51 Tamtéž, s. 150.

svou nemoc ať v duchu nebo nahlas slovy), anebo je jeho nemoc démonického původu.⁵²⁵³ „Jsi to, co vyznáváš.“⁵⁴ J. Stetz cituje Haginovo učení: „Jestliže vyznáváš nemoc, onemocníš, jestliže vyznáváš zdraví, budeš zdrav; cokoliv říkáš, to dostaneš.“⁵⁵ V praxi to pak vypadá tak, že příslušníci hnutí Víry nepovažují medicínu za nutnou, její postupy za dostačující a tvrdí, že se dokáží obejít bez toho. Pomoc u lékaře vyhledávají jen ti, kdo nedokázali uvěřit duchovnímu uzdravení (a nerozhodli se jakkoliv popřít fyzické symptomy onemocnění).⁵⁶ Ti, kteří spoléhají na uzdravení skrze víru a odmítají příznaky, však mohou (a už se tomu u mnoha v minulosti stalo) na následky neléčení zemřít.⁵⁷

Doktrína uzdravení je konkrétním příkladem odmítání smyslového poznání. „Nedívejte se na příznaky - dívejte se na Slovo... Neposlouchejte smysly, dejte prostor Slovu.“⁵⁸ Obdobnými pokyny se vyznačuje E. W. Kenyonova nauka „zjeveného poznání“, jež odmítá právě poznání skrze smysly pocházejícího z hmotné říše. To má být zcela podřadné zjevenému poznání z duchovní říše od Boha. Jedná se o dualistické⁵⁹ nahlížení na svět a na člověka, přičemž skutečná identita člověka je duchovní, a proto si člověk musí umět podmanit fyzické smysly, aby mohl skutečně komunikovat s Bohem.⁶⁰ Doktrína zjeveného poznání s sebou nese nebezpečí klasifikace podle toho, jaké má kdo poznání. V E. W. Kenyonových spisech tak vznikají kategorie nižší a vyšší třídy, třídy lásky, zázračné třídy, superlidí, nebo dokonce boholidí majících v sobě Boha.⁶¹

E. W. Kenyonova teologie je (dobře míněnou) syntézou metafyzických a evangelikálních myšlenek. Výsledná teologie Víry se spolu s pozdějšími inovacemi co do pestrosti podobá dortu pejska a kočička z povídky J. Čapka.⁶²

---

52 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 151.

53 Jeden z vůdčích představitelů napsal: „Není téměř pochyb, že každá nehoda, neštěstí, hádka, nemoc, slabost, neštěstí jsou přímým důsledkem působení... jednoho nebo více zlých duchů.“ In. STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 53.

54 SUMRALL, L., *Víra změní tvůj svět*, s. 11.

55 HAGIN, K. E., *New Thresholds of Faith*, 1974. In. STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 21.

56 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 154.

57 Tamtéž, s. 108.

58 KENYON, E. W., *Jesus the Healer*, 1943. In. McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 108.

59 Rozdělení na duchovní a fyzický

60 KENYON, E. W., *Two Kinds of Knowledge*, 1942. HAGIN, K. E., *Right ando Wrong Thinking*, 1966. In. McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 108.

61 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 109.

62 ČAPEK, J., *Povídání o pejskovi a kočičce*, s. 81-85.

D. R. McConnell ji nazývá „...zvláštní směsicí biblického fundamentalismu a metafyziky Nového myšlení.“⁶³

---

63 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 182-183.

II.1.2.1. NĚKTERÉ KRITIKY UČENÍ VÍRY

Učení hnutí Víry si získalo nejen řadu přívrženců, ale také odpůrců a kritiků z různých směrů. Teologie hnutí Víry se podle teologických kritiků v řadě důrazů neshoduje s Písmem a je ve své nauce o Bohu, Kristu, zjevení a spasení až heretické.⁶⁴ Z pohledu medicínských etiků je učení o uzdravení vírou a odmítání lékařské vědy v krajních případech až neetické, protože může ohrozit lidské zdraví. Výzvy k dávání za účelem rozhojnění vlastního požehnání zavádějí příčiny k pochybnostem o čistotě motivace (jak upřímné je takové dávání?) a jsou napadnutelné jako manipulativní jednání osoby, která věřící k štědrému dávání vyzývá. A mnohé další hlasy se přidávají, aby poukázaly na negativní dopad tohoto učení Víry.⁶⁵

Následující odstavce budou proto věnovány některým nejčastějším kritikám učení hnutí Víry.

Učení o uzdravení vírou má svá úskalí. Podle McConnella prohlašují učitelé Víry za dogma něco, co je především zkušeností – na uzdravení jednotlivců nenahlíží jako na zázračný akt svrchovaného a milosrdného Boha, ale jako na všeobecně platný princip příčiny a důsledku, který Bůh respektuje. Chybu lze tedy hledat jen na straně člověka.⁶⁶ Přítomnost nemoci nebo neuzdravení je podle učení hnutí Víry považována za důsledek hříchu, negativního vyznání, Satanského působení nebo duchovního pochybení. Přenáší tedy zodpovědnost za nemoc na věřícího, který, protože se obává nařčení z pochybení, z nedostatku víry i toho, že bude nemocen, raději symptomy ignoruje nebo předstírá, že je zdrav. Z. Vojtíšek upozorňuje na některá praktická nebezpečí tohoto učení:

„Vyznavači např. odhazují brýle (a také ovšem bez nich třeba i usedají za volant) ve víře, že jejich oční vada je vlastně již uzdravena a že toto uzdravení je nutné právě odložením brýlí prokázat. Jindy zase odevzdávají své náboženské skupině neúměrně vysoké částky s tím, že když takto prokáží svou velkou víru a obětavost, otevrou si tím cestu k budoucímu bohatství.“⁶⁷

---

64 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 183.

65 PARTRIDGE C., VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*, s. 92-93.

66 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 157.

67 VOJTÍŠEK, Z., Hnutí víry [online]. (cit. 2009-10-25). URL:

Potíže se objeví, pokud se tito věřící setkají s takovým problémem nebo nemocí, že se v jejich víře objeví trhliny pochybností. Tehdy už nedokáží „udržet krok“ s ostatními a k vlastním těžkostem přibudou pocity viny za selhání. Jsou přesvědčeni, že jejich víra neobstála před Bohem, „který by jim přece podle tohoto učení chtěl dát zdraví, úspěch...“⁶⁸ „Psychické potíže v důsledku tohoto učení nejsou nijak výjimečné.“⁶⁹

J. Stetz ve své knize *Svrablavé uši* převypravuje příběh křesťanů, kteří navštěvovali některé extrémní sbory hnutí Víry. Jsou to smutné výpovědi o dětech i dospělých (celkem 52), kteří zemřeli na následky neléčení běžně léčitelných chorob, protože pastor a členové sboru věřili, že každou nemoc může uzdravit pouze modlitba, a že vyhledání lékařské pomoci je projevem nedostatečné víry.⁷⁰

Z. Vojtíšek ve výše citovaném úryvku poukazuje také na jev, ke kterému dochází v důsledku doslovného chápání některých pasáží z Písma a jejich následné aplikace v praxi. Například evangelium Marka 11,22-24⁷¹ a Jana 14,14⁷², je možné vykládat doslovně jen tehdy, pokud kontext nenaznačuje něco jiného. O významu verše hovoří: záměr autora, kulturní kontext (tradice a zvyklosti), historický kontext i verze a stáří překladu (pokud není vykládán přímo originál, je překlad zároveň i interpretací). J. Stetz to ukazuje na příkladu změny významu slova „prosperovat“⁷³, které prošlo od doby sepsání Janova evangelia určitým vývojem. Zaslíbení zapsaná u Marka i Jana jsou platná, avšak za určitých podmínek, které jsou dohledatelné v okolním textu. J. Stetz, který se výkladem těchto pasáží hlouběji zabývá, vysvětluje, že „každé biblické zaslíbení má určité podmínky, které musejí být splněny, aby se mohlo naplnit“.⁷⁴ Tyto a podobné biblické oddíly se staly „podkladem“ pro teologii prosperity. Kořeny této doktríny o prosperitě je však nutné hledat jinde než v Písmu:

---

http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/hnutiviry.html

68 VOJTÍŠEK, Z., *Hnutí víry* [online]. (cit. 2009-10-25). URL:

http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/hnutiviry.html

69 VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v ČR*, s. 122.

70 STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 51.

71 „Amen, pravím vám, že kdo řekne této hoře: 'Zdvihni se a vrhni do moře' – a nebude pochybovat, ale bude věřit, že se stane, co říká, bude to mít. Proto vám pravím: Věřte, že všechno, oč v modlitbě prosíte, je vám dáno, a budete to mít.“ Mk 11,22-24, *Bible*, čep, 1991.

72 „Budete-li o něco prosit ve jménu mém, já to učiním.“ J 14,14, *Bible*, čep, 1991.

73 V původní řečtině „dobře s někým vycházet“ In. STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 29.

74 STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 30.

„Kosmické učení o prosperitě je mimo jiné důkazem toho, jak metafyzické kultury ovlivňují hnutí Víry. ... Takto prosperita metafyzických kultů i teologie Víry je založena na objektivním poznání jak manipulovat duchovní zákony, a nikoli na osobní důvěře v svrchovaného Boha, který se postará.“⁷⁵

Další kritika bývá směřována proti učení o posedlosti křesťanů démony a od toho odvozeným praktikám vymítání. J. Stetz se rozepisuje o různých úrovních, na kterých hřích působí. Jsou to: lidská přirozenost a žádosti s ní spojené (s démony nemá co do činění), pokušení, kterému se člověk poddá, a je tedy otevřenější působení zlých duchů, trápení démony a jako nehorší úroveň uvádí J. Stetz posedlost (démon ovládá lidskou bytost, mluví a jedná skrze ni). Jestliže je učení Víry toho názoru, že i znovuzrozený křesťan může být ovládán zlým duchem, je to podle autora nebiblické, protože ve skutečně znovuzrozeném srdci nemůže přebývat současně Duch svatý a démon, leda by se tak dotýčný vědomě rozhodl. Musel by odmítnout Ducha svatého, odpadnout od Boha a poddat hříchu - teprve pak by byl vůči démonům zranitelný. Když démon nemůže obývat nitro znovuzrozeného, však neznámá, že dotýčný nemůže být z vnějšku démonem pokoušen nebo trápen. I Ježíš byl na poušti pokoušen (dokonce samotným Satanem).⁷⁶

Nelze zabránit vzniku pochybností o věrohodnosti svědectví týkajících se zjevení a jiných nadpřirozených prožitků. Tyto výpovědi jsou časté u hlavních představitelů hnutí, kteří na nich zakládají své učení, ale je možné se s nimi setkat i u ostatních věřících. Jejich pravdivost nelze zpětně nijak empiricky ověřit. Proto lze spolu s D. R. McConnellem říci, že tvrzení o cestách do pekla a do nebe, stejně jako zážitky Ježíšových osobních navštívení, „...zůstanou navždy věcí osobního svědomí mezi ním a Bohem“.⁷⁷

---

75 McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium*, s. 170.

76 STETZ, J., *Svrablavé uši*, s. 35-37.

77 Tamtéž, s. 78.

II.2. PŘÍČINY A MOTIVY ODPADNUTÍ

II.2.1. POJEM APOSTÁZE A DEKONVERZE

Pojem apostáze podle P. Říčana znamená „odklon od náboženství k nenáboženskému světovému názoru“⁷⁸, dekonverze pak „odklon od náboženského přesvědčení, přijatého předchozí konverzí, a to buď k ateismu, nebo k jinému náboženství“⁷⁹, intenzifikace je „radikální zesílení a prohloubení zastávaného náboženského přesvědčení“⁸⁰.

S. A. Wright cituje mezinárodní Websterův slovník⁸¹, kde se píše: „Apostasy is derived from the classical Greek „apostasia“, meaning political defiance or desertion.“ Výraz apostáze má tedy svůj původ v řečtině a označuje se jím politický vzdor či deserce - opuštění.

„Defection is the act of abandoning of a person, cause or doctrine to whom or which one is bound. (Webster's Third International Dictionary, 1976)“⁸²

Výraz „defection“, překládaný do českého jazyka jako „odpadnutí“, definuje S. A. Wright jako „zřeknutí se dřívější identity, přesvědčení a odstoupení od předchozí sociální podpůrné struktury“⁸³. Píše, že zároveň dochází k rekonstrukci téhož, ovšem nyní už nezávisle na dané skupině nebo hnutí⁸⁴.

Pojmy apostáze, konverze a odpadnutí budou v této práci užívány co nejvíce v souladu s předchozími definicemi.

II.2.2. MOTIVACE V NÁBOŽENSKÉM KONTEXTU

Říčan slovo motiv používá zjednodušeně a obecně: „Znamená cokoli, co člověka nebo jiný organismus vede k aktivitě...“⁸⁵

---

78 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 267.

79 Tamtéž, s. 267.

80 Tamtéž, s. 267.

81 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 3.

82 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 3.

83 Tamtéž, s. 3.

84 Tamtéž, s. 4.

85 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství*, s. 110.

P. Říčan si klade otázku, zda „existují specificky náboženské motivy“. Odpověď hledá u samotných náboženských systémů, které stavějí před věřící řadu cílů, o které mají usilovat. Motivací pak je dosáhnout jich. Některé cíle - „finální“ jsou hodnotami samy o sobě, jiné jsou „instrumentální“ a většinou slouží k dosažení cílů finálních. Jiné dělení cílů motivujících k aktivitě je na ty, které se týkají globálně světa a společnosti (misie, konání dobra), a na ty, které jsou čistě osobní (čisté svědomí, obětavá láska, poslušnost).⁸⁶

Tento autor také říká, že „cílem motivované činnosti bývá velmi často dosažení určitého citového stavu...“⁸⁷ Zde se už mohou mísit dva druhy motivace: motiv dosahovat skupinou deklarovaných cílů a sociálně-psychologické motivy (uspokojení ze společných činností, účast na rituálech ap.).⁸⁸ S cílem naplnit své citové potřeby usiluje jedinec o naplnění deklarovaných cílů prostřednictvím spolupráce s ostatními příslušníky náboženské skupiny (charitativní pomoc, misijní akce, společný zpěv, modlitby, zpověď aj.).

Motivací pro sounáležitost se skupinou jsou „běžné formy uspokojení ze společenských činností při trávení volného času i při spolupráci na nejrůznějších akcích... „ a „prožitky při výjimečných příležitostech, kdy skupina pomáhá jedinci v ... těžkostech, duševní a náboženské krizi, a také kdy s ním sdílí radostné i bolestné chvíle“ (sňatek, narození dítěte, úmrtí člena rodiny). (s. 142)⁸⁹ Potřeba sounáležitosti, potřeba být přijímán a milován, patří mezi běžné lidské potřeby vyššího řádu⁹⁰. Jsou zde však rozdíly v citových vazbách jednotlivců na skupinu. P. Říčan má na mysli rozdíl mezi člověkem, který žije spíše individualisticky, ale horlivě plní své závazky vůči náboženské skupině, a člověkem, kterému je tato primárně emocionální skupina jakýmsi „ekvivalentem rodiny“.(s. 142)⁹¹ Takovéto „suplování rodiny“ může v některých případech vést až už k záměrnému, nebo neúmyslnému manipulačnímu snažení o citovou závislost členů na skupině.⁹²

Ve snaze být skupinou akceptován, naplnit tak vlastní potřeby a spolu s nimi i náboženské cíle, usiluje jedinec o konformitu, podporuje skupinové cíle, zastává (často nekriticky) převládající názory a podřizuje se autoritám i

---

86 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství*, s. 118.

87 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství*, s. 112.

88 Tamtéž., s. 141.

89 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství*, s. 142.

90 Tamtéž, s. 117.

91 Tamtéž, s. 142.

92 Tamtéž, s. 142.

normám ve skupině. Tak vznikají různé charakteristiky členů, podle toho, nakolik jeví každý z nich iniciativu přiblížit se nebo vzdálit „ideálu“ věrného a horlivého člena.⁹³

Kromě motivace naplnit svou citovou potřebu, je zde motiv individuálního náboženského prožitku, ať už k němu dochází ve skupině, anebo v soukromí.⁹⁴

Motivace zda patřit, nebo naopak nepatřit k některé náboženské skupině, je ovlivněna řadou faktorů, jako např. konkrétními potřebami jedince, zralostí jeho osobnosti a jeho víry, věkem, vzděláním, sociální a finanční situací, rodinným stavem, vztahy s rodinou, hodnotami a ideály, které uznává, jeho kulturním kontextem a způsobem, jakým byl dotyčný vychován. Těmito a dalšími faktory ovlivňujícími motivaci přidružit se k náboženské skupině (motivací konverze), nebo naopak ji opustit (motivace dekonverze), se zabýval ve své studii americký sociolog S. A. Wright.

II.2.3. VÝVOJ RELIGIOZITY JEDINCE A PRAVDĚPODOBNOST ODPADNUTÍ

James W. Fowler, teolog a psycholog, navázal na teorii psychosociálního vývoje E. Eriksona, teorii kognitivního vývoje J. Piageta, inspiroval se teorií mravního vývoje L. Kohlberga a spolu s kolektivem spolupracovníků zanalyzoval stovky rozhovorů s osobami různého věku (převážně křesťanů). Na základě výše zmíněného stanovil stadia⁹⁵ víry, kterou definoval jako „způsob poznávání a odevzdávání se centřům hodnot a moci, jež jsou silou v lidském životě“.^{96 97}

J. W. Fowler zdůrazňuje, že vývoj religiozity probíhá v kontextu biologického, kognitivního, emocionálního a morálního vývoje.⁹⁸ Víru chápe poněkud širěji, a to ve významu slova „faith“ — „důvěra“, kdy má na mysli zároveň způsob, jakým se člověk v životě orientuje.⁹⁹ Vývoj víry podle něj probíhá ve stupních, které vznikají jako reakce na vnitřní krizi a z ní pramenící

---

93 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství*, s. 143.

94 Tamtéž, s. 141.

95 Z angl. originálu „stages“, I. Ryšavý později zavedl termín „stupeň“ In. ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 253

96 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 253.

97 Tamtéž, s. 253

98 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství* s. 98

99 HOLM, N. G., *Úvod do psychologie náboženství*, s. 87.

nerovnováhu (disonanci). Přejít na vyšší vývojový stupeň umožňuje zbavit se této nerovnováhy. J. W. Fowler rozlišuje sedm stadií (stupňů), přesněji stádium 0 až 6. Zdaleka ne každý člověk projde ve svém vývoji všemi stadii.

Jako 0. stádium označuje „nediferencovanou víru“

2. stupeň – jako stádium „intuitivně projektivní víry“
3. stupeň - stádium „literárně mytické víry“
4. stupeň - stádium „synteticky konvenční víry“
5. stupeň - stádium „individuálně reflektující víry“
6. stupeň - stádium „konsolidující víry“
7. stupeň - stádium „univerzální víry“¹⁰⁰

„Fowlerovy stupně nám dovoluji nejen lépe pochopit okolnosti konverze..., ale jsou užitečné i pro pochopení dalšího vývoje, který jedinec... prožívá. Je totiž pravděpodobné, že... se časem vyskytnou lidé, kteří jsou připraveni k přechodu na čtvrtý stupeň víry, individuálně reflexivní stupeň.“¹⁰¹

Přejít ze 3. stupně zralosti na 4. stupeň se jeví z hlediska pravděpodobnosti odpadnutí jako nejvíce kritický. Tvrzení obsažené v šesté hypotéze, se zakládá na tom, že příslušníci hnutí „budou schopni sebereflexe a kritiky. Jejich víra i osobnost nebudou závislé na konformitě náboženské skupiny ani na vnější autoritě“¹⁰² Vzhledem k významu, jaký má 3. a 4. stupeň zralosti víry na problematiku odpadnutí, budou příští podkapitoly věnovány právě těmto stadiím. Následující oddíly stručně charakterizují stadia synteticky-konvenční víry a individuálně reflexivní víry tak, jak je popsal James W. Fowler ve své studii *Stages Of Faith* a interpretovali autoři Z. Vojtíšek a P. Říčan.

II.2.3.1. STADIUM SYNTETICKY KONVENČNÍ VÍRY

Ve stadiu synteticky-konvenční víry (tj. třetí stupeň zralosti) je jedinec nejvíce definován skrze sebepojetí: „Já jsem moje vztahy a já jsem moje role,“ cituje J. W. Fowlera Z. Vojtíšek.¹⁰³ Největší význam pro mladého člověka v

---

100 HOLM, N. G., *Úvod do psychologie náboženství*, Praha: Portál, 1998. s. 87-88

101 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 111.

102 viz. předchozí kapitola

103 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 100.

této fázi má to, jak jej vidí druzí a zda jej přijímají nebo ne. Podle toho „upravuje své myšlení, hodnotové soudy i jednání“ - snaží se vyhovět skupinové konvenci.¹⁰⁴

Toto stadium by z hlediska kognitivního vývoje odpovídalo věku, kdy jedinec začíná (zatím nekriticky) přejímat hodnoty a přesvědčení.¹⁰⁵ Třetímu stupni také odpovídá, jak píše M. Vágnerová, hledání cesty k vlastní identitě skrze příslušnost ke skupině, která dospívajícím nahrazuje rodinné vazby, které se v tomto období rozvolňují.

„Dospívající jedinec se může uspokojivě vymezit příslušností ke skupině, tzv. skupinovou identitou, která mu pomáhá překonat nejistotu v procesu osamostatňování. ... Tímto způsobem se snižuje individuální zodpovědnost a zvyšuje se pocit sebevědomí, sebejistoty a moci, které by jedinec jinak velmi pravděpodobně nedosáhl.“¹⁰⁶¹⁰⁷

Třetí stupeň je sice typický pro adolescenci, přesto v něm však mnoho dospělých setrvává. Je to stadium konformity, takže je jedinec přesně naladěný na očekávání a soudy lidí něčím pro něj významných. Takový ještě nemá zcela pevné pochopení vlastní identity a není ve svých úsudcích autonomní, takže ani nemůže zaujmout vlastní stanovisko.¹⁰⁸

II.2.3.2. STADIUM INDIVIDUÁLNĚ REFLEXIVNÍ VÍRY

„Čtvrtý stupeň – individuálně reflexivní víra - je podle Fowlera vyznačen dvojitým vývojem. Za prvé je to vývoj vlastního já, které si dříve udržovalo svou identitu díky kruhu těch, kteří jsou pro člověka významní. Tato identita už nemá být nadále definována souhrnem rolí člověka v mezilidských vztazích, ale je od nich oddělena. ... Za druhé vývoj na čtvrtém stupni víry přináší dostatek síly ke kritické reflexi vlastní identity a vlastního obrazu světa.“¹⁰⁹

Stadium individuálně reflexivní víry popisované J. W. Fowlerem, je srovnatelné s obdobím dospívání a mladou dospělostí, která se vyznačuje tzv. postformálním myšlením. Postformální myšlení shrnuje M. Vágnerová, když vychází ze jiných autorů. Dospělé myšlení představuje schopnost

---

104 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 104.

105 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 253.

106 VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*, s. 244.

107 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 100.

108 Tamtéž, s. 101.

109 Tamtéž s. 102.

sebekritiky a vědomí, že vlastní úvahy jsou subjektivně zkresleny nebo informace nedostačující a poznatky relativní. Je to schopnost dělat kompromisy, smířit se s nejednoznačností, schopnost pracovat s protiklady a akceptovat kognitivní nejistotu.¹¹⁰ Dospělý člověk uvažuje podle M. Vágnerové pragmatičtěji, zabývá praktickými otázkami samostatného života, svou profesní rolí, partnerstvím a dalšími vztahy.¹¹² Z této shody vyplývá, že vývoj víry „jde ruku v ruce“ s biologickým, kognitivním, emocionálním i morálním vývojem jedince.

Když toto stadium popisuje P. Říčan, vychází z J. W. Fowlera. Osobní zkušenosti a nová schopnost kriticky reflektovat své názory, ideály a postoje, napomáhají k tomu, že člověk (většinou mladý) najednou nahlíží své vštípené náboženské přesvědčení relativně. K tomuto novému úhlu pohledu přispívají také rozpory mezi jím uznávanými autoritami¹¹³.

Totéž říká jinými slovy Z. Vojtíšek a doplňuje o fakt, že respektovaná autorita (představovaná jinou osobou) se v tomto stadiu přesouvá z vnějšku do nitra vlastního já: „Předpokladem výše zmíněné reflexe vlastní identity je, že si člověk připustí konflikt mezi externí autoritou, která se velmi silně rozvinula na třetím stupni, a nově vznikající a vyvíjející se zvnitřněnou autoritou.“¹¹⁴

Na tomto stupni je sice okolí pro jedince významné, ale potřeba vřelého přijetí slábne a dotýčný už není přístupný jednat vždy konformně. Vědomí vlastní identity je pro něj důležitější, což mu přináší v mnoha ohledech svobodu.¹¹⁵

Souhrnem, v individuálně reflexivním stadiu nahlíží jedinec kriticky ten systém víry, který získal ve stadiu předchozím, a který byl upevněn příslušností k náboženské skupině a vlivem jejích autorit.¹¹⁶ Je tudíž schopen vidět kriticky sebe sama odděleně od rolí přisuzovaných druhými, mít názor odlišný od skupiny a zaujímat vlastní (souhlasná či opoziční) stanoviska.

---

110 STERNBERG, Kognitivní psychologie, 2002, KRAMER, 1989

In. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II., dospělost a stáří*, s. 20.

111 VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie II., dospělost a stáří*, s. 20.

112 Tamtéž, s. 21.

113 ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 255.

114 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 101.

115 Tamtéž, s. 106.

116 Tamtéž, s. 101.

II.2.3.3. ZRÁNÍ VÍRY - PŘECHOD OD STADIA SYNTETICKY KONVENČNÍHO KE STADIU INDIVIDUÁLNĚ REFLEXIVNÍMU

Zrání je složitý proces a jednotlivé jeho stupně nejsou vždy tak jednoznačné. Přejít z jednoho stadia ke stadiu dalšímu může být komplikovaný, nebo dokonce jen zdánlivý. J. W. Fowler, jak uvádí Z. Vojtíšek, na tuto nejednoznačnost upozorňuje a v případě přechodu mezi 3. a 4. stupněm ukazuje, že „...ani „relativizace zděděných pohledů na svět a hodnotových systémů“ nemusí znamenat přechod ke čtvrtému stupni víry, pokud člověk dále spoléhá na externí zdroje autority. A to platí i naopak. Opuštění konsensuálních autorit, pokud není spojeno s kritickou sebereflexí vlastního žebříčku hodnot, není samo o sobě předpokladem přechodu na vyšší stupeň zralosti.¹¹⁷ (s. 101)

Jakékoliv chápání duchovního vývoje jako stupňovitého, však považuje Z. Vojtíšek za méně použitelné pro pastorační praxi, protože by mohlo vést k nežádoucímu „škatulkování“. Navrhuje proto model soustředěných kruhů:

„Kolem středu, v němž je umístěno Já, je rozvíjen náš duchovní potenciál. Kdo jednou v duchovním vývoji pronikl do vzdálenějšího bodu od středu, může se pohybovat v celém prostoru kruhu, který je tímto bodem určen. Ve svých nejlepších chvílích přebývá až na okraji kružnice, v krizových situacích (ohrožení, nejistoty, zmatků) může své dosavadní limity buď překročit a rozvinout svůj potenciál, anebo se stáhnout blíže ke středu, a zvolit tedy jednání podle sice již překonaných, ale stále živých modelů.“¹¹⁸

Vývoj religiozity, opakuje Z. Vojtíšek, se týká více kontextů zároveň (biologického, kognitivního, emocionálního a morálního vývoje). Uvádí několik konkrétních situací, do kterých se nejvýrazněji promítá přechod ze třetího do čtvrtého stupně, tedy ze synteticky konvenčního stadia do stadia individuálně-reflektujícího. Na biologické rovině se to může projevit tak, že příslušníci hnutí postupně ztrácí energii pracovat pro naplnění poslání hnutí, zvláště, jsou-li členové konfrontováni s nespravedlivým a neehospodárným využitím prostředků, které hnutí poskytli. Nadšení střídá frustrace, vyčerpání a pokles zájmu podílet se na „naléhavých“ aktivitách hnutí.

Na kognitivní rovině zas dochází ke změnám žebříčků hodnot. Mezi hodnoty, které se v průběhu života mění, patří pochopitelně přání založit

---

117 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 101.

118 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 104.

rodinu, což nemusí být vždy v souladu s požadavky na konformitu a vydanost náboženské skupině. Znamená to totiž investování energie, času a financí pro potřeby rodiny na úkor hnutí. Pociťování větší společenské odpovědnosti (za staré rodiče, za výchovu a vzdělání dětí) je zase projevem zrání v oblasti morálního vývoje.¹¹⁹ „Od všeobjímající touhy pomoci celému lidstvu,... se u jednotlivců může přesunout těžiště k záležitostem okamžité a konkrétní pomoci.“¹²⁰

Jestliže se tyto změny neshodují s životem a učením hnutí, staví tomuto přirozenému vývoji (často s dobrým úmyslem) do cesty různé překážky. Překážkou přirozeného vývoje je například i to, když hnutí nerespektuje zákonitosti fyzického, osobnostního i duchovního vývoje a vyžaduje od členů stále to prvotní nadšení, plné osobní nasazení a nekritickou oddanost. Do takovýchto hnutí přicházejí sice lidé, které dynamický náboženský životní styl láká, ale protože jim není dán dostatek prostoru rozvíjet se, nebo na to už se svými silami nestačí, odcházejí.¹²¹ „...tento vývoj se může dostat do rozporu s prostředím, které vyžaduje a předpokládá konformitu. Řada příslušníků nových náboženských hnutí je proto opouští, neboť toto náboženské prostředí osobnostně a duchovně „přerostou“.“¹²²

Těm, kteří stadiu synteticky konvenční víry neopustí, bude prostředí hnutí spíše vyhovovat. Příčin, proč někteří zůstávají na 3. stupni, může být hned několik: buď není v prostředí konkrétní skupiny hnutí dáván pro individualitu dostatečný prostor, nebo tito členové dosud neučinili takové zkušenosti, které by jim umožnily dozrát, nebo se těmito zkušenostem z různých důvodů sami brání. Neochota stát se dospělými, nést zodpovědnost za svá rozhodnutí a potřeba jistot, to jsou často důvody, které mnohé lidi udržují v synteticky konvenčním stadiu.¹²³ Tak ochotně, jak přijímají charismatickou autoritu i ve svých osobních záležitostech, přizpůsobují se běžným konvencím hnutí (mluva, zvyky, odívání aj.). Získávají tak potřebnou jistotu, přijetí a oporu u ostatních příslušníků hnutí víry.¹²⁴ Myslet kriticky, samostatně a zaujmout vlastní stanovisko, se může v prostředí, které se jeví jako bezpečné a milující, zdát buď jako zbytečné, nebo jako dosti těžké.¹²⁵

---

119 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 112.

120 Tamtéž, s. 112.

121 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 84.

122 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, s. 112.

123 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 96.

124 Tamtéž, s. 96.

125 Tamtéž, s. 98.

Jako důležitý vidí přechod ze stadia synteticky konvenčního do stadia individuálně reflexivního Z. Vojtíšek, když píše: „O skutečně pozitivní úloze prostředí nových náboženských hnutí ... můžeme hovořit jen tehdy, když se osobnostní a duchovní vývoj jednotlivce na tomto stupni nemusí zastavit.“¹²⁶ K přechodu ke 4. stupni však člověku nestačí jen vnitřní impulsy, potřebuje i povzbuzení a inspiraci od okolí, což nová náboženská hnutí (tedy i hnutí víry) často nenabízí.¹²⁷ Z. Vojtíšek to vysvětluje tím, že povaha hnutí si nemůže dovolit mít „příslušníky, jejichž postoje by postrádaly jednoznačnost, přizpůsobivost a radikalitu synteticky konvenční víry“, a proto jim ve vývoji různými způsoby brání.¹²⁸ Bránění však není (bez nepříjemných důsledků) dlouhodobě možné, takže některým začne být takové prostředí všemožně nedostačující a odcházejí.¹²⁹

II.2.4. HYPOTÉZY O PŘÍČINÁCH ODPADNUTÍ

Hypotézy o příčinách odpadnutí příslušníka hnutí podle S. A. Wrighta:

1. „Čím méně ... hnutí dbá na účelovou odloučenost od širší společnosti, tím více je pravděpodobné odpadnutí.“¹³⁰

Odloučenost a „ostré hranice“ mezi náboženskou skupinou a společností jsou ve své podstatě snahou posílit konformitu skupiny, uchránit ji před vlivem širší společnosti a odlišit příslušníky hnutí od lidí stojících vně. Tyto hranice se objevují v učení, které je tzv. „černobílé“ (ideologická bariéra), rozlišování mezi „my“ a „oni“ (sociální bariéra), „předtím“ a „potom“ (časová bariéra), kdy je hranicí míněno buď vlastní konverze ke skupině, nebo doba vzniku náboženské skupiny.¹³¹ Vybudováním hranic dochází k ochládání vztahů s lidmi, kteří stojí vně a ke ztrátě sociální kontroly ze strany širší společnosti. Jestliže však dojde z nějaké příčiny k vybočení jednotlivce z těchto hranic, je pravděpodobné, že u něj dojde k deziluzi.

„Odloučenost jedince od skupiny může způsobit narušení nebo ohrožení procesů socializace

---

126 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 106.

127 Tamtéž, s. 106.

128 Tamtéž, s. 107.

129 Tamtéž, s. 107.

130 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 25.

131 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství* s. 57.

a budování vazby (v rámci komunity) což vede k odpadnutí. Samozřejmě je zde předpoklad, že většina členů zakusí průběžně několik desiluzí.¹³²

Může se jednat o vybočení za „hranice“ skupiny po dobu několika týdnů a déle (ve Wrightově výzkumu to bylo nejčastěji vlivem nemoci nebo cesty). Členové, kteří strávili více času (časová bariéra) odděleně od ostatních věřících (za sociální bariérou), zaběhlý řád a mimo dosah náboženské komunity, se dostali do kontaktu s okolní realitou. Tak měli možnost s odstupem nahlédnout komunitu a svou vlastní roli v ní.¹³³ Dochází tím ke vzniku pochybností a někdy jsou i příčinou odchodu z hnutí.

2. „Čím nižší je stupeň, na kterém ... hnutí eliminuje výlučnou intimitu v páru, tím spíše je pravděpodobné odpadnutí.“¹³⁴

Intimní vztah dvou osob odvádí emoční energii mimo skupinu, takže mnoho protínajících se vztahů, které mohou jedince ovlivňovat (sociální kontrola), je zredukováno a jedinec se angažuje spíše v rámci páru.¹³⁵¹³⁶

Tohoto jevu je některými hnutími využíváno k nasměrování angažovanosti dovnitř skupiny prostřednictvím „aranžovaných“ sňatků (v případě hnutí víry se jedná o „prorocství“ a „zjevení“ o budoucím partnerovi). Partneri se tomu mnohdy ani nebrání, protože jsou tak zbaveni své zodpovědnosti za výběr partnera a navíc mají náboženskou autoritou (nebo společenstvím) potvrzeno, že je to ten „pravý“.¹³⁷ Sňatek mezi členy určité náboženské skupiny má řadu výhod: oba manželé jsou připoutáni ke hnutí a často jediné, co je spojuje, jsou zájmy týkající se hnutí. Dochází k omezení individuálních tužeb, protože je zaměstnává snaha obstát před skupinou věřících a naplnit tak představy o „správném“ manželství.¹³⁸

Pokud ovšem jeden z páru vzniklého v rámci komunity inklinuje k odpadnutí, je tím pochopitelně ovlivněn i druhý. Mohou se rozejít nebo odpadnout společně. Pochází-li jeden z partnerů mimo komunitu, je oslabení

---

132 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 28.

133 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 25.

134 Tamtéž, s. 30.

135 Tamtéž, s. 31.

136 Párová angažovanost odvádí energii, emoce, úsilí, čas aj., takže členové již méně investují do komunity. In. WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 31.

137 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 70.

138 Tamtéž, s. 69.

vazby člena na komunitu pravděpodobné.¹³⁹

3. „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... hnutí vnímají usměrňování (regulaci) svého času, životního stylu a sexuálního chování jako naléhavě nutné, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“¹⁴⁰

„Udržet víru i vazbu je proces, který musí být neustále obnovován a posilován. ... Pokud členové přinášejí oběti (investují čas, energii nebo peníze), jejich motivace zůstat členy vzrůstá. Podobně je tomu i s odkládáním okamžitého uspokojení...“¹⁴¹

Vlivem zklamání a rostoucí frustrace (lidé investují a nevidí užitek/změnu, nebo jsou vyčerpaní a nedaří se jim plnit závazky) dochází k úpadku vazby na skupinu. „...vazba ke hnutí slábne, jestliže vnímaná naléhavost (poslání nebo úkolu konkrétního hnutí) opadá.“¹⁴² Má-li skupina příliš vysoké požadavky, riskuje, že rozdíl mezi jejími tvrzeními, očekáváními členů a výslednou realitou uspíší desiluzi členů. Vlivem prožívaného dilematu kognitivní disonance¹⁴³ narůstá nespokojenost a lidé mají potřebu se těmito nesrovnalostmi nějak vypořádat.¹⁴⁴

Smyslem regulace chování je udržování závislosti na skupině. Nesoulad mezi základními složkami osobnosti (myšlení, cítění a chování), je nazýván „disonance“ - stav vnitřní nerovnováhy. Steven Hassan, výstupový poradce zabývající se psychickou manipulací a závislostí na skupině, vychází ze známé teorie kognitivní disonance psychologa Leona Festigera:

„(Festinger) má na mysli konflikt, k němuž dojde, když se na rozdíl od druhých dvou složek změní buď myšlení, nebo cítění, nebo chování. Člověk je schopen snést jen určité množství nesouladu mezi těmito složkami, které vlastně tvoří jeho identitu.“¹⁴⁵

Pokud je jedinec vnější regulací nucen změnit své chování, změní následně i své myšlení a cítění, aby tak vnitřní konflikt eliminoval a dosáhl vnitřního stavu, který by se co nejvíce blížil rovnováze. Buď příslušník skupiny

---

139 Tamtéž, s. 178.

140 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 38.

141 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 9.

142 Tamtéž, s. 38.

143 Vnitřní nesoulad nebo konflikt mezi myšlením, cítěním a chováním. Teoretik kognitivní disonance: „Změníme-li lidské chování, změní se i myšlení a cítění tak, aby disonance byla co nejmenší.“ FESTINGER, L., *When Prophecy Fails*, 1964. In. HASSAN, S., *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*, s. 92.

144 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 40.

145 HASSAN, S., *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*, s. 92.

přizpůsobí své kognice¹⁴⁶ a cítění takovému chování, které je ve skupině žádoucí, a je nadále její součástí, nebo své chování uvede do souladu se svým myšlením a cítěním, takže se skupině vzdaluje a následně odpadá.

4. „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... vnímají, že organizace naplňuje jejich emocionální potřeby primární nebo kvasiprimární skupiny, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“¹⁴⁷

Neobvyklá míra projevů lásky, přátelství a náklonnosti (tzv. „love bombing“), je účinným způsobem, udržování vnitřní koheze, protože jednotlivci „není vždy schopni nesouhlasem riskovat zklamání či zranění svoje nebo milujících členů skupiny“.¹⁴⁸

Jinými slovy, náboženská skupina funguje jako emocionálně primární skupina pro většinu členů¹⁴⁹, a jestliže přestane naplňovat emocionální potřebu člena, nebo pokud člen přestává tuto potřebu pocítovat, dochází k oslabení vazby nebo odpadnutí.¹⁵⁰

5. „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... hnutí vnímají vedení jako příkladné, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“¹⁵¹

Duchovní vůdce (nebo více osob ve vedení) „je autorita, která vzniká na základě víry stoupenců, že vůdce má nadpřirozené (nebo alespoň výjimečné) kvality. Tyto kvality a schopnosti pak stoupence zavazují k bezvýhradné poslušnosti, k vysoké oddanosti, nekritickému přejímání postojů a k napodobování“¹⁵². Sociální psycholog¹⁵³ N. G. Holm píše, že k procesu přejímání způsobů chování autority a přizpůsobování se normám ve skupině dochází bezděčně. Zvláště silné vůdčí osobnosti dokážou u jednotlivců vypůsobit podobnost hodnotových soustav a způsobů chování. Pokud je skupina dobře začleněna do společnosti, tlak na kohezi a konformitu skupiny se

---

146 Myšlenkové operace

147 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 44.

148 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství* s. 53.

149 Komunita někdy jakoby supluje rodinu – členové u ní hledají naplnění emocionálních potřeb, jež často postrádají ve vztazích v rodině.

150 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství* s. 179.

151 WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, s. 46.

152 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 63.

153 Sociologie náboženství se věnuje především celé skupině a jejímu chování. Zabývá se sociálním kontextem, ve kterém každé náboženství existuje. In. HOLM N. G., *Úvod do psychologie náboženství*, s. 19.

děje pomocí sociálně-psychologických mechanismů tak, že si to člověk normálně neuvědomuje.¹⁵⁴

Z. Vojtíšek upozorňuje na fakt, že vůdcovo charisma není ani tak záležitostí osobnosti, jako spíše ochotou stoupenců mu tyto výjimečné a nadpřirozené vlastnosti přisuzovat.¹⁵⁵ Ochota takto charismatizovat svého vůdce nastane, pokud „vůdce projeví schopnost vystihnout potřeby lidí a poskytnout jim ideu, jež by na tyto potřeby odpovídala“.¹⁵⁶¹⁵⁷

U slov „charisma“ a „charismatický“ můžeme rozlišit několik pojetí, přičemž pojetí sociologické a teologické jsou si vzájemně nejbližší. V Novém Zákoně křesťanské Bible je to „dar milosti“ v podobě nějaké mimořádné dovednosti, kterou u konkrétního člověka ostatní ve shodě rozpoznávají, což je zároveň i záležitost sociologická. Z populárního hlediska je jako „charisma“ označována „zvláštní schopnost vést lidi a strhávat je za sebou“.¹⁵⁸ Jestliže tedy z nějaké příčiny odmítnou ostatní charismatizovat svého vůdce jako mimořádně obdarovaného, povolání a příkladného, uvidí jej kriticky, přestanou na něm být závislí, začnou pochybovat o hlásaných ideách a stoupá pravděpodobnost jejich odpadnutí.

K těmto Wrightovým hypotézám o příčinách odchodu je v této práci přidána ještě šestá hypotéza vycházející z přirozeného duchovního vývoje, z vývoje víry a osobnosti jednotlivce. Pravdivost této hypotézy by měla být výzkumem doložena, anebo nepotvrzena.

6. „Čím více prostoru a příležitostí pro přirozený proces duchovního vývoje příslušníkům hnutí poskytuje, tím spíše dojdou takového stádia (individuálně-reflexivního, což je 4. stupeň podle Fowlerovy stupnice) a takové zralosti víry, že budou schopní sebereflexe a kritiky. Jejich víra i osobnost nebudou závislé na konformitě náboženské skupiny ani na vnější autoritě. O to větší je pravděpodobnost odpadnutí.“

Tato přidaná, šestá hypotéza teoreticky vychází z poznatků o vývoji religiozity jedince a motivaci popsanych v předchozích kapitolách. Úkolem navazující praktické části této práce je doložit nebo vyvrátit pravdivost Wrightových hypotéz a přidané hypotézy osobnostního vývoje a vývoje víry

---

154 HOLM, N. G., *Úvod do psychologie náboženství*, s. 25.

155 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 64.

156 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 64.

157 VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství* s. 55.

158 VOJTÍŠEK, Z., *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, s. 63.

coby faktoru majícího vliv na odpadnutí.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

Primárním významem této části práce je prostřednictvím šetření ověřit platnost hypotéz uvedených v poslední kapitole teoretické části. Čtenáři budou představeny cíle šetření, metody šetření a cílová skupina. Vzhledem k různosti způsobů získávání informací bude seznámen s technikami sběru dat a ve shrnujícím oddíle pak s interpretacemi relevantních výsledků. Celkový přínos praktického výzkumného šetření je součástí úplného závěru práce.

III.1. CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Účelem šetření je zmapovat motivy odpadlíků k jejich odchodu z hnutí Víry a na jejich základě reflektovat, zda se S. A. Wrightovy hypotézy mohou potvrdit i v případě hnutí Víry v podmínkách ČR za posledních 20 let, nebo ne. Šestý faktor – osobnostní a duchovní růst jednotlivce je přidán. Skrze výzkum se může potvrdit či vyvrátit, zda je vůbec možné, aby měl osobnostní a duchovní růst přímý vliv na odpadnutí. Výsledky výzkumu tak mohou rozšířit současné povědomí o problematice odchodu od hnutí Víry a dát podnět k bližšímu zkoumání příčin konverze a dekonverze u této cílové skupiny. Konečně, výsledky výzkumu mohou být přínosem pro poradenskou praxi odpadlíků od hnutí Víry.

Předním cílem výzkumu pro tuto práci je, aby pět Wrightových hypotéz i šestá, přidaná hypotéza týkající se osobnostního vývoje a zralosti víry jedince, bylo za pomoci výsledků šetření doloženo, anebo vyvráceno. Tím by se měla ověřit míra platnosti těchto hypotéz pro situaci odpadnutí příslušníků hnutí Víry. Vedlejším, avšak neméně významným cílem šetření je objevení a pojmenování dalších psychosociálních faktorů, které mohou mít vliv na odpadnutí.

Nutno dodat, že smyslem průzkumu není popsat události, jak se skutečně staly, a tak stanovit objektivní realitu. Za realitu je zde považována ta skutečnost, nebo spíše její konstrukce, jak ji subjektivně vnímal sám odpadlík. Jedná se tedy o snahu pochopit, jak ti, kteří hnutí víry navštěvovali v minulosti, zpětně hodnotí svou zkušenost, jak interpretují svůj odchod, jakým okolnostem připisují význam a co mělo z jejich pohledu na odchod od hnutí vliv.

Vzhledem k malému vzorku (omezenému počtu kazuistik) a k povaze

kvalitativního šetření nelze závěrečné interpretace generalizovat na všechny odpadlíky od hnutí víry.

III.2. CÍLOVÁ SKUPINA A POUŽITÉ METODY

Pro výběr zkoumaného souboru respondentů byla použita metoda záměrného (účelového) výběru. Respondenti byli zařazeni do tohoto souboru na základě skutečnosti, že v období posledních dvaceti let (od roku 1989 do roku 2009) navštěvovali jedno nebo více konkrétních společenství hnutí Víry na území ČR, a to po dobu několika měsíců. Dalším kritériem výběru byla jejich svolnost se průzkumného šetření zúčastnit.

Šetření je kvalitativního charakteru. Metodou získávání informací byly strukturované rozhovory, jejichž průběh byl zaznamenán formou audio-nahrávky na diktafon. Výběr klíčových informací ze záznamů rozhovorů proběhl na základě relevantnosti výpovědí, popřípadě pokud se více respondentů během rozhovoru opakovaně dotklo obdobného tématu.

Průběh rozhovorů byl do značné míry vymezen schématem. Úvodní část je stručně věnována údajům¹⁵⁹ týkajícím se respondenta, další část je rozdělena do šesti tématických okruhů vztahujících se k jednotlivým hypotézám. Na závěr je dán prostor, aby respondent situaci zpětně zhodnotil nebo, pokud chce, se zmínil o svém dalším směřování do budoucna. Ze závěru by mělo být možné odvodit, jak je svou zkušeností s hnutím víry ovlivněn.

Některé zjišťovací otázky se dotazují na současnou situaci respondenta (rodinný stav), jiné se zabývají jeho minulostí (vztahy odpadlíka s rodinou v období, kdy se hlásil ke hnutí víry). Zjištěný rozdíl mezi současností a minulostí může představovat relevantní informaci vztahující se k otázce odpadlíkova vývoje. Otázky požadující přirovnání nebo vyjádření v číslech slouží pro upřesnění, případně lepší interpretaci odpovědí.

---

159 Především kontextu respondenta v době, kdy se hlásil ke hnutí.

III.3.   TECHNIKA SBĚRU INFORMACÍ

Informace byly získávány v interakci mezi autorkou v roli tazatele a odpadlíkem-respondentem metodou přímého dotazování. Výzkum byl realizován skrze individuální polo-strukturované rozhovory, z nichž dva měly formu rozhovoru přes skype a telefonátu. Výsledky rozhovorů jsou písemně zaznamenány a k nahlédnutí jsou v příloze. Zapsané odpovědi nejsou doslovným přepisem odpovědí z nahrávek - byly pro větší srozumitelnost upraveny do souvislých větných celků.

S prosbou o rozhovor bylo v průběhu měsíců října a listopadu 2009 osloveno celkem sedm osob, z nichž pět vyhovělo. Autorka práce se představovala jako studentka, která má zájem dovědět se něco více o období jejich odchodu z hnutí Víry, přesněji o příčinách a okolnostech, které je k tomu vedly. Autorka se setkala pouze s nepřímým odmítnutím a promlčením věci.

K jednotlivým rozhovorům je z důvodů zachování anonymity respondentů přiřazeno pouze číslo, pohlaví a region, ve kterém dotyčný konkrétní společenství hnutí Víry navštěvoval. U respondentů, kteří si přáli uplatnit své právo na anonymitu jsou názvy měst nahrazeny názvem regionů a názvy konkrétních společenství jsou nahrazeny více neutrálním označením „hnutí Víry“.

III.3.1. CHARAKTERISTIKA VZORKU RESPONDENTŮ

Údaje o respondentech jsou pro větší přehlednost zaznamenány do tabulky. Jednotlivým respondentům jsou přidělena čísla z důvodů zachování faktické anonymity.

	věk v době pravidelného navštěvování hnutí Víry	pohlaví	kraj ČR, kde se nachází popisované hnutí Víry	společensktví hlásící se ke hnutí Víry	vzdělání	sociální situace a rodinný stav
1.	21 - 28	žena	Praha	Oáza	SŠ	svobodná, pracující
2.	26 - 28	muž	Praha, Zlínský	Voda života (VŽ)	VŠ, škola VŽ	Student školy VŽ, později pracující, ženatý.
3.	22 - 30	muž	Praha, Zlínský	Voda života (VŽ)	SŠ, škola VŽ	Student školy VŽ, později pracující, svobodný, později ženatý
4.	23 - 24	žena	Praha, Olomoucký	diskrétní údaj	SŠ	vdaná na mateřské, dvě děti
5.	21	žena	Praha	Slovo života	SŠ	studentka VŠ, svobodná

III.3.2. CHARAKTER ROZHOVORU

Polo-strukturovaný (polo-řízený) rozhovor je ucelenou soustavou otázek umožňujících získání informací, avšak jeho struktura nebo sled otázek nemusí být striktně zachován, jako se tomu děje u rozhovoru strukturovaného (řízeného). Tento typ rozhovoru byl autorkou upřednostněn před jinými formami, protože umožnil tazateli (autorce) upřesňovat stávající otázky, klást doplňující podotázky a provádět operativně jiné změny v závislosti na respondentově situaci a obsahu jeho výpovědí. Nezávazná kostra rozhovoru včetně otázek je v příloze pod označením Příloha 0.

Autorka předpokládala velkou diverzitu respondentů. U některých respondentů byly odpovědi stručné a diskrétní, u jiných se blížily typu hloubkového rozhovoru. Nevýhodou zvoleného typu rozhovoru je obtížná zpracovatelnost a porovnatelnost výsledků.

III.3.3. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

Pro větší přehlednost bude v této části nejprve uvedena hypotéza, poté zkrácené relevantní výpovědi respondentů doplněné jejich interpretací a stručný závěr plynoucí z analýzy jednotlivých rozhovorů. Protože celkový počet respondentů byl 5 a výsledky jednotlivých rozhovorů jsou spíše blízké kazuistikám, není možné dělat jakékoliv statistické závěry. Výsledky tohoto výzkumu nelze aplikovat na celou populaci, nicméně jako kazuistiky mají svou výpovědní hodnotu a pro účely této práce jsou využitelné.

Hypotézy podle S. A. Wrighta:

1. „Čím méně ... hnutí dbá na účelovou odloučenost od širší společnosti, tím více je pravděpodobné odpadnutí.“

Respondentka č. 1. (dále jen R1) opakovaně uvádí, že jí cílená uzavřenost a spoluzávislost členů spolu s kontrolou nevyhovovala, a že nekonformní chování jednotlivců bylo předmětem kritiky a sankcí ze strany vedení.

„No, tak ony ty aktivity toho sboru byly dost vyčerpávající, takže v podstatě ten volný čas moc nebyl... Z těch pravidelných akcí to byla biblická, rodinné skupinky a nedělní shromáždění, pak ještě zkouška chval ... takže tak 4 dny ze 7 v týdnu. Když nebyly akce, biblická, modlitební nebo nějaká vyloženě duchovní, tak stejně jsme se scházeli. ...většina členů na žádný dovolený ani moc nejezdila. Ty vazby byly prostě hodně silný. ...s tou

dovolenou jsem měla problém, že jsem jezdila k moři. Později, můžu říct, jsem to prožívala jako spíš takový vysvobození.¹⁶⁰

„...nevyplácelo se být kritickej. (*pastor*) Způsoboval, že člověk se cítil vinen a bál se obvinění z jakékoliv případné vzpoury. To tě paralyzuje. Když to pak káže z kazatelny a ty víš, že se to týká tebe, je to dost nepříjemný. Pak si příště rozmyslíš, co děláš.“¹⁶¹

Roky, které ve hnutí strávila se jí zpětně jeví jako příliš dlouhá doba a důvod svého osmiletého setrvání ve hnutí vidí v silných emocionálních vazbách, které byly v té době svého druhu jediné a naplňovaly její potřeby. Dále však říká, že její delší pobyty mimo hnutí neměly na její odchod zásadní vliv – příčiny vidí jinde.

„Ten styl (*životní*) byl danej: to byly konference nebo přípravy na konference nebo shromáždění nebo zkoušky chval, takže vlastně furt to stejný. Svůj život jsi vlastně jako neměla – byl ten sborovej a to tam patří. To bylo i účelem. Myslím, že to bylo cílený. Ono se to tak i kázalo: „Uděláme farmu...“. Myslím, že tam to bylo už posunutý – jako komunita. Jakmile to začne být komunita, tak to je takový „my jsme nejlepší“, jo. To jsem podcenila, ale byla jsem mladá v těch jednadvaceti a měla jsem tam vztahy, o který jsem nechtěla přijít, protože jiný nebyly, takže jsem tam až zbytečně dlouho vydržela.“¹⁶²

Respondent č. 2 (dále jen R2) vedl spíše odloučený způsob života a do hnutí několikrát do měsíce dojížděl stovky kilometrů, což sice vypovídá o jeho silné psychologické potřebě být s hnutím v kontaktu, ale nebyl na ně ve svém praktickém životě vázán. Nemusel při svém odchodu překonávat výrazné překážky ze strany hnutí. Jako hlavní důvod odchodu svou odloučenost nevidí, ale připouští, že díky ní nebyl tolik angažován.

„...protože jsem tam jezdil načerpat, abych tak řekl. Pak jsem zjistil, že pár dnů to vydrží, tak dva, tři dny, ale pak je to zase taková ta prázdnota ... A když jsem býval na té samotě, tak jsem prostě potřeboval čerpat jinak, hledat jiný zdroj, nezávislý na nich. No, ano, trochu mi to zabránilo, abych se nechal jako vtáhnout.“¹⁶³

Respondent č. 3 (dále jen R3) nezmiňuje žádné úsilí hnutí o uzavřenost, aktivit se zúčastňoval tak, že zabíraly polovinu jeho volného času a jeho odchod proběhl téměř otevřenou cestou na základě prostého vysvětlení.

Respondentka č. 4 (dále jen R4) se angažovala poměrně často, ale vlivem stěhování došlo k jejímu odloučení. Podle výpovědí R4 týkajících se této

---

160 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

161 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

162 Respondentka č. 1, viz tamtéž.

163 Respondent č. 2, K. Vary, 27. 10. 2009, viz příloha II.

hypotézy pravděpodobně nedošlo k vnitřní dekonverzi a R4 stále hledá společenství obdobného „rodinného“ typu.

„Už tam nejsem, teď jsem zase odstěhovaná na jiném konci... Momentálně nemám kam chodit. Je tu sice něco asi 30 km odsud... ve východních Čechách je vůbec tak nějak mrtvo. Jsou tu jenom kostely a Jehovisti a katolíci. Takže není tu nic, kde bych se cítila jako doma.“¹⁶⁴

Respondentka č. 5 (dále jen R5) navštěvovala hnutí jen málo, nezaznamenala intenzivní zájem o příslušnost své osoby ke hnutí, tudíž mohla snadno odejít.

Závěr: Na základě interpretací výpovědí respondentů lze první hypotézu o celové odloučenosti považovat za pravdivou.

2. „Čím nižší je stupeň, na kterém ... hnutí eliminuje výlučnou intimitu v páru, tím spíše je pravděpodobné odpadnutí.“

Pouze R1 popisuje snahy o regulaci intimity v páru a zmiňuje psychologické důsledky těchto praktik na další život členů hnutí. Ostatní nezaznamenali žádné mimořádné snahy o regulaci intimity v páru s cílem posílit kohezi skupiny. Sami měli známost nebo žili v manželství. R2 vzpomíná případ, kdy se jeden manželský pár rozvedl a přidává domněnku, že to mohlo být jejich značným vytížením ve službě. R4 zmínila, že z důvodu odchodu svého prvního manžela od Boha, došlo k rozvodu. R5 subjektivně konstatovala zkušenost opačného rázu, což nevylučuje možnost, že by v případě navázání partnerského vztahu nebyla s hnutím více spjata.

„Ten vedoucí byl takovej sňatkovej... ne zrovna podvodník, ale ... byl to dohazovač. Pak jsme se dověděli, že měl nějaký fotky a ukazoval je těm klukům a různě si pozýval ty lidi a ptal se jich „A co tady tahle?“ ... Docela ty věci šly přes něho. ...chození tam ani nebylo. Člověk řekl nějaký svůj zájem, ten pastor to s tím protějškem projednal, pak jim zařídil schůzku a docela i výrazným způsobem na to tlačil. Některý lidi si pak podle mě vzali i někoho, koho ani nechtěli.“¹⁶⁵

„Já jsem to tak nebral, mně záleželo na tom, abychom si rozuměli, měli společné zájmy, ne, že je to jediná možnost. Záleží, jak se člověk poddal autoritě, nebo jak zkoumal sám.

---

164 Respondentka č. 4, telefonát, 5. 10. 2009, viz příloha IV.

165 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

Ostatně, je to také naše volba. Bůh asi neříká, ta a žádná jiná (*partnerka*), ale je to i na nás.¹⁶⁶

„Byly tam páry, které spolu žily nesezdaně, nebo se tam objevovala slečna střídavě s několika partnery. Neměla jsem v tom přehled. A nejsem na to zvyklá z toho křesťanského prostředí, kde jsem vyrostla.“¹⁶⁷

Závěr: Podle značné různosti výpovědí lze soudit, že zde hrál roli charakter každého ze společenství hnutí Víry, všímavost respondenta, jeho rodinný stav, situace (změna bydliště) a další faktory, o kterých se ve své studii zmiňuje S. A. Wright. Ve hnutí, v němž autorita usměrňovala intimitu v páru, byla vnitřní koheze větší navzdory negativnímu dopadu této praxe na život členů. Tam, kde autorita vznik párů nijak neregulovala, byla fluktuace členů větší. Třetí hypotéza se sice v zásadě potvrdila, ale 4 respondenti z 5 se vyjádřili, že jich se to osobně netýkalo. Je zde prostor pro diskuzi, případně další výzkum.

3. Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... hnutí vnímají usměrňování (regulaci) svého času, životního stylu a sexuálního chování jako naléhavě nutné, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“

Tato hypotéza se v různé míře potvrdila u všech respondentů. Ti, kteří svůj životní styl, navazování vztahů či vzdělání podřizovali konformním požadavkům hnutí, byli k němu více připoutáni než ti, kteří naléhavost regulace životního stylu nepřijali za svou. R1 se vyjádřila o své tehdejší emocionalitě a o tom, že byla konfrontována s racionálním přístupem a důrazem na „duchovní“ život, který nemá nic společného ze „světským“. R2 a R3 shodně uvádí dominanci racionální složky své osobnosti nad emocionální. Byli schopni reflexe a nezávislého úsudku. R3 uvedl jako důvod svého odchodu tlak na konformitu prožívání. R4 nic z toho nepotvrdila. R5 vnímala spíše přirozený sociální tlak většiny, který udával trend a projevoval se mimo jiné důrazem na modlitební život, uctívání a některá nadpřirozená charismata. Tím se cítila být ovlivněna.

„Pro mě už moc jinýho času, moc přátel jinde nebylo ... vlastně jsem byla jediná ještě s lidma v práci. Potom, když jsem odešla z toho společenství, zjistila jsem, že vlastně nemám nikoho...“¹⁶⁸

---

166 Respondent č. 3, skype, 10. 11. 2009, viz příloha III.

167 Respondentka č. 5, K. Vary, 17. 11. 2009, viz příloha V.

168 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

„Třeba tam byl takový kluk automechanik a pastor mu často volal kvůli ptákovinám. „Dovez mi tohle a tohle...“ a on se vždycky sebral a jel. Já sem byla vždycky naštvaná a říkám: „Ty na to máš čas? Mně kdyby on zavolal do práce, tak mu řeknu, ať se probere a zavolá mi až po práci!“ Ale on měl sám svoji dílnu, takže jel a přicházel kvůli tomu o kšefty.“¹⁶⁹

„Bylo těžké si udržet přátele ze světa. Tam byla znát ztráta, protože jsme k nim neměli tak blízko, společné zájmy, hodně jsme trávili čas a setkávali se mezi sebou s přáteli ze sboru. Ty nové vztahy ... postupně vzaly všechnu tu energii. Zaměstnání to neovlivňovalo, školu, to jsem tehdy studoval tu zřízenou hnutím Víry. ... A byl tam důraz na prožívání, abychom stále něco prožívali, něco cítili. Když lidi pak neprožívali, cítili zklamání, hledali vinu, že něco není v pořádku. Bylo to nepříjemný. ... Už mi to pak začalo vadit. Také proto jsem odešel, že tlačili lidi do prožitků.“¹⁷⁰

„Ne (*nepociťovala přímo naléhavost*), ale určitě bylo tak trochu „in“ chodit na modlitebni, modlit se v jazycích ... rodičům se doporučovalo, aby dali děti do té křesťanské školy, kterou chtěli založit. Dělal se často sbírka, ale ani nevím, jak to dopadlo... (*se založením školy*). Teď mi dochází, že většina věcí zůstala možná jen u toho nadšení a modliteb a jinak nic. Možná, že jsem si jen málo všímala.“¹⁷¹

Závěr: Třetí hypotéza o přijetí naléhavosti určité regulace v oblasti denního režimu, životního stylu a sexuálního chování se výzkumem potvrdila. Oblast zaměstnání nebyla podle výsledků usměrňována přímo, pouze odsouvána na nižší příčku v pořadí důležitosti.

4. „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... vnímají, že organizace naplňuje jejich emocionální potřeby primární nebo kvasiprimární skupiny, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“

Oblast vztahů a naplnění emocionálních potřeb se ukázala jako významná, co se pocitů sounáležitosti týče. Z odpovědí bylo patrné, že pro ženy byly vztahy klíčové: R1 zůstávala, přestože nesouhlasila, a naopak usilovala prohloubení vztahů, což se jí povedlo a ve hnutí se angažovala 8 let. R5 vztahy nijak zvlášť nenavázala, svou emocionálně primární skupinu měla v rodině i jinde. R4 vícekrát přirovnává hnutí k rodině a vyzdvihuje možnost sdílet se, kterou doma postrádá. Muži R2 a R3 upřednostnili racionální hledisko, a když se nemohli ztotožnit s učení hnutí, odešli navzdory emocionálním vazbám.

---

169 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

170 Respondent č. 3, skype, 10. 11. 2009, viz příloha III.

171 Respondentka č. 5, K. Vary, 17. 11. 2009, viz příloha V.

„...myslím, že napřed tam ty vztahy moc nefungovaly. Oni si tak jako žili to svoje duchovno spolu, ale nějaký sdílení svých osobních věcí tam nebylo. ... oni, ne že by měli dvojitý život, měli jen jeden, ten duchovní. A když zrovna nebyli ve sboru, tak se modlili ... ti skalní, to jádro. Ale já jsem chtěla, aby ty vztahy šly hlouběji, že spolu půjdeme někam na večeri nebo ven. To se nehodilo, pro ně bylo divný trávit čas jinak, než ty duchovní věci. Když se sešli, tak se spolu modlili, postili...“¹⁷²

„Tak, byly přátelské (*vztahy*), nijak zvlášť hluboké, spíš tehdy, ve chvíli, když jsem tam zrovna byl. Vítali mě... Nevadilo mi to. ... Jezdil jsem pak na shromáždění, pořád jsem o tom mluvil, modlil jsem se ... Ona (*manželka*), jako nevěřící to nechápala, myslela, že jí to vzalo muže. Mne to úplně změnilo, moje hodnoty, najednou jsme si nebyli tak blízko, tak to nesla těžko. Bylo to náročné období – hlavně pro ní. Ale pak se Bůh dotkl i jí.“¹⁷³

„Našel jsem tam přátele, Byl jsem tam spokojen, takže pak bylo těžké odejít. ... Napřed mi sbor byl chvíli bližší než rodina. To je pak tak, že člověku je to všechno bližší a tráví tam hodně času. Rodiče pak myslí, že mu nějaká sekta bere syna nebo dceru.“¹⁷⁴

„Jako rodina (*vztahy v rámci hnutí*), nebo víc než rodina, protože tím, protože má člověk jako takovej ten stejnej náhled na svět nebo jako tu víru stejnou, tak je to bližší. S rodičema si nemůžu takhle jako popovídat...“¹⁷⁵

„...tehdy jsem chtěla víc zapadnout, proniknout do toho společenství, přála jsem si, aby se přestali modlit, říkat jako ozvěna „haleluja“, ale místo toho třeba „ahoj, kdo jsi, a odkud, a proč tu jsi?“ ... Až na jednu kamarádku ... všechny ostatní vztahy ... jsou pryč. Nevznikly nebo vůbec se ani nerozvinuly.“¹⁷⁶

Závěr: Přestože ne vždy byli respondenti s hloubkou vztahů spokojeni, byly jejich emocionální vazby na hnutí silné a nesnadno ho opouštěli, nebo nebyly téměř žádné a odchod byl bez potíží. Pravdivost páté hypotézy o naplnění emocionálních vztahů skrze konkrétní společenství se výzkumem potvrdila.

5. „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... hnutí vnímají vedení jako příkladné, tím větší je pravděpodobnost odpadnutí.“

Situace R1 se změnila až později, když její postoj k pastrovi ztratil idealistické rysy a dokázala jej vidět kriticky, případně i konfrontovat. Respekt pastorovy autority nezaznamenal změny u R4. U R5 bylo pojetí pastora spíše neutrální a k jen některému jeho chování byla kritická. R2 a R3 vnímali osobu

---

172 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

173 Respondent č. 2, K. Vary, 27. 10. 2009, viz příloha II.

174 Respondent č. 3, skype, 10. 11. 2009, viz příloha III.

175 Respondentka č. 4, telefonát, 5. 10. 2009, viz příloha IV.

176 Respondentka č. 5, K. Vary, 17. 11. 2009, viz příloha V.

pastora velmi podobně: respektovali jej, ale jeho výroky ověřovali, nahlíželi kriticky a nepodřizovali se jim bezmyšlenkovitě.

„Napřed byl možná až moc uctivej, ten můj postoj k němu. ... Když pak ta Boží přítomnost na tom místě je a jedná skrze nějakého člověka, tak je to silný. A my to neumíme od těch lidí oddělit, takže jsem měla přehnaněj respekt... A taky jsem byla mladá, dítě v podstatě... Byl mi vzorem právě v tom, že byl takovej racionalista. ... Mně to tehdy hodně pomohlo, já jsem byla v té době hodně emocionální. A pak v tom, že se vždycky snažil, aby měl úroveň. Ať už to bylo kázání, tak i způsob, jakým vystupoval, vypadal. *(Ale)* byly většinou problémy teologický. Právě v tom jeho piedestalu, který si postavil jako pastor církve.“¹⁷⁷

„Normální, přátelský, ale moc jsme se neznali. Věděl jsem, že to je člověk, který to zná, že je to duchovní, je to jeho úkol, respektoval jsem jeho autoritu, i když jsem s ním nesouhlasil. Zkoumal jsem, co říkal podle Písma, takže jsem se slepě neřídil vším, nepřejímal jsem to. Mým vzorem byl Ježíš, tak, jak jsem o něm četl.“¹⁷⁸

„Já jsem všechno nepřejímal, ostatní to docela brali, ale já jsem to pořád musel kontrolovat Božím slovem. Neaplikoval jsem to, s čím jsem nesouhlasil. Když jsem četl, viděl jsem, že vytržené z kontextu to působí jinak. Není to tak jednoznačné, jak říkali... takové lehce manipulativní, když se to tak vezme. Ovšem ne jako ve zlém.“¹⁷⁹

„No, tak byl pro mě strašně dobrým kamarádem, bratrem, vlastně do dneška se stýkáme, navštěvujeme. Dokonce s náma nějakou dobu bydlel. ...vážila jsem si ho, měl takovou autoritu vrozenou, jako danou. Měl respekt.“¹⁸⁰

„...jen jednou jsem s ním *(pastorem)* mluvila za celou tu dobu. Rozhodně to nebyl pastýř. Ale to nebyl jediný svého druhu... On se svojí rodinou chodili vždycky pozdě. Teda, ne vždycky, ale častokrát. Uváděl to někdo jiný, pak byly chvály a modlitby a během nich dorazili on a rodina. To mi přišlo ne zrovna moc příkladný.“¹⁸¹

Závěr: Výpovědi respondentů pátou hypotézu doložily jako pravdivou. Ti, kteří měli respekt a nekriticky uznávali autoritu, jevíli tendenci zůstat. Pokud byl důvod k nesouhlasu či pochybnostem, ti kteří nesouhlasili, se jeho výroky neřídili a částečně se to promítalo do jejich pozdějšího odchodu.

Hypotéza podle autorky této práce:

-
- 177 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.
178 Respondent č. 2, K. Vary, 27. 10. 2009, viz příloha II.
179 Respondent č. 3, skype, 10. 11. 2009, viz příloha III.
180 Respondentka č. 4, telefonát, 5. 10. 2009, viz příloha IV.
181 Respondentka č. 5, K. Vary, 17. 11. 2009, viz příloha V.

6. „Čím více prostoru a příležitostí pro přirozený duchovní a osobnostní vývoj poskytuje hnutí svým příslušníkům, tím spíše dojdou takového stádia zralosti (individuálně-reflexivního, tj. 4. stupně podle Fowlerovy stupnice), že hnutí duchovně i osobnostně „přerostou“ a je vyšší pravděpodobnost jejich odpadnutí.“

„...tam to bylo takový období, kdy člověk vyrůstá z té svojí dětskosti do nějaké dospělosti. Samozřejmě ty hodnoty se pak změny z toho vnějšího na to vnitřní. Člověk začne jakoby hledat kořeny těch věcí... Je to změna toho žebříčku z toho sentimentálního do toho opravdovějšího, co je skutečný, co je trvalý. To jsem v tom období nějak přehodnocovala asi nejvíc. Z některých dětinských uvažování jsem vyšla, ale zase jiný, který mi byly vštípeny, jsem zase přejala. To bylo naivní. A pak jsem vystřízlivěla...

Stalo se, že jsem vyrostla, stalo se, že mne to ubilo. Je to spíš o tom, co si člověk rozhodne vzít v danou situaci. ... Jsem schopná zvládnout nebo i pochopit tyto lidi, zvládnout tenhle typ manipulace... Jinak bych měla spíš sklony ke kritice a odsouzení toho. ... Udržuju si vztah hledání nějakého poučení z toho.¹⁸²

„...(měla jsem) takový to přesvědčení, že je tu nějaká spravedlnost a to se musí projevit. Ale to se prostě nestalo. Stalo se spousta hnusu! ... Člověk by čekal nějakou spravedlivou odplatu - že to vyjde najevo. Tak tohle bylo pro vývoj mé víry nejvíc. Bylo těžké takovým lidem žehnat a odpustit. Tohle mi pomohlo se začít dívat na věci jinak. Tu víru mojí to doslova vybičovalo. I když v jednu dobu jsem si říkala, proč Bůh nějak jedná nebo nejedná, pochopila jsem pak, že jeho způsoby, jeho cesty jsou jiné než naše.“¹⁸³

R1 popisuje svůj vývoj během angažovanosti v hnutí jako přechod od dětskosti do dospělosti, jednoho typu dětinské naivity k jinému, vštípenému typu. Během let strávených ve hnutí Víry přejímá a zvnitřňuje některé hodnoty. Vlivem řady incidentů a konfrontace s realitou dochází k desiluzi a R1 začne věci nahlížet velmi kriticky. Dostává odvalu postavit se vedení společenství hnutí Víry, je nařčena, obviněna a nedobrovolně odchází. S odstupem je schopna zpětně vidět situaci jiným zrakem. Její víra prochází krizí a následně je upevněna. Potýká se s nedůvěrou k církvi, vědomě se snaží negeneralizovat vlastní zkušenosti na celou církev, ale opírat se o Písmo. Dochází k integraci zkušenosti s hnutím Víry, a přestože by tyto zážitky nikomu nedoporučovala, je za ně ráda. Vnímá význam této etapy pro svůj vývoj.

„Musím vycházet z Bible, ne z mých špatných zkušeností s nějakými lidmi. Děláme chybu, když zobecňujeme, když tu naši zkušenost převedeme na všechno. Nebylo to snadný, oddělit to, tu zkušenost od člověka. Není to ani o tom hnutí jako takovém, je to o lidech.“¹⁸⁴

---

182 Respondentka č. 1, Praha, 20. 11. 2009, viz příloha I.

183 Respondentka č. 1, viz tamtéž.

184 Respondentka č. 1, viz tamtéž.

R2 konstatuje změny svého hodnotového systému (změnu priorit) a posun v důsledku uvěření. Uznává pozitivní roli hnutí v tom, že mu ukázala cestu k Bohu. Je rád za změnu, kterou v jeho životě navodila přítomnost Ježíše.

„Můj žebříček hodnot se změnil. Zjistil jsem, že naše práce je nám modlou. Měl jsem pak možnost pokání. Na 1. místě musí být Pán Bůh. S tím souviselo i další: že rodina je důležitější než práce. Později také než služba (to když jsem začal sloužit). ... Určitě mne to posunulo dál, ale to byl spíše důsledek toho, že Ježíš vstoupil do mého života, než důsledek toho, že jsem byl v konkrétním hnutí. Na druhé straně musím uznat, že mi otevřeli dveře, skrze které jsem mohl vstoupit. ... V prvních letech mé víry bylo nejdůležitější to zjištění že On je živý. Toho tam bylo dostatek, téhle zkušenosti ... spoustu prožitků a projevů Ducha svatého. Důsledky pro můj život to mělo obrovské. Asi bych ani neměl tu rodinu, kterou mám teď.“¹⁸⁵

Prizpůsobovat své mínění a prožívání autoritě odmítl R3, když začal na věci nahlížet jinak a hledat sám za sebe. Zkušenost s hnutím jej udělala zralejším, zakouší nyní větší svobodu vlastního projevu, odvahu být autentickým.

„Největší změnou bylo to, že už jsem tak nevyhledával ty prožitky. Kladl jsem důraz na Boží slovo. Nezajímalo mne, jak to vidí a prožívá kazatel, ale co skutečně říká Ježíš. Chtěl jsem se sytit, ne poslouchat něčí prožitky a názory, jak to připadá jemu, nějaké vyprávění. Viděl jsem to jinak. ... Udělala mne ta zkušenost určitě zralejším. Vede to k hledání, ... je to cesta. Nemusím teď nic předstírat, hrát si před někým na něco, můžu být ryzí. Člověk se tříbí.“¹⁸⁶

Z výpovědí R4 je patrné, že nedošlo k výraznému posunu v jejích hodnotách a ve svém životě vidí jako velice důležitou skupinu, s níž by se identifikovala, do které by byla přijata jako do rodiny. Je pravděpodobné, že by se R4 mohla pohybovat na hranici mezi 3. a 4. stadiem zrání víry. Jako nejpodstatnější faktor svého růstu uvádí vyučování, konference a společné scházení. Růst zaznamenala ve směru větší důvěry, odevzdání života a starostí Bohu – bezstarostnost. V případě nesouhlasu s jiným společenstvím na Moravě však dokázala zaujmout kritický postoj a odejít.

„Když jsem byla naplno v něčem každý den, že jo, to jsem se plnila něčím jiným než světskejma věcmi a televizí... že jsem hledala prostě, no, že bylo pořád nějaký vyučování... Rostla jsem v takový jako důvěře, že člověk se nestrachuje o budoucnost, že to odevzdá Bohu ten život a učí se každý den co dělat, kudy jít – taková bezstarostnost.“

---

185 Respondent č. 2, K. Vary, 27. 10. 2009, viz příloha II.

186 Respondent č. 3, skype, 10. 11. 2009, viz příloha III.

...takovej osamocenej (nynější život víry) právě. Toho Boha v sobě jako mám, víru mám, ale chybí mi to společenství, modlitby... Jakou mám další představu o sboru? No, tak takovou, no. Aby to bylo jako doma v rodině.¹⁸⁷

„...modlím se ráda a pak mi to často někde chybí. Podle toho se dívám kriticky i na některá společenství, kde se lidi modlí tak jako zvadle, uměle a neosobně. To je ale asi spíš o lidech. Prošla jsem tehdy více církví a myslím, že teď mám tak trochu větší odstup a nadhled. ... Jsem ráda, že tam už nejsem. Zastydla bych tam... a pak taky ta frustrace z těch vztahů.“¹⁸⁸

R5 konstatuje, že v tomto období získala větší potřebu se modlit a zkušenost s hnutím Víry zařazuje mezi ostatní své zkušenosti s jinými společenstvími. Má nyní větší odstup a nadhled a projevila obavu, že by v případě setrvání ve hnutí zakrněla, což je známkou toho, že její osobnostní nebo duchovní růst prošel změnami, které se neslučují s její další angažovaností ve hnutí Víry.

Závěr: Tato hypotéza se potvrdila u všech respondentů.

Mezi jednotlivými respondenty jsou patrné rozdíly jak v samotném procesu osobnostního vývoje a zrání víry, tak ve stadiu či stupni zralosti, jakého dosahovali nebo v jakém se nacházeli v době, kdy byli autorkou osloveni. Výzkumem se však nepodařilo vhodně položenou otázkou dostatečně oddělit, kdy mělo na jejich osobnostní vývoj a zrání víry vliv období ve hnutí strávené, a kdy se jednalo o posun až v důsledku vlastního odchodu.

---

187 Respondentka č. 4, telefonát, 5. 10. 2009, viz příloha IV.

188 Respondent č. 5, K. Vary, 17. 11. 2009, viz příloha V.

III.4. ZHODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cíle šetření, které si autorka stanovila na začátku, se v různé míře podařilo naplnit. Pět hypotéz o příčinách (motivech) dekonverze (nebo apostáze) stanovených S. S. Wrightem je možno na základě analýzy výsledků šetření považovat za pravdivé. Tvrzení S. A. Wrighta lze vztáhnout na hnutí Víry nacházející se na území ČR, avšak s přihlédnutím ke specifickým daného společenství. Také šestou hypotézu, týkající se procesu osobnostního vývoje a zrání víry jako faktoru ovlivňujícího dekonverzi, je rovněž možné považovat za doloženou.

Analýza výsledků potvrdila pravdivost tvrzení, že jestliže členové hnutí nemají dostatek prostoru a příležitostí k osobnostnímu vývoji a duchovnímu růstu, je méně pravděpodobné, že by od něj odešli. Roli zde však sehrály i četné desiluze, odloučení a jiné okolnosti, které umožnily, aby vznikl prostor pro osobnostní vývoj. Víra (ve smyslu slova, jak ji charakterizuje J. W. Fowler), zaznamenala změny paralelně s vývojem osobnosti respondentů, pokud k nějakým došlo.

Výzkumné šetření však mělo své slabé stránky, které se projeví při získávání informací a zpracovávání výsledků. Jednalo se o nedostatky ve formulacích a četnosti otázek. Některé otázky byly příliš stručně zodpovězeny a jedna z nich nebyla zodpovězena vůbec. Jako nedostatečné se jeví otázky k šesté hypotéze, kdy se tazatelé (autorce) nepodařilo vhodně položenou otázkou rozlišit, zda mělo na osobnostní vývoj a zrání víry respondenta vliv období angažovanosti ve hnutí, nebo zda se jednalo o pozdější posun až v důsledku dekonverze.

Otázky s cílem zjistit míru eliminace nebo regulace intimity v páru se u 4 z 5 respondentů setkávaly s údivem. Vzhledem k rozličnosti temperamentů i forem interakce vznikly značné rozdíly v rozsahu a podrobnosti odpovědí. Ty jsou pak ve výsledku méně komparabilní. Zajímavé je, že zatímco někteří respondenti uvedli konkrétní příčinu svého odchodu, někteří tak učinit nemohli. Je možné, že v takovém případě šlo o souhru několika faktorů najednou.

Za zmínku by stálo i zjištění, které ovšem není ojedinělé, že do hnutí Víry přicházeli jednotlivci ve věku mezi 20 a 30 lety. To může být zapříčiněno tím, že rozmach na našem území zaznamenalo hnutí Víry až po roce 1989.

IV. ZÁVĚR

Záměrem této bakalářské práce bylo blíže popsat motivy a okolnosti, které vedly příslušníky hnutí Víry k dekonverzi či apostázi. Práce čerpá z poznatků vývojové psychologie a psychologie náboženství. Východiskem je teorie o příčinách odpadnutí S. A. Wrighta a odrazovým můstkem základní znalosti teorie vývoje religiozity (model stadií zralosti víry) psychologa J. W. Fowlera.

Příčiny a motivy, které mohou vést odpadlíky k odchodu z hnutí, je třeba hledat jednak v podmínkách a příležitostech, které svým členům skýtají konkrétní společenství hnutí Víry, a jednak u každého jednotlivce zvlášť, ve zralosti jeho osobnosti i víry. Podmínky se v jednotlivých společenstvích hnutí Víry liší. Někdy jsou pouze charakterovým rysem v důsledku předchozího vývoje hnutí, jindy může jít o cílené donucovací mechanismy, které brání svým členům v dalším růstu a budují nezdravou závislost. Tyto skupiny prošly za uplynulých 20 let řadou změn a i nyní se podobají živým tělesům, což je nutné brát v potaz. Jejich charakter a další směřování jsou ovlivňovány jednotlivci, a naopak, ony zase ovlivňují jednotlivce.

Člověk jako individualita prochází rovněž nepřetržitým vývojem, kde mu často právě krize umožňují posun vpřed, směrem ke zralosti, vyrovnanosti a smíření. Jestliže lze odpadnutí od hnutí přirovnat ke krizi, je úkolem člověka, v tomto případě odpadlíka, aby se s ní vyrovnal, a aby dokázal tuto zkušenost zintegrovat do své osobnosti. Při ohlédnutí zpět může uvidět sebe sama jako toho, kdo skrze tuto životní etapu dokázal projít a vyjít ne jako oběť, ale jako ucelenější jedinec. Tento ideální stav je však v praxi obtížně přivoditelný. Vyžaduje čas a mnohdy také průvodce, který získá-li důvěru odpadlíka, může mu pomoci identifikovat a překonat možné potíže, odhalit jejich příčiny, vyrovnat se a dojít v osobnostním vývoji dál. Napomáhat tomuto procesu je úkolem pastoračního poradce.

Přínosem této práce by mělo být rozšíření všeobecného povědomí o faktorech, které mohly ovlivnit klienty pastoračního poradenství z řad bývalých členů hnutí Víry. Poradenská praxe se totiž odvíjí od poradcovy znalosti příčin odpadnutí, jeho schopnosti odkrýt je, a od dovednosti reflektovat vyzrálou klientovy osobnosti i víry. Přínosem této práce by měly být poznatky dále využitelné v navazující práci a výzkumu zabývajícím se opětovným začleněním odpadlíků z hnutí Víry do společnosti a jejich schopností integrovat zkušenost dekonverze.

V. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné monografie

- Bible, Písmo Svaté starého a Nového zákona: Český ekumenický překlad*, podle ekumenického vydání z roku 1985, Praha: Česká biblická společnost, 1991.
- ČAPEK, J., *Povídání o pejskovi a kočičce: jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*, 17. vyd., Praha: Albatros, 1987, ISBN 13-101-KMČ-87.
- HASSAN, S., *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*, Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, ISBN 80-85880-03-2.
- HOLM, N. G., *Úvod do psychologie náboženství*, Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-217-3.
- McCONNEL, D. R., *Jiné evangelium: Historická a biblická analýza hnutí víry*, Albrechtice: Křesťanský život, 1996, ISBN 80-7112-034-0.
- PATRIDGE, CH., VOTJÍŠEK, Z., *Encyklopedie nových náboženství: Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spirituality*, Praha: Knížní klub, 2006, ISBN 80-242-1605-1.
- ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-312-3.
- ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství*, Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-547-4.
- STETZ, J., *Svrablavé uši*, Albrechtice: Křesťanský život, 1995, ISBN 80-7112-026-X.
- SUMRALL, L., *Víra změní tvůj svět*, Praha: Vydavatelství Voda života, 1992, ISBN 80-901231-2-0.
- VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie II., dospělost a stáří*, Praha: Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1318-5.

VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*, Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-798-1.

VOJTÍŠEK, Z., *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, Brno: L. Marek, 2005, ISBN 80-86263-69-X.

WRIGHT, S. A., *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, Washington: Society for the Scientific Study of Religion, 1987, ISBN 0-932566-06-5.

Časopisové články

BUBAN, M., Kenyonových pět T, *Dingir*, 11/2008, s. 51-53.

KOŘÍNEK, M., Cílem je rozpuštění: rozhovor s biskupem Církve živého Boha Vítem D. Kolingerem, *Dingir*, 11/2008, s. 58-59.

VOJTÍŠEK, Z., Cesta Slova života, *Dingir*, 11/2008, s. 56-59.

VOJTÍŠEK, Z., Od táborů k hnutí víry, *Dingir*, 11/2008, s. 50.

VOJTÍŠEK, Z., Hnutí víry u nás: Od táborů k hnutí víry, *Dingir*, 11/2008, s. 50.

Internetové zdroje

[VOJTÍŠEK, Z., Poradenství pro odpadlíky, s. 1. \[online\]. \(cit. 2009-3-10\). URL: www.sekty.cz/www/stranky/poradna/2.pdf](http://www.sekty.cz/www/stranky/poradna/2.pdf)

[VOJTÍŠEK, Z., Hnutí víry \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/hnutiviry.html](http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/hnutiviry.html)

[Církev Slovo života \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.slovozivota.cz/cirkve_v_cr](http://www.slovozivota.cz/cirkve_v_cr)

[ROFC Šumperk \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.rofc.cz/](http://www.rofc.cz/)

[Církev Oáza \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.holyghost.cz/cirkve.php](http://www.holyghost.cz/cirkve.php)

[JURKOVÍČ, P., Pánova cesta \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.dingir.cz/dingir/1998_2/clanky/D1998_2_06.html](http://www.dingir.cz/dingir/1998_2/clanky/D1998_2_06.html)

[VIBI \[online\]. \(cit. 2009-10-12\). URL: http://www.victorymissions.com/html/ivbi_countries.htm](http://www.victorymissions.com/html/ivbi_countries.htm)

VI. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 0.

Otázky k rozhovorům

Osobní situace respondenta

věk, ve kterém jste do hnutí vstoupil/a

věk, ve kterém jste hnutí opustil/a

Jaké bylo Vaše vzdělání a zaměstnání/studium v té době (nemusí být konkrétně)?

Jaký byl Váš rodinný stav? (Příp. hlásila se Vaše rodina také ke hnutí víry?)

Jaká byla Vaše zdravotní a sociální situace (stačí jen několika slovy)?

Otázky k 1. hypotéze: „Čím méně ... hnutí dbá na účelovou odloučenost od širší společnosti, tím více je pravděpodobné odpadnutí.“

Postřehl/a jste nějaký zájem ze strany hnutí o to, jak a kde trávíte svůj ostatní čas?

Uved'te, prosím, přibližně poměr času, který jste trávil/a ve společenství příslušníků hnutí víry a času, který jste trávil/a mimopracovní aktivitou nebo mimo ně? Např. 50 : 50

Jaké postoje zaujímalo hnutí víry (a jeho členové) vůči většinové společnosti? (např. vstřícnost, zájem, vymezenost, hostilita ...)

Jak věřící z hnutí víry (nebo vedoucí) reagovali na kritiku z okolí a ze strany společnosti?

Prožil jste dlouhodobější odloučení (alespoň dva týdny) od svého společenství? Pokud ano, jak jste ho prožíval a jak na vás působilo? Řekl/a byste, že toto odloučení mělo vliv na váš odchod ze společenství?

Otázky ke 2. hypotéze: „Čím nižší je stupeň, na kterém ... hnutí eliminuje výlučnou intimitu v páru, tím spíše je pravděpodobné odpadnutí.“

Jaký postoj zaujímalo podle Vás hnutí k manželství a ke známostem? (bylo žádoucí/nežádoucí mít známost, nebo tomu nikdo nevěnoval pozornost?)

Setkal/a jste se v rámci hnutí s tzv. „aranžováním“ párových vztahů mezi muži a ženami?

Byl vznik a průběh těchto vztahů nějakým způsobem „regulován“?

Otázky ke 3. hypotéze: „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... hnutí vnímají usměrňování (regulaci) svého času, životního stylu a sexuálního chování jako naléhavě nutné, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“

Mělo hnutí víry nějaký vliv na Váš životní styl?

Při pohledu zpět, mohl/a byste říci, zda ze strany společenství, které jste navštěvoval/a, byly nějaké snahy o „regulaci“ (např. chování, prožívání emocí, způsob trávení Vašeho volného času, volby zaměstnání, výběru školy, investování finančních prostředků, volby přátel, atd.)?

Jevila se Vám taková regulace jako potřebná a důležitá (naléhavá)?

Uvítal/a jste tehdy, aby za Vás někdo druhý tyto věci rozhodoval, nebo Vám regulace naopak v něčem upírala svobodu?

Otázky ke 4. hypotéze: „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... vnímají, že organizace naplňuje jejich emocionální potřeby primární nebo kvasiprimární skupiny, tím je větší pravděpodobnost odpadnutí.“

Jaké byly Vaše vztahy s ostatními členy hnutí? K čemu byste tyto vztahy přirovnal/a?

Byl/a jste s těmito vztahy spokojen/a?

Udržoval/a jste v době, kdy jste se angažoval/a ve hnutí víry nějaké vztahy i mimo tuto skupinu?

Co Vy a Vaše rodina v té době?

Prošly tyto vztahy nějakými změnami od doby, kdy jste do hnutí přišel/přišla, do doby odchodu? Jaké?

Otázky k 5. hypotéze: „Čím nižší je stupeň, na kterém členové ... hnutí vnímají vedení jako příkladné, tím větší je pravděpodobnost odpadnutí.“

Jaký byl Váš vztah k osobě vedoucího/kazatele ...?

Co pro Vás vedoucí představoval?

Bylo pro Vás vedení (vedoucí/ kazatel) příkladem nebo vzorem?

Bylo něco, v čem jste s nimi (s ním) nesouhlasil/a?

Otázky k šesté, přidané hypotéze: „Čím více prostoru a příležitostí pro

přirozený duchovní a osobnostní vývoj poskytuje hnutí svým příslušníkům, tím spíše dojdou takového stádia zralosti (individuálně-reflexivního, tj. 4. stupně podle Fowlerovy stupnice), že hnutí duchovně i osobnostně „přerostou“ a je vyšší pravděpodobnost jejich odpadnutí.“

*Nakolik Vám záleželo na vztazích s ostatními členy hnutí víry?
(vyjádřeno procentuálně 1 – 100 %)*

Na čí rady jste v té době nejvíce „dal/a“, kdo z lidí měl Vaši největší důvěru?

Nakolik ovlivňovalo mínění ostatních členů hnutí Vaše hodnoty a chování? (1 – 100 %)

Byly v rámci hnutí kladeny na některé projevy a vlastnosti členů zvláštní důrazy? (např. štedrost, veselost, poslušnost, úspěšnost, vztah k přírodě, určitý druh životosprávy, angažovanost v misii apod.)

Zaznamenaly během Vaší angažovanosti ve hnutí Vaše názory a Vámi uznávaný žebříček hodnot nějaké změny? Jaké?

Ptal/a jste se v té době někdy sám/sama sebe, proč to nebo ono děláte?

Nastala v době vaší angažovanosti ve hnutí situace, kdy jste věci viděl/a kriticky?

Jak nyní zpětně vidíte tuto etapu Vašeho života? Posunulo Vás to někam? Mělo to vliv na Váš život do budoucna?

PŘÍLOHA I.

Rozhovor s respondentkou č. 1, Praha, 20. 11. 2009

pohlaví: žena

věk, ve kterém jste do hnutí vstoupil/a: 21

věk, ve kterém jste hnutí opustil/a: 28 nebo 29 ...

Jaké bylo Vaše vzdělání a zaměstnání/studium v té době (nemusí být konkrétně)?

No, to už jsem skončila SŠ. Už jsem pracovala.

Jaký byl Váš rodinný stav? (Příp. hlásila se Vaše rodina také ke hnutí víry?)

To už jsem byla sama a bydlela jsem v Praze, takže už mimo rodinu.

Jaká byla Vaše zdravotní a sociální situace (stačí jen několika slovy)?

Jako psychicky? ... ne, já jsem byla skoro pořád zdravá.

1.

Postřehl/a jste nějaký zájem ze strany hnutí o to, jak a kde trávíte svůj ostatní čas?

No, tak ony ty aktivity toho sboru byly dost vyčerpávající, takže v podstatě ten volný čas moc nebyl. Většina toho času stejně byla s těma lidma. Když nebyly akce, biblická, modlitební nebo nějaká vyloženě duchovní, tak stejně jsme se scházeli s těma lidma...

Uved'te, prosím, přibližně poměr času, který jste trávil/a ve společenství příslušníků hnutí víry a času, který jste trávil/a mimopracovní aktivitou nebo mimo ně? Např. 50 : 50

Z těch pravidelných akcí to byla biblická, rodinné skupinky a nedělní shromáždění, pak ještě zkouška chval ... takže tak 4 dny ze 7 v týdnu.

Jaké postoje zaujímalo hnutí víry (a je členové) vůči většinové společnosti? (např. vsřícnost, zájem, vymezenost, hostilita ...)

No, tak asi ten evangelizační zájem... jinak to byla taková spíš separovaná, oddělená skupina ... evangelizační zájem o lidi tam byl, ale žádný jiný. Jenom vyloženě, cíleně – evangelizační. Když někdo neuvěřil, tak tam nebyly žádné extra vztahy. Skoro vůbec.

Jak věřící z hnutí víry (nebo vedoucí) reagovali na kritiku z okolí a ze strany společnosti?

Oni si toho vůbec nevšíмали. Z vnějšku to bylo obecně brány jako nějaký útok, tak se tomu zasmáli ... pronásledování. Vnitřní nespokojenosti se taky tak moc nebraly. Tam byl silná autorita vedoucího, extrémně zvyrazněná, takže on byl stavěn do určité pozice: „a co ty mi můžeš“. Jeden člověk tam byl alfa a omega ... a nemluvím o Ježíši Kristu ... On prostě určoval, co je dobře, co je špatně. Sám sebe viděl v takové roli toho Mojžíše. Jako ... byli lidi, kteří to zkusili – jednou, pak už ne. Když s něčím přišli, on, ten vedoucí řekl, „jestli se ti to nelíbí, tak můžeš jít“. Pokud on nevnímal, že by to pomohlo tomu jeho směru, tak to i z kazatelny řekl ... nevyplácelo se být kritickej. Způsoboval, že člověk se cítil vinen a bál se obvinění z jakékoliv případné vzpoury. To tě paralyzuje. Když to pak káže z kazatelny a ty víš, že se to týká tebe, je to dost nepříjemný. Pak si příště rozmyslíš, co děláš.

Prožil jste dlouhodobější odloučení (alespoň dva týdny) od svého společenství? Pokud ano, jak jste ho prožíval a jak na vás působilo?

No, tak to bylo, když jsem byla třeba na dovolené. Bylo to výjimečný, protože většina členů na žádný dovolený ani moc nejezdila. Takže jsem v tom

byla taková černá ovce. Ty vazby byly prostě hodně silný.

Já jsem to nijak zvlášť neprožívala, tak jako chyběly mi ty vztahy, ale asi tak, jako jiný lidi, který mám ráda. Nemůžu říct, že by mi to nějak zvlášť chybělo. Později, můžu říct, že jsem to prožívala jako spíš takový vysvobození. Neměla jsem to zapotřebí. Pak, když je člověk z toho unavenej, jak to trvá dlouho, pak je vlastně rád.

*Řekl/a byste, že toto odloučení mělo vliv na váš odchod ze společenství?
To si nemyslím, ten hlavní důvod byl úplně jinej.*

2.

Jaký postoj zaujímal podle Vás hnutí k manželství a ke známostem? (bylo žádoucí/nežádoucí mít známost, nebo tomu nikdo nevěnoval pozornost?)

Manželství, to pojetí vypadalo pozitivně, ve smyslu, že to je dobrá věc. Co se týkalo normálního způsobu výběru, tak to bylo horší. Byly tam takové manipulativní věci, mi přišlo, což jsme se dověděli mnohem později, nebo teda já až když jsem odešla.

Setkal/a jste se v rámci hnutí s tzv. „aranžováním“ párových vztahů mezi muži a ženami?

Ten vedoucí byl takovej sňatkovej... ne zrovna podvodník, ale ... byl to dohazovač. Pak jsme se dověděli, že měl nějaký fotky a ukazoval je těm klukům a různě si pozýval ty lidi a ptal se jich „A co tady tahle?“. A když viděl, že už někdo je s někým, tak říkal „nech už ji na pokoji“ a tak. Docela ty věci šly přes něho.

Byl vznik a průběh těchto vztahů nějakým způsobem „regulován“?

Byly. Ten způsob toho v uvozovkách „chození“, to chození tam ani nebylo. Člověk řekl nějaký svůj zájem, ten pastor to s tím protějškem projednal, pak jim zařídil schůzku a docela i výrazným způsobem na to tlačil. Některý lidi si pak podle mě vzali i někoho, koho ani nechtěli.

Jak si to obhajoval?

Tak ve vyučování si vybíral pasáže, třeba o tom jak Miriam zbělela ruka ...ještě někdy i upravený ... a oni se báli, aby nebyli prokletý, když neposlouchali božího služebníka. Ale to je špatně, protože pozice pastora s sebou nese větší zodpovědnost a ne větší autoritu... to je nepochopení, podle mě. Apoštol Pavel byl služebníkem všech a ne, že byl king a ostatní mu nosili tašky a otevírali dveře.

Vždycky jsem v sobě měla taký to tušení, že by se tohle nebo tohle asi tak

nestalo, a když jsem viděla ty jeho praktiky, tak mi to jen potvrdilo. Nebylo to pravidlem, ale už to bylo extrémní ta kontrola, aby se ti lidé nescházeli spolu sami. Musel s nima chodit nějaký „křen“. Pověřená osoba. Nemohli se setkat spolu, museli chodit vždycky s někým. To bylo vymakaný, aby nedošlo k „neřesti“. Já jsem si tam nikoho nevybírala, takže mě se to netýkalo ... Měla jsem jednou být i „křen“, ale to jsem odmítla, že to dělat nebudu. Nepatřila jsem k těm typům slepě následujícím. Někteří tam zůstali do teď.

3.

Mělo hnutí víry nějaký vliv na Váš životní styl?

Určitě výrazný, protože čím víc času tam člověk tráví, tak tím víc ho to společenství ovlivňuje. Pro mě už moc jiného času, moc přátel jinde nebylo ... vlastně jsem byla jediné ještě s lidma práci. Potom, když jsem odešla z toho společenství, zjistila jsem, že vlastně nemám nikoho, neznám žádný lidi... Ten styl byl daný: to byly konference nebo přípravy na konference, nebo shromáždění nebo zkoušky chval, takže vlastně furt to stejný. Svůj život jsi vlastně jako neměla – byl ten sborovej a to tam patří. To bylo i účelem. Myslím, že to bylo cílený. Ono se to i kázalo: „Uděláme farmu...“. Myslím, že tam to bylo už posunutý – jako komunita. Jakmile to začne být komunita, tak to je takový „my jsme nejlepší“, jo. To jsem podcenila, ale byla jsem mladá v těch jednadvaceti a měla jsem tam vztahy, o který jsem nechtěla přijít, protože jiné nebyly, takže jsem tam až zbytečně dlouho vydržela. Takže, ne, že bych si to neuvědomovala...

Při pohledu zpět, mohl/a byste říci, zda ze strany společenství, které jste navštěvoval/a, byly nějaké snahy o „regulaci“ (např. chování, prožívání emocí, způsob trávení Vašeho volného času, volby zaměstnání, výběru školy, investování finančních prostředků, volby přátel, atd.)?

Co se týkalo práce, to jsem tam nezažila, ale u všeho ostatního asi jo. Ne, že by mi někdo řekl, že nemůžu jít v neděli na koupaliště, ale s tou dovolenou jsem měla problém, že jsem jezdila k moři. To bylo takový: „Co tam budeš dělat? Co tě na tom ještě baví, když už jsi znovuzrozená, máš jiný zájmy?“ Takový nesmyslný námitky. Byl problém, když jsem byla v něčem aktivní, odjet na dovolenou, to se nelíbilo. Byla tam holky kolem pastora, který mu hlásily snad všechno. Když jsem někam odjela a nebyla jsem v neděli, tak se ptal, jak to, že jsem mu to neřekla a takový. A to jsem tam třeba neměla žádnou službu. Ale jak kdy a jak v čem. Že by mi o mé práci řekli: „Hele, tohle nedělej“, to asi ne, spíš by mi něco nedoporučili, ale ta kontrola, ta regulace,

byla docela výrazná....

Moc se nefandilo návštěvám jiných společenství. Ke konci mi to moc nestačilo to „slovo“, to šlo čím dál víc dolů. Pro mě ten sektářskej charakter toho společenství, ten nezačal hned od začátku, jenom nějaký věci, který byly blbě... Protože se neřešily, to vyrostlo v něco pro mě hroznýho. A ke konci, když jsem právě chodila na biblický jinam, kde mi to hodně dávalo, tak jsem byla na pohovoru „jak je to možný a tak dál“. Já jsem pastorovi řekla: „Tak to zakaž! Tak mi to zakaž!“ A on věděl, že když to udělá, tak se rozhodnu odejít jinam, takže to neudělal. Bylo vidět, že by to ale rád udělal. Každěj rozumnej člověk ví, že když mu někdo z těch lidí chodí jinam, tak že není dost nasycenej. To byly vyloženě biblické, ne, že bych tam chodila vyloženě mezi ty lidi, že by to byla věc mojí zábavy. To slovo mi chybělo. Ta vyváženost, to šlo hodně dolů. To pak už byly takový spíš kecy – to nemám hrozně moc ráda.... a začlo mi to vadit, jo. Nějakou dobu to člověk vydrží, ale když pak jdeš ze shromáždění a nevíš, o čem to bylo, tak si pak řekneš, jestli to má smysl. To mi vyloženě vadilo, ale nebylo to to, co by mě přimělo k odchodu.

Jevila se Vám taková regulace jako potřebná a důležitá (naléhavá)?

Ne, mně to vadilo. Vždycky.

Uvítal/a jste tehdy, aby za Vás někdo druhý tyto věci rozhodoval, nebo Vám regulace naopak v něčem upírala svobodu?

Jako ono v něčem je to pohodlnější... Je pro mne snazší, když někdo rozhodne téma, na který mám kázat a já si ho jen pak připravím... Ale co se týká rozhodování přímo o mojí osobě, co budu dělat, kam budu chodit,... to jsem vždycky chtěla mít pod svojí kontrolou.

4.

Jaké byly Vaše vztahy s ostatními členy hnutí? K čemu byste tyto vztahy přirovnal/a?

Z mojí strany byly dost osobní k některým mým oblíbencům, ale myslím, že napřed tam ty vztahy moc nefungovaly. Oni si tak jako žili to svoje duchovno spolu, ale nějaký sdílení svých osobních věcí tam nebylo. Ono to tam jako bylo... oni, ne že by měli dvojí život, měli jen jeden, ale když zrovna nebyli ve sboru, tak se modlili ... ti skalní, to jádro. Ale já jsem chtěla, aby ty vztahy šly hlouběji, že spolu půjdeme někam na večeři nebo ven. To se nehodilo, pro ně bylo divný trávit čas jinak, než ty duchovní věci. Když se sešli, tak se spolu modlili, postili... Já jsem usilovala o to, aby to bylo víc osobnější, což se, myslím, povedlo. Ze začátku to pro ně i pro mě bylo těžký. Myslela jsem, že

když jsem z Moravy, tak jsou tady lidi jen uzavřenější, že to je takový „pražský syndrom“, ale pak jsem pochopila, že to tak nebylo. Oni jakýkoliv jiný život než ten duchovní nechtěli mít. Nechtěli být tělesní, chtěli žít naplno pro Boha, ale to nakonec taky nebylo... bylo to pro to společenství, pro nějakou vizi... Pro vnějšího pozorovatele to bylo takový divný těleso, takový neemoční, takovej „gumídek“. Ani neurazíš, ani nic... zájem, jen ten duchovní: „Uvěříš, bezva, budeme se starat, budeme tě učit...“. Možná, že to extrémizuju, ale toužila jsem s nimi být i jinak, věnovat se...

Byl/a jste s těmito vztahy spokojen/a?

Nebyla jsem s nim spokojená, ale chtěla jsem tomu společenství něčím přispět, něčím svým.

Udržoval/a jste v době, kdy jste se angažoval/a ve hnutí víry nějaké vztahy i mimo tuto skupinu?

Asi minimální, asi fakt jen s lidma v práci a s těma, co jsem poznala, když jsem se stěhovala do Prahy.

Co Vy a Vaše rodina v té době?

Když jsem se stěhovala od rodiny, tak jsem... to asi pomohlo. Zlášť mému vztahu s mámou, tam to nastartovalo takovej ozdravnej proces... Určitě ne vlivem toho společenství, mluvím spíš o tom odloučení...

Prošly tyto vztahy nějakými změnami od doby, kdy jste do hnutí přišel/přišla, do doby odchodu? Jaké?

Něco určitě, myslím, že jo. Něco se povedlo.

5.

Jaký byl Váš vztah k osobě vedoucího/kazatele ...?

Napřed byl možná až moc uctivej, ten můj postoj k němu. Když pak ta Boží přítomnost na tom místě je a jedná jako skrze nějakého člověka, tak je to silný. A my to neumíme od těch lidí oddělit, takže jsem měla přehnanej respekt z něho. A taky jsem byla mladá, dítě v podstatě... to je jedno s druhým. Od začátku byl jeho vztah k lidem velmi negativní, nemluvil moc dobře o lidech, takový ty řeči typu „Když se ti tu nelíbí, tak můžeš jít...“ byly dost častý. Ne, že by o ně nestál, ale nebyl moc pozitivní, že by byl za ně vděčný, že by je nějak chválil, tak to vůbec. Spíš byl typ kritika... je to zvláštní. Možná těm lidem něco připomínalo, z dětství... asi jako když je otec alkoholik, vezmu si alkoholika. Furt nás přitahujou ty stejny věci, který jsou sice blbě, ale my

prostě do nich máme tendenci sklouzávat. Takže je možný, že to bylo často tímhle.

Hlavně měl silný charisma, což znamená... že třeba řečma chtěl v těch lidech vzbudit pocit, ne jako že jsou nemilovaný... nevím, jestli se dá říct, že to byla manipulace?

Je možné, že tohle byla dvojná vazba? Rozpor mezi tím, co říkal a jak působil?

No, přesně to tím chci říct...že vlastně projeví určitou svobodu, ale zároveň má svý charisma, kterým člověka přitahuje ... Něco jako Coca Cola, která je strašně kyselá a strašně sladká. A jakou má chuť, když ji ochutnáš?

Bylo spousta skrytejších věcí, co člověk po čase líp viděl. Třeba příklad: Někdo si myslel, že má něco s holkama. Měl kolem sebe většinou holky - neměl kolem sebe muže, ale ženy. A když se myslelo, že s nima třeba spí, tak o tom mluvil veřejně a to často působí, že přece nebude mluvit veřejně o tom, o čem se jen šušká. Řekl: „A tohle si nějaký lidi myslí!“ a smál se tomu. To je dobrá psychologie, byl dobřej psycholog.

Co pro Vás vedoucí představoval? Bylo pro Vás vedení (vedoucí/ kazatel) příkladem nebo vzorem?

Nebyl to žádněj „ňuňas“. Mluvil narovinu. Vysvobozoval nás z toho sentimentu, že třeba ženský podlehnou, když přijede chlap ve fáru a všechno má, ale na hypotéku a na dluhy ne... atd. On nás jakoby trošku „vyfackoval“ z takové letergie a za to vděčná určitě jsem.

Ale vytřískala jsem z toho to, co bylo dobrý. Z takové té naivity nás uměl rychle vyfackovat drsným způsobem.

Byl mi vzorem právě v tom, že byl takovej racionalista. Neměl rád emoce, on se jich bál asi trochu, tak proto byl furt takovej drsnej. Mně to tehdy hodně pomohlo, já jsem byla v tý době hodně emocionální. A pak v tom, že se vždycky snažil, aby měl úroveň. Ať už to bylo kázání, tak i způsob, jakým vystupoval, vypadal. Nelíbí se mi křesťanství, který je buď vulgární nebo ošuntělý. Nevím, prostě líbí se mi to, co on prezentoval, že fakt nějak vypadal, uměl se oblíknout, nějak se chovat...

Bylo něco, v čem jste s nimi (s ním) nesouhlasil/a?

Strašně moc. Tam byly většinou problémy teologický. Právě v tom jeho piedestalu, který si postavil jako pastor církve. Byla to osudová chyba, což jsem pochopila až později.

6.

Nakolik Vám záleželo na vztazích s ostatními členy hnutí víry?

Tak to bude 100 %, protože jsem byla vždycky vztahovej člověk a jak už jsem říkala, neměla jsem žádné jiné vztahy, než ty, který byly v tom společenství.

Na čí rady jste v té době nejvíce „dal“, kdo z lidí měl Vaši největší důvěru?

Tak to ani nevím. Jako myslím, co se týká toho společenství, tak to nebyl nikdo. Viděla jsem, že ti lidi byli už příliš ovlivnění tím vedoucím. Jejich řeči byly většinou jen převzatý. To důvěře právě moc nebylo. Nemohla jsem jim ty věci říct úplně tak, jak si je myslím. Asi ani nemůžu žádného člověka nějak jmenovat. V tom období asi nebyl nikdo blízký. Možná jsem tam měla jednu kamarádku trochu blízkou, možná jo, ale pak se ukázalo, že to byla osudová chyba. Pak jsem se dověděla, že ona to hraje tak na všechny strany... ale tehdy jsem jí řekla na rovinu ty věci, jak je prožívám, jak je vidím teologicky... Ona to prožívala stejně, ale byla z jiného města a těm lidem tam říkala takový ty stejný kecý. „To je pastor, musíš poslouchat pastora, je nejvyšší autorita...“ a přitom s ní jsme to rozebíraly a věděly jsme, že to není pravda. Pak se odhalily nějaký další věci a nakonec to byl pro mne ten nejpřevrácenější člověk, co jsem asi kdy zažila. Měla jsem jednou důvěru, ale to nebyl vhodnej člověk.

*Nakolik ovlivňovalo mínění ostatních členů hnutí Vaše hodnoty a chování?
(1 – 100 %)*

Ta snaha tam určitě byla, co se týká některých hodnot, třeba způsobu života, svatosti, čistoty nebo tak, ty hodnoty špatný nebyly. Ale způsoby, většinu z nich jsem schopná přijmout nebyla. Nebo já řeknu příklad: Chodili tam v takových kostýmech, holky vypadaly jako Margaret Thatcher, vypadaly, že jim je 40 a víc... Mě se to nelíbilo a oni mě do toho vlastně nutili, aby to bylo jako do té jejich série, nebo když jsem hrála, musela jsem ty mít jejich obleky. Já jsem se jim snažila vysvětlit, že mě to vlastně od těch ostatních lidí odděluje. Taky bylo jednou kázání na téma „ryfle“, že ryfle jsou hrozný... Takže v tomhle jsem ty hodnoty absolutně nepřijímala a docela jsem si razila to svoje a měla jsem s tím docela problémy. To až do doby, kdy mne pozvali na staršovstvo a pastor mi řekl, že prostě budu nosit tyhle sukně. Já mu řekla, že jo, když mi je koupí, protože já nebudu platit takový prachy jenom za sukně, který bych jinak nenosila, protože se za to stydím. Všichni se začali smát, protože nečekali, že takhle někdo zareaguje. On někoho zvolil, aby to šel se mnou koupit a ten člověk řekl, že ne, že vidí, jaká já jsem. Tak pak řekl, že doveze něco z Ameriky a já řekla, že jo, že jestli se mi to nebude líbit, tak na rovinu, já to

vyhodím...

Třeba některý ty hodnoty, třeba morální, byly dobrý, ale ty způsoby, jak toho docílit, to bylo špatný... U těch vnitřních hodnot se mi nelíbila jejich prezentace. Třeba manželství je nějaká svátost, když použiju tohle slovo, takže i to chození by mělo být nějaký, ale sedět pak někde s křenem v hospodě a chodit po ulici, to ne. Ty způsoby, ty cesty, jakými se toho dosahovalo, byly špatný. Já můžu mluvit o svatosti, ta je dobrá, ale když ji chci získat zákonickým způsobem, tak už je to špatně.

Byly v rámci hnutí kladeny na některé projevy a vlastnosti členů zvláštní důrazy? (např. štědrost, veselost, poslušnost, úspěšnost, vztah k přírodě, určitý druh životasprávy, angažovanost v misií apod.)

Tak, právě ta prezentace navenek, to byla samá Margeret Thatcherová v kostýmu na míru za 10 000, ale vypadala jako stará-mladá... jednou jsem takový oblek měla doma a moje máma se ptala, proč to mám...

Poslušnost absolutně, ta se vyžadovala. Dokonce pastor řekl, to je jeho výrok, že pokud on něco řekne a ty to uděláš a bude to špatně, tak bude před Bohem za to souzený on. Což není biblický, nikde to není napsáno. Za svoje rozhodnutí budu vždycky souzená já a nikdy nebudu moct říkat, já ne, to on. Jo, on jakoby přenášel zodpovědnost za druhý na sebe, ale zas v něčem opačně... Třeba tam byl takový kluk automechanik a pastor mu často volal kvůli ptákovinám. „Dovez mi tohle a tohle...“ a on se vždycky sebral a jel. Já sem byla vždycky našťvaná a říkám: „Ty na to máš čas? Mně kdyby on zavolal do práce, tak mu řeknu, ať se probere a zavolá mi až po práci...“. Ale on měl sám svoji dílnu, takže jel a přicházel kvůli tomu o kšefty. Až nakonec, pastorovi opravoval auto a on mu dal nějaký peníze, ale to nepokrylo ani ty náklady a on mu o ně nedokázal říct. A vlastně tyhle lidi si museli nést ty důsledky toho, že to vlastně udělali sami. On nikomu nezaplátil nájem nebo tak, jen jako milostivě přihodil, ale to se moc nestávalo. Já jsem se ho na to jednou ptala a on mi přímo řekl řekl, že chtěl, aby všichni byli závislí na té službě. Těmhle autoritám se líbí ta moc, ale zodpovědnost už ne. Ale ta k tomu patří. Když pak se ti lidé vezmou a neklape jim to, tak to se už neptá. Ale on jim to poradil, on to zpunktoval. On už není u nich doma, aby řešil jejich dennodenní krize, který mají, protože ti lidi neměli nic společného a vzali se na jeho slovo. Je to v první řadě jejich blbost a v druhé řadě ponese on zodpovědnost taky. Ti lidi v tomhle okamžiku zjišťují, že nemůžou poslouchat toho člověka, on nemůže nýst jejich manželství. Když mi řekne, ať změním práci, ať nepracuju, že Bůh se postará, a pak se nic neděje, tak on mne taky nebude žít. Nemůže říct někomu: „Vem si ho, protože já jsem

prorokoval na tenhle rok 10 svateb a není žádná.“, – ale to není jen příklad! Když si ten člověk osobuje tak vysokou autoritu sám sobě, tak o ni musí pečovat a když se ty věci nedějou...

Zaznamenaly během Vaší angažovanosti ve hnutí Vaše názory a Vámi uznávaný žebříček hodnot nějaké změny? Jaké?

Asi jo, tam to bylo takový období, kdy člověk vyrůstá z té svojí dětскosti do nějaké dospělosti. Jo, jak jsem říkala, pastor byl dobrý na to vysvobozování z toho sentimentu z těch hodnot spíš povrchních. To jeho racionální uvažování to mě naučilo nejvíc, no. Samozřejmě ty hodnoty se pak změni z toho vnějšího na to vnitřní. Člověk začne jakoby hledat kořeny těch věcí, co je zatím, jestli opravdu někdo dělá jen dojem vnějším zjevem... takže tohle byly změny pozitivní.

Pak tam ale bylo takový to období té naivity, kdy se tam děla ty divný věci, to bylo ode mě fakt naivní. Je to změna toho žebříčku z toho sentimentálního do toho opravdovějšího., co je skutečný, co je trvalý. To jsem v tom období nějak přehodnocovala asi nejvíc. To беру jako pozitivum, přestože jsem neodcházela odtamtad v nejlepším.

Ptal/a jste se v té době někdy sám/sama sebe, proč to nebo ono děláte?

Nastala v době vaší angažovanosti ve hnutí situace, kdy jste věci viděl/a kriticky?

Tak, napřed jsem byla vyvedena z té naivity, když jsem tam začala chodit, pak jsem zase trochu byla naivní, ale v něčem jiným. V tom, že určitý chyby jsem viděla, ty o kterých jsem mluvila předtím, taková ta manipulace atd., tak o tom jsem myslela, že když tam ty věci jsou, nemusí to společenství nutně poskvřnit, aby bylo nakonec úplně mimo. To bylo naivní. Z některých dětinských uvažování jsem vyšla, ale zase jiný, který mi byly vštípeny, jsem zase přejala. Ale pak jsem vystřízlivěla.

Jak nyní zpětně vidíte tuto etapu Vašeho života? Posunulo Vás to někam? Mělo to vliv na Váš život do budoucna?

Tak, stalo se všechno. Stalo se, že jsem vyrostla, stalo se, že mne to ubilo. Je to spíš o tom, co si člověk rozhodne vzít v danou situaci. Když já si беру, že mi bylo ublíženo, že mne někdo neprávem nařkl, zahořknu. Nebo tak, že se tyhle věci sice staly, ale vidím, že můj charakter mohl vyrůst, že teď to vidím líp, že si to dokážu odpustit. Strávila jsem hodně času v tomhle hnutí, víc než jsem měla, to vím přesně, tak přesto z toho můžu vyčerpat něco dobrého. To si

myslím, je správný postoj. Kdybych odešla s tím, že to je banda blbců a jsou úplně mimo... Vím, že to zašlo do toho sektářského, ale stejně, já z toho беру něco pozitivního. Vím, že můžu ty negativní věci vzít jako Josef, to utvářelo charakter. Jsem schopná zvládnout nebo i pochopit tyto lidi, zvládnout tenhle typ manipulace, uvidět toho víc. To v tom společenství bylo poměrně těžký. Jinak bych měla spíš sklony ke kritice a odsouzení toho. Nikomu nedoporučuju se tam vůbec přiblížit, ale když to vezmu v tom mém vnímání, tak vím dobře, co umí hořkost v srdci, co umí neodpuštění a co umí kritika atd. Udržuju si vztah hledání nějakého poučení z toho. Ale to je můj osobní, jinak bych to viděla velmi kriticky, velmi špatně. Vím ale, že to je často vinou oklamání, těm lidem to nepřeju, Bůh tam také určitým způsobem jedná, nemá zájmy, aby každý z nich padl.

A co Vaše víra? Ovlivnilo to v něčem Vaši víru?

Mám asi výhodu v tom, že i když se mi dějou těžký věci, jak jsem tu mluvila o nějakých nespravedlnostech, který byly pro mě největší a nejzrůdnější... tak mě to táhne k Bohu a ne od Boha. Nejvíc mě ovlivnil odchod a různý nařčení. Hodně lidí by takový způsob odchodu, nebo vyhazovu - mě vyhodili, těžko rozdýchalo. Přestože je tu takový to přesvědčení, že je tu nějaká spravedlnost a to se musí projevit. A to se prostě nestalo. Stalo se spousta hnusu! Když to řeknu co nejhezčím slovem... Člověk by čekal nějakou spravedlivou odplatu - že to vyjde najevo. Tak tohle bylo pro vývoj mé víry nejvíc. Bylo těžké takovým lidem žehnat a odpustit. Tohle mi pomohlo se začít dívat na věci jinak. I když v jednu dobu jsem si říkala, proč Bůh nějak jedná nebo nejedná, pochopila jsem, že jeho způsoby, jeho cesty jsou jiný než naše. Hodně jsem se ztotožnila s tím příběhem toho Josefa, jo. Připadaly mi tam některý body úplně stejný... Ty věci, co se mu staly, jenom toho Josefa to vlastně budovalo, nakonec došel tam, kam měl. Ale něco se děje v charakteru. Tu víru mojí to doslova vybičovalo. Kdybych zaujala postoj: „Takže tys mě v tom, Bože, nechal. Byl to hnus, jak mne pošpinili, co o mně říkali, jak o mě lhali, jak jsem se cítila hrozně a tohle tys chtěl?“ Ale já jsem věděla, že tak to není a on mi to pak i potvrdil. To ne, že by se něco stalo nebo nestalo, že Bůh jedná nebo nejedná. Já vím, že jednal, ale jinak, než já jsem si představovala. A vím, že ještě neskončil.

Změnilo mě to. Pochopila jsem, že „ne každý, kdo mi říká Pane, Pane, vejde do království“. Už nejsem naivní, když někdo hlásá něco o Bohu, tak to je bratr, protože to tak není. Jsou lidi, kteří mají úplně jiný zájmy. Přišli s postojem, že budou hlásat evangelium a ten se pak změnil v byznys...

Když vidím ten postoj k těm duchovním darům, že je vlastně zneužili! Pak

ten můj obraz o církvi musel přejít strašný množství věcí, které se chtěly zakořenit. Ta hořkost, když jsem viděla, že se tohle v církvi děje.

Jaký byl potom Váš vztah k církvi?

Určitě nedůvěra. Nemůžu nekázat církev nebo duchovní dary, přestože moje zkušenost je jiná. Tohle překonat je pro křesťanského učitele hodně důležitý. Musím vycházet z Bible, ne z mých špatných zkušeností s nějakými lidmi. Děláme chybu, když zobecňujeme, když tu naši zkušenost převedeme na všechno. Nebylo to snadný, oddělit to, tu zkušenost od člověka. Není to ani o tom hnutí jako takovém, je to o lidech. To se může stát i jinde. Ale je pravda, že od té doby oceňuju funkci staršovstva... ta kontrola způsobí, že se ten člověk nezodpovídá jen Bohu, ale musí to projít přes několik lidí. Není to jen církev jednoho člověka. To pastor jednou řekl: „To je moje církev!“ Já mu na to řekla: „Tos měl říct, že tohle je tvoje církev. Nikdy bych sem nechodila! Já myslela, že chodím do úplně jiné církve!“ Bylo to hodně těžký – některý věci řešit přímo. Rozjela se pak mašinérie několikaměsíční. V životě bych nevěřila, co se může stát. Tehdy odešlo nebo bylo vyhozeno hodně lidí. Připadalo mi to jako inkvizice... vyšetřování a tak. Pastor věděl, že by měl složit funkci. Vlastně to přiznal, ale pak si uvědomil, že to je dobrý kšeft a rozhodl se ze mě udělat čarodějnici. Jen v první chvíli zareagoval správně, ale pak si to rozmyslel a celý příběh otočil. Každý, kdo to viděl, muselo mu to být jasné, jak to bylo. Byl to bod, kdy ty věci ještě mohly jít dál správně - šance k pokání, ale on zůstal, jezdil pak všude a rozhlašoval tu špínu. Teď je to jeho církev.

PŘÍLOHA II.

Rozhovor s respondentem č. 2, K. Vary, 27. 10. 2009

pohlaví: muž

věk, ve kterém jste do hnutí vstoupil/a: 26 let

věk, ve kterém jste hnutí opustil/a: 28 let

Jaké bylo Vaše vzdělání a zaměstnání/studium v té době (nemusí být konkrétně)?

VŠ, hlavním zaměstnáním ovčák – spolupráce s svými rodiči na Moravě.

Jaký byl Váš rodinný stav? (Příp. hlásila se Vaše rodina také ke hnutí víry?)

Byl jsem v té době ženatý. Moje manželka se mnou do Prahy na shromáždění nejezdila, ale návštěvy jsme přijímali společně.

Jaká byla Vaše zdravotní a sociální situace (stačí jen několika slovy)?

V té době? Byl jsem zdravý, sociální situace, co se bydlení a práce týče, také dobrá.

1.

Postřehl/a jste nějaký zájem ze strany hnutí o to, jak a kde trávíte svůj ostatní čas?

Vzhledem k tomu, že, jak už jsem říkal, byla ta moje situace specifická ... Já za nimi do té Prahy dojížděl několikrát do měsíce, ale většinou jsem byl daleko.

Uveďte, prosím, přibližně poměr času, který jste trávil/a ve společenství příslušníků hnutí víry a času, který jste trávil/a mimopracovní aktivitou nebo mimo ně? Např. 50 : 50

To asi taky nejde, jo, protože jsem tam jezdil načerpat, abych tak řekl. Pak jsem zjistil, že pár dnů to vydrží, tak dva, tři dny, ale pak je to zase taková ta prázdnota ... A když jsem býval na té samotě, tak jsem prostě potřeboval čerpat jinak, hledat jiný zdroj, nezávislý na nich. No, ano, trochu mi to zabránilo, abych se nechal jako vtáhnout.

Jaké postoje zaujímal/a hnutí víry (a jeho členové) vůči většinové společnosti? (např. vstřícnost, zájem, vymezenost, hostilita ...)

Ke mně byli vždycky přátelští, vítali mně. Vůči druhým lidem? Mezi nevěřícími to zkoušeli různě ... různé evangelizační strategie. Dělali různá taková evangelizační tažení ... i tam u nás, ale to jsem to tehdy nějak vycítil, že by to nebylo dobré, aby se dostali i do naší obce. Dokonce jsem se tehdy začal

modlit za to, aby sem nedošli. A dopadlo to nakonec tak – ve vesnicích kolem byli, ale u nás ne. Měli takový dost rázný způsob, možná až trapný. Chtěli každého obrátit, třeba zastavovali lidi, co šli z kostela a říkali jim, že musí uvěřit, obrátit se. Oni to nechápali, samozřejmě. Bylo to bezohledné - mysleli, že to je jediná ta pravá víra a chtěli lidi zachránit, že slouží Satanu a tak.

Jednou posbírali všechny nemocné po městě a donesli je na takové místo u přehrady. Tam se konala bohoslužba – vypadalo to moc hezky na tom břehu, zpívali chvály, modlili se za tuhle zemi ...byla to asi taková nejhezčí bohoslužba. Pak se modlili za ty nemocné a myslím, že je i křtili. Bylo mi jich tehdy líto, těch lidí. Ti lidé asi vůbec nechápali, co se s nimi děje. Byli z toho celí tumpachoví a pak, když se nic nestalo, řekli jim, že tam je nějaký nevyznaný hřích nebo tak, jo. Tak to bylo teprve ... Místo, aby jim odebrali břemeno, tak jim ještě přidali. Ale myslím, že tam tehdy byl někdo snad i uzdravený, nebo mu aspoň zmizeli příznaky.

Jak věřící z hnutí víry (nebo vedoucí) reagovali na kritiku z okolí a ze strany společnosti?

Asi nijak zvlášť. Nevšiml jsem si, že by to nějak řešili. V Praze toho je hodně, takových skupin.

Prožil/a jste dlouhodobější odloučení (alespoň dva týdny) od svého společenství? Pokud ano, jak jste ho prožíval/a a jak na Vás působilo? Řekl/a byste, že toto odloučení mělo vliv na váš odchod ze společenství?

Hmm ... já byl v podstatě mimo pořad, což bylo dané mým bydlištěm. Pak jsem tam přestal jezdit, a s manželkou jsme začali chodit na domácí skupinku v u nás na Zlínsku. Mezi tím jsme se stěhovali ... Pak jsme hledali sbor, až jsme našli v jiném městě na Moravě. Tam nám to tehdy vyhovovalo. Bylo to takové docela plynulé, jak věci přicházely ... a už nemělo cenu dojíždět.

2.

Jaký postoj zaujímalo podle Vás hnutí k manželství a ke známostem? (bylo žádoucí/nežádoucí mít známost, nebo tomu nikdo nevěnoval pozornost?)

Tak já jsem už byl oženěný, takže jsem se s tím nesetkal.

Setkal/a jste se v rámci hnutí s tzv. „aranžováním“ párových vztahů mezi muži a ženami?

Byl vznik a průběh těchto vztahů nějakým způsobem „regulován“?

Ne. Byl tam jeden takový pár a ti se rozvedli. Tak, to je asi všude. Ale oba hodně sloužili ve sboru, on byl misionář, ona dělala s dětmi, byli strašně vydání, duchovní, pro ty ostatní byli vzorem. Jakoby ty vztahy a naše jednota a

spolupráce dosahovaly vrcholu právě v takovém manželství. Tak nějak se to tam všeobecně bralo. Byla to jakoby nejvyšší forma, které je tady na zemi vůbec možné dosáhnout. Jako je pak jednota s Kristem. Na nich se to demonstrovalo a docela to tak vypadalo ... ale pak to nějak začalo skřípat, až se nakonec rozvedli. Nevzpomínám, co v tom přesně bylo, možná právě kvůli té jejich náročné službě to začalo skřípat. Byli oba hodně zapálení křesťané ...

3.

Mělo hnutí víry nějaký vliv na Váš životní styl?

Moje rodina byla ze Slovenska, silně katolická – tradiční. A já jsem tím byl do jisté míry ovlivněn. Hnutí pro mě představovalo docela změnu po mém uvěření. Měl jsem jinak svoji hlavu, oni mi věci vždycky šly spíš přes hlavu ... hodně jsem přemýšlel, studoval Písmo – zajímalo mě to. Měl jsem takového známého, ten, když uvěřil, začal číst Bibli, četl ji pořád, prý to slovo jakoby ožívalo, učil se ji nazpaměť. Dostal pak takový neobvyklý dar, že přesně věděl, kde co je psáno – z hlavy. Prý, když večer přestal číst, v noci, jako by pořád četl. Ráno, když se vzbudil a posunul se kus dál v textu, jakoby čet.

Asi nejvíc mě ale oslovovaly chvály, tam jsem je vlastně objevil – bylo to takové od srdce. Akorát mi někdy neseseděly, jak jsem se cítil. Potřeboval jsem se napřed ztišit, když jsem přišel, někdy zas jít blíž k Bohu a do pokání. Ale většinou byly chvály jásavé, takové výbojné, radostné, vítězné. Někdy, třeba jedna, dvě ... ale jen na chvíli a hned to zase skočilo do té živelné radosti. Tak mi to trochu vadilo. A modlil jsem se také v jazycích – dar jazyků jsem dostal také tam.

Při pohledu zpět, mohl/a byste říci, zda ze strany společenství, které jste navštěvoval/a, byly nějaké snahy o „regulaci“ (např. chování, prožívání emocí, způsob trávení Vašeho volného času, volby zaměstnání, výběru školy, investování finančních prostředků, volby přátel, atd.)?

Nebýval jsem tam, takže akorát ty cesty do Prahy a taky ... moje žena to zpočátku těžko nesla, než pak sama uvěřila. Nevěřící přátele, ty jsem také měl na Moravě. Takže takhle.

4.

Jaké byly Vaše vztahy s ostatními členy hnutí? K čemu byste tyto vztahy přirovnal/a?

Tak, přátelské, nijak zvlášť hluboké, spíš tehdy, ve chvíli, když jsem tam zrovna byl. Vívali mě, všimali si, když jsem přišel a jen tak seděl. Přišly za mnou takové sestry, proč že tam sedím, jestli je všecko v pořádku ... proč se

neraduju a nechválím. Povzbuzovaly mne, dělaly si starosti. Ale já jsem nebyl smutný – jen jsem přišel a potřeboval přepnout, zvyknout si, napojit se na Boha. Nikdy jsem nemohl chválit jen tak, když jsem neměl vyřešené věci s Bohem. Potřeboval jsem přijít k němu.

Byl/a jste s těmito vztahy spokojen/a?

Nevadilo mi to ... Nejsem příliš stručný?

Co Vy a Vaše rodina v té době? Prošly tyto vztahy nějakými změnami od doby, kdy jste do hnutí přišel/přišla, do doby odchodu? Jaké?

Moje žena, než uvěřila, tak to nás ta moje víra rozdělávala. Teda, ona uvěřila krátký čas po mně, ale potřebovala asi dva roky, než se to v ní zakořenilo, než získala tu důvěru. Já jsem uvěřil a hodně mě to změnilo. Bylo to takové prudké, já jsem takový bouřlivák, sice hodně přemýšlím, ale do všeho jdu jako dost naplno. V té době mne to celého zasáhlo. Ježíš přišel do mého života a to byla velká změna. Předtím jsem byl doslova vyprahlý, nevyrovnaný, něco jsem hledal. Moje žena, ta je celkově taková vyrovnanější, přijímá ty věci, jak jsou – takže to u ní nemělo takový průběh. Jezdil jsem pak na shromáždění, pořád jsem o tom mluvil, modlil jsem se ... Ona, jako nevěřící to nechápala, myslela, že jí to vzalo muže. Mne to úplně změnilo, moje hodnoty, najednou jsme si nebyli tak blízko, tak to nesla těžko. Bylo to náročné období – hlavně pro ní. Ale pak se Bůh dotkl i jí.

5.

Jaký byl Váš vztah k osobě vedoucího/kazatele ...?

Normální, přátelský, ale moc jsme se neznali. Věděl jsem, že to je člověk, který to zná, že je to duchovní, je to jeho úkol, respektoval jsem jeho autoritu, i když jsem s ním nesouhlasil.

Co pro Vás vedoucí představoval? Bylo pro Vás vedení (vedoucí/ kazatel) příkladem nebo vzorem?

Zkoumal jsem, co říkal podle Písma, takže jsem se slepě neřídil vším, nepřejímal jsem to. Mým vzorem byl Ježíš, tak, jak jsem o něm četl.

Bylo něco, v čem jste s nimi (s ním) nesouhlasil/a?

Těch věcí bylo víc ... ale teď mne zrovna nic nenapadá. Ale čím dál víc mi něco nesesedělo ... a vadilo mi, jak tam byl tlak na emoce a taky na víru jako takovou. To bylo vedle. To byla víra v jejich vlastní víru. Jakoby byla jejich bohem a ovládali skrze ni Boha.

6.

Nakolik Vám záleželo na vztazích s ostatními členy hnutí víry? (vyjádřit procentuálně 1 – 100 %)

Asi na 60 %

Na čí rady jste v té době nejvíce „dal“, kdo z lidí měl Vaši největší důvěru?

Nejvíc jsem důvěřoval té sestřičce, která mi pomohla odevzdat svůj život Kristu.

Nakolik ovlivňovalo mínění ostatních členů hnutí Vaše hodnoty a chování? (1 – 100 %)

Asi ano, ale on si to člověk neuvědomuje. Dám zase 60%.

Byly v rámci hnutí kladeny na některé projevy a vlastnosti členů zvláštní důrazy? (např. štedrost, veselost, poslušnost, úspěšnost, vztah k přírodě, určitý druh životosprávy, angažovanost v misii apod.)

Důraz kladli hodně na tu radost, radovat se, odvázat se, prožít to, oslavovat Boha. A samozřejmě služba a misie.

Zaznamenaly během Vaší angažovanosti ve hnutí Vaše názory a Vámi uznávaný žebříček hodnot nějaké změny? Jaké?

Jsem jim vděčný, že jsem jasně uslyšel evangelium. To už jsem zřejmě slyšel i dříve z úst mladého bratra z CB na vojně, ale to mi v paměti nezůstalo. Převratná byla pro mě ta možnost, že můžu Ježíši odevzdat svůj život a možnost kontaktu a obecenství s Tím Živým – na věky.

Sestřička mi při prvním našem rozhovoru vyznala: „Věřím, že mě spasil Ježíš Kristus. To bylo pro mě jako pro katolíka překvapením, protože ona mluvila o spasení jako o minulosti a ne o posledním soudu. Na základě toho impulzu jsem potom mohl z Písma zjistit, že nejenom, že mám věčný život, jo, ale že poslední soud není pro Kristovce!

Bylo spoustu takových nových věcí, které mne oslovily ... oceňoval jsem jednoznačnost vyznání víry, tu horlivost a odhodlanost, ale časem jsem poznával jakési zabarikádování se členů společenství v určitých názorech a neschopnost člověku naslouchat a z toho pramenící určitá taková tvrdost, nebo taková omezená schopnost dalšího vývoje. A tohle já jsem ve svém životě nechtěl.

Pak ... některé formy služby a projevy Ducha se mi zdály extrémní. Měl jsem dojem, bylo by lepší některé hranice nepřekračovat.

No, například také to, že si sestry neuvědomovaly, ... že ... třeba se v sukni válely po zemi, v tom vytržení pod mocí Ducha se už tak nehlídaly, bylo to takové příliš živelné. Tím dávaly prostor pokušení, ať se to dalo ospravedlnit jakkoli, nikdo to moc neřešil. Člověk se pak ptá, jestli tohle Duch s člověkem dělá a podle čeho to má posuzovat. Může to mít přece i jiné podoby, než takhle

...

Můj žebříček hodnot se změnil. Zjistil jsem, že naše práce je nám modlou. Měl jsem pak možnost pokání. Na 1. místě musí být Pán Bůh. S tím souviselo i další: že rodina je důležitější než práce. Později také než služba (to když jsem začal sloužit). Co by bylo člověku platno, kdyby celý svět získal, ale duši svých synů utratil?

Jak nyní zpětně vidíte tuto etapu Vašeho života? Posunulo Vás to někam? Mělo to vliv na Váš život do budoucna?

Určitě mne to posunulo dál, ale to byl spíše důsledek toho, že Ježíš vstoupil do mého života, než důsledek toho, že jsem byl v konkrétním hnutí. Na druhé straně musím uznat, že mi otevřeli dveře, skrze které jsem mohl vstoupit. Uvědomuju si, ... že jsem přicházel k Bohu jako ztracený hříšník, který může být zachráněn. Ale oceňování téhle zkušenosti přišlo až později. V prvních letech mé víry bylo nejdůležitější to zjištění že On je živý. Toho tam bylo dostatek, téhle zkušenosti ... spoustu prožitků a projevů Ducha svatého. Důsledky pro můj život to mělo obrovské. Asi bych ani neměl tu rodinu, kterou mám teď.

PŘÍLOHA III.

Rozhovor s respondentem č. 3, skype, 10. 11. 2009

pohlaví: muž

věk, ve kterém jste do hnutí vstoupil/a

Tak to mi bylo asi tak 22 ... do školy řízené Vodou života jsem šel po vojně

...

věk, ve kterém jste hnutí opustil/a: 30

Jaké bylo Vaše vzdělání a zaměstnání/studium v té době (nemusí být konkrétně)?

Studoval jsem na škole patřící hnutí Vodě života v Praze, to jsem měl po střední, pak vojna a to studium. No, je to osm let, protože odešli jsme, když mi bylo 30.

Jaký byl Váš rodinný stav? (Příp. hlásila se Vaše rodina také ke hnutí víry?)

Byl jsem svobodný, manželka, tak je z Apoštolské církve, tak to asi není totéž ...

Vaši manželku jste tedy poznal, když jste patřil do hnutí nebo dříve nebo později?

No, znali jsme se už dřív, já vlastně předtím také chodil do AC, pak jsme ale hledali něco živějšího zaměřeného tak nějak evangelizačně, nějaký čas jsme byli ve Slově a pak jsem se vrátili zas do AC. Byl takový přechod tam a zase zpět, tak se mi to trochu plete, co bylo kde. Ale ve Slově jsem byl ještě svobodný. Rodina, ta to nebrala ...

Jaká byla Vaše zdravotní a sociální situace (stačí jen několika slovy)?

Zdravý jsem byl – no tak normálně.

1.

Postřehl/a jste nějaký zájem ze strany hnutí o to, jak a kde trávíte svůj mimopracovní čas?

Tak přímo zájem bych neřekl, ale program byl dost plný. Modlitební, setkávání po rodinách, v neděli dopoledne normálně shromáždění, pořád se něco dělo. Přímo se o to nikdo nezajímal, ale byl to takový určitý tlak, jestli se toho člověk zúčastní. Ale ne přímo, bylo to tak jako samo.

Uveďte, prosím, přibližně poměr času, který jste trávil/a ve společenství příslušníků hnutí víry a času, který jste trávil/a mimopracovní aktivitou nebo mimo ně?

Já bych to typnul na těch 50:50. Když se to sečte ...

Jaké postoje zaujímal hnutí víry (a jeho členové) vůči většinové společnosti?

Byla tam snaha, postoj spíš evangelizační, vstřícnost. Také pomoc a zájem. Jestli ta hostilita má něco společného s pohostinností, tak to také.

Jak věřící z hnutí víry (nebo vedoucí) reagovali na kritiku z okolí a ze strany společnosti?

My jsme byli připravení na to, že lidé to nepochopí, vždyť je to tak psáno ... že to nepřijmou, půjdou s Kristem nebo proti němu. Čekali jsme to a počítali s odmítnutím. Pán Ježíš měl také nepřátele, někdo slyšel, někdo ne ... Ale nějaká kritika nebo nepřátelství tam vyloženě nebyla.

Prožil jste dlouhodobější odloučení (alespoň dva týdny) od svého společenství? Pokud ano, jak jste ho prožíval a jak na vás působilo? Řekl/a byste, že toto odloučení mělo vliv na váš odchod ze společenství?

Tak, to asi jo. Byli jsme na 2 měsíce v Rusku na misií ... Ne, to bylo ještě v AC, ale i dál potom. Bylo to s Nehemií, jestli znáte. Byli jsme zapálení a tam je to jiné. Lidé a na táboře děti na to reagovaly. Chtěli jsme někam jinam, protože tady je to evangeliem doslova přesycené – různě. Jak to je psáno, že prorok není přijat ve své vlasti ... tak to je podobné .....

Jinak pak normálně rodinné dovolené. Chodit jsme nepřestali kvůli tomu. To bylo, protože jsem nesouhlasil s formou bohoslužby a s nějakými věcmi tam. Když jsme odešli, čekali jsme, jestli se někdo bude zajímat. Napřed nic, ale pak pastor zavolał, co se jako děje ... a my jsme mu to tak nějak vysvětlili ty naše důvody a on to vzal. Rozešli jsme se v dobrém. Šlo o to, že máme sbor (AC) v místě blízko našemu bydlišti, tak jsme říkali, že je to vlastně taková jedna vinice a Pán je jeden. Že je nijak nezavrhujeme, ale chcem chodit tu v místě bydliště.

2.

Jaký postoj zaujímal podle Vás hnutí k manželství a ke známostem? Tak, nějak normálně. Určitě se říkalo, že by měli být oba partneři věřící.

Všeobecně se říkalo, že není dobré, aby byl člověk sám. Je dobré, aby měl ženu. Byla tam, myslím, i taková ta teorie o dvou půlkách jablka, které k sobě přesně padnou a tu že má člověk hledat. To že je Boží vůle. Já jsem to tak nebral, mně záleželo na tom, abychom si rozuměli, měli společné zájmy, ne, že je to jediná možnost. Záleží, jak se člověk poddal autoritě, nebo jak zkoumal

sám. Ostatně, je to také naše volba. Bůh asi neříká, ta a žádná jiná, ale je to i na nás. Budu s ní žít já a ne někdo jiný, tak podle toho musím vybírat. Lidé občas pak podléhali depce, jestli je to Boží vůle, nebo ne a jak to poznat. To jim kazatel říkal: „Hlavně se ptejte na Boží vůli.“ Ale nikdo už neřekl, jak to poznat.

3.

Mělo hnutí víry nějaký vliv na Váš životní styl?

Člověk podřizoval život společenství, desátky, ty byly žádoucí. Ne přímo, že by to vyžadovali, ale kázalo se, že dávat se má, že tak je to správné, že nedávat by byl hřích.

Při pohledu zpět, mohl/a byste říci, zda ze strany společenství, které jste navštěvoval/a, byly nějaké snahy o „regulaci“ (např. chování, prožívání emocí, způsob trávení Vašeho volného času, volby zaměstnání, výběru školy, investování finančních prostředků, volby přátel, atd.)?

Bylo těžké si udržet přátele ze světa. Tam byla znát ztráta, protože jsme k nim neměli tak blízko, společné zájmy, hodně jsme trávili čas a setkávali se mezi sebou s přáteli ze sboru. Ty nové vztahy postupně vzaly všechnu tu energii.

Zaměstnání to neovlivňovalo, školu, to jsem tehdy studoval tu zřízenou hnutím Víry. A byl tam důraz na prožívání, abychom stále něco prožívali, něco cítili. Když lidi pak neprožívali, cítili zklamání, hledali vinu, že něco není v pořádku. Bylo to nepříjemný. Třeba já jsem s tím měl docela problém, potřeboval jsem tomu rozumět, pořád jsem přemýšlel, proč se nic neděje. Už mi to pak začalo vadit. Také proto jsem odešel, že tlačili lidi do prožitků.

4.

Jaké byly Vaše vztahy s ostatními členy hnutí? K čemu byste tyto vztahy přirovnal/a? Byl/a jste s těmito vztahy spokojen/a?

Dobré, myslím. Našel jsem tam přátele, Byl jsem tam spokojen, takže pak bylo těžké odejít. Ale nesouhlasil jsem s učením, tak to jinak nešlo. Oni to brali, jak se jim to říkalo. Vztahy udržujeme ale dál. Sice míň ...

Udržoval/a jste v době, kdy jste se angažoval/a ve hnutí víry nějaké vztahy i mimo tuto skupinu? Co Vy a Vaše rodina v té době?

Napřed mi sbor byl chvíli bližší než rodina. To je pak tak, že člověku je to všechno bližší a tráví tam hodně času. Rodiče pak myslí, že mu nějaká sekta bere syna nebo dceru ...

Prošly tyto vztahy nějakými změnami od doby, kdy jste do hnutí přišel/přišla, do doby odchodu? Jaké? Ani moc ne, jen pastor se během té doby změnil. Odjel na studia do Upsalle. S ostatními udržujeme vztahy dodnes, i když jsme se teď přestěhovali.

5.

Jaký byl Váš vztah k osobě vedoucího/kazatele ...? Tak normální, byl autoritou, ale přátelskou.

Co pro Vás vedoucí představoval?

Bylo pro Vás vedení (vedoucí/ kazatel) příkladem nebo vzorem?

Já jsem všechno nepřejímal, ostatní to docela brali, ale já jsem to pořád musel kontrolovat Božím slovem. Neaplikoval jsem to, s čím jsem nesouhlasil. Když jsem četl, viděl jsem, že vytržené z kontextu to působí jinak. Není to tak jednoznačné, jak říkali.

Bylo něco, v čem jste s nimi (s ním) nesouhlasil/a?

Nesouhlasil jsem později ve více věcech. Nejvíce v tom učení, bylo to takové ... lehce manipulativní, když se to tak vezme. Ovšem ne jako ve zlém.

6.

Nakolik Vám záleželo na vztazích s ostatními členy hnutí víry? (vyjádřeno procentuálně)

Asi těch 80 %? Ne, teď jsem si vzpomněl, že tam v těch vztazích došlo k nějakému posunu. Napřed tam mohlo být i 100 %. Záleželo mi na sboru, když jsem tam začal chodit. Pak jsem to přehodnotil až to bylo tak 60 % na sboru a 40 % na rodině. Dozrál jsem k tomu, že důležitá je i rodina. A teď je to ještě jiné.

Na čí rady jste v té době nejvíce „dal“, kdo z lidí měl Vaši největší důvěru? Důvěřoval jsem své manželce, té jsem všechno říkal. Jinak jsme chodili na domácí skupinky, tak člověk, který to vedl. Ti vedoucí skupinek měli moji důvěru, s těmi jsem se tak sdílel. Jeden člověk tam byl, na kterého jsem dost dal ... Na škole v Praze jsem měl také takového přítele. On byl takovej „indián“, znali jsme se ještě ze skauta. On měl v podstatě svou zásluhu, že jsem pak odešel. S tím jsme o tom hodně mluvili, kladli si otázky, co nám nesedí atd. Věděl dost, udělal si v tom celkem jasno, také s hodně věcmi nesouhlasil.

Uvědomil jsem si tu nenápadnou manipulaci, když člověk nepřemýšlel.

Nakolik ovlivňovalo mínění ostatních členů hnutí Vaše hodnoty a chování? (1 – 100 %) Zase těch 60 % by mělo vliv na chování a 40 % bylo z mojí hlavy, jak jsem to byl schopen vidět. On člověk si to ani neuvědomí, jak ho to ovlivňuje. Ne přímo. Hodnoty? To rozhodně víc. Tak na 1. místě ... asi 80 %.

Byly v rámci hnutí kladeny na některé projevy a vlastnosti členů zvláštní důrazy? (např. štedrost, veselost, poslušnost, úspěšnost, vztah k přírodě, určitý druh životosprávy, angažovanost v misii apod.)

Byly tam důrazy na tom, co se píše podle Písma. Na pohostinnost, na radost, že člověk má být radostný, také tu úspěšnost ... to bylo kázání o prosperitě. Jaké to bylo? Na jednu stranu se to dobře poslouchá, ale na druhou stranu je realita jinde. Byli jsme tehdy studenti, takže to pro nás bylo těžký. Ale i tady se Pán přiznával. Bylo vidět, že se o člověka skutečně postará, že zná, co potřebujeme. I moji spolužáci. To byla taková svědectví. Ale jinak je to přehnané, samozřejmě. Už jsem jim to tak nebaštil. Četl jsem, že i v Písmu je od obojího. Apod. Pavel říkal přece, že dokáže mít nedostatek i hojnost. Musí v tom být oba póly. Ale když se to vytrhne z kontextu ...

Jednou jsem si s tím kamarádem (z Prahy) vzpomněl na skauty. Tam byl takový jeden ... „sektobijec“ jsme mu říkali, a ten nás před sektami varoval. Byl to pro nás takový skoro nadčlověk :-). Vzpomněl jsem si pak na něj, co říkal, viděl jsem, v čem to vlastně jsem, přemýšlel jsem čím dál víc a říkal si, že zůstat v tom není dobré.

Zaznamenaly během Vaší angažovanosti ve hnutí Vaše názory a Vámi uznávaný žebříček hodnot nějaké změny? Jaké?

Ano, byly změny. Největší změnou bylo to, že už jsem tak nevyhledával ty prožitky. Kládl jsem důraz na Boží slovo. Nezajímalo mne, jak to vidí a prožívá kazatel, ale co skutečně říká Ježíš. Chtěl jsem se sytit, ne poslouchat něčí prožitky a názory, jak to připadá jemu, nějaké vyprávění. Viděl jsem to jinak.

Co jsem pak dělal? O tom, co mi vadilo, jsem hodně mluvil se svou ženou, ale ostatním jsem o tom moc neříkal. Nechtěl jsem je nějak ovlivňovat. Je to věc každého, každý k tomu musí dojít sám. Nerad bych, aby mě pak ještě obviňovali, že jsem vyvolal nějakou vlnu, aby se najednou zvedlo a odešlo víc lidí. Tak to bývá. Odešli jsem potichu a čekali, jak zareaguje pastor. Dlouho nic, když se ozval, my jsme mu řekli své důvody a on nám to nijak nezazlival,

nelanařil nás za každou cenu, že musíme zůstat, že to je jediná pravá církev.

Jak nyní zpětně vidíte tuto etapu Vašeho života? Posunulo Vás to někam? Mělo to vliv na Váš život do budoucna?

Udělal mne ta zkušenost určitě zralejším. Vede to k hledání, je to cesta. I Ježíš řekl, že je Cesta... A cesta se vyvíjí, mění se a všelijak točí, člověk má vytrvat, jen nesmí sejít. Nemusím teď nic předstírat, hrát si před někým na něco, můžu být ryzí. Člověk se tříbí. Teď jsme třeba ve sboru, kde je více generací, věnuje se Diakonii, je zaměřen na péči o starší lidi. Ale je tu zas málo misie, nic moc se tu neděje – to je pravda. Teď máme zas děti, tak je to jiné, někam vyjíždět moc nejde.

PŘÍLOHA IV.

Rozhovor s respondentkou č. 4, telefonát, 5. 10. 2009

pohlaví: žena

věk, ve kterém jste do hnutí vstoupil/a: Nějak přes 20 ... jo, 23.

věk, ve kterém jste hnutí opustil/a: 24

Jaké bylo Vaše vzdělání a zaměstnání/studium v té době (nemusí být konkrétně)?

Měla jsem po maturitě.

Jaký byl Váš rodinný stav? (Příp. hlásila se Vaše rodina také ke hnutí víry?)

Byla jsem vdaná a měla jsem dvě malé děti. Manžel nevěřil v Boha a moji rodiče byli také spíš v opozici.

Jaká byla Vaše zdravotní a sociální situace (stačí jen několika slovy)?

Manžel... jsem teď rozvedená a podruhé vdaná. On nevěřil, pak tak nějak ano, ale pak vlastně odešel od Boha, tak jsem se s ním pak rozvedla a teď jsem osm roků vdaná znovu a manžel věří v Boha. Děti odrostly, je jim 21, 23, dcera studuje a bydlí u tatínka v Praze ... jsou teď ovlivněny mým prvním manželem. Do sboru nikam nechodí, nemaj asi ani zájem. Teď mám ještě šestnáctiletou dceru a čekáme další miminko.

1.

Postřehl/a jste nějaký zájem ze strany hnutí o to, jak a kde trávíte svůj ostatní čas?

Zájem tam jako byl. Trávili jsme čas společně s těmi lidmi ze sboru, tam jsme byli dobrá parta, tak skoro každý den. Chodili jsme na modlitebny, na domácí skupinky a tak.

Uved'te, prosím, přibližně poměr času, který jste trávil/a ve společenství příslušníků hnutí víry a času, který jste trávil/a mimopracovní aktivitou nebo mimo ně? Např. 50 : 50

Napřed ano, ale pak... tak asi půl na půl to bylo. Už jsem měla rodinu, navíc nevěřícího manžela, takže to jako vždycky nešlo.

Jaké postoje zaujímalo hnutí víry (a jeho členové) vůči většinové společnosti? (např. vstřícnost, zájem, vymezenost, hostilita ...)

Já myslím, že určitě ne. Žádný nepřátelství ani vymezování.

Jak věřící z hnutí víry (nebo vedoucí) reagovali na kritiku z okolí a ze strany společnosti? Setkala jste se s tím?

Ne, já ne.

Prožil jste dlouhodobější odloučení (alespoň dva týdny) od svého společenství? Pokud ano, jak jste ho prožíval a jak na vás působilo?

Po odstěhování jsem pak byla 300 km od nich, že jo. Jezdila jsem tam jen jako na návštěvu do Prahy, tak jako pokud to bylo možno, tak jsem tam šla třeba na nějaký to shromáždění. Ale už jsem byla vlastně jenom návštěva, že jo. Nevěděla jsem, co se tam děje.

Jestli jsem na Moravě našla jiný sbor? No, tak v jednom městě jsem našla a tam jsem potom potkala pana č. 2, takže tam jsme pak chodili do sboru. Ti z Prahy, tam byli vlastně na návštěvě za náma, nějaký společný akce jsme spolu dělali, takže tam byl kontakt s nima. Tam nevadilo vlastně, že to byla úplně jiná církev.

Už tam nejsem, teď jsem zase odstěhovaná na jiném konci... Momentálně nemám kam chodit. Je tu sice něco asi 30 km odsud... ve východních Čechách je vůbec tak nějak mrtvo. Jsou tu jenom kostely a Jehovisti a katolíci. Takže není tu nic jako, kde bych se cítila jako doma, no.

2.

Jaký postoj zaujímalo podle Vás hnutí k manželství a ke známostem? (bylo žádoucí/nežádoucí mít známost, nebo tomu nikdo nevěnoval pozornost?)

Tak to nevím, to jsem si nevšimla jako... Tam byly páry vlastně, to bylo v době, kdy všichni tak jako s malejma dětma, tak jako mladí manželé spíš.

Setkal/a jste se v rámci hnutí s tzv. „aranžováním“ párových vztahů mezi muži a ženami?

V té době, co jsem tam byla, tak to jsem tam nezažila.

3.

Mělo hnutí víry nějaký vliv na Váš životní styl?

No určitě. (smích)

Při pohledu zpět, mohl/a byste říci, zda ze strany společenství, které jste navštěvoval/a, byly nějaké snahy o „regulaci“ (např. chování, prožívání emocí, způsob trávení Vašeho volného času, volby zaměstnání, výběru školy, investování finančních prostředků, volby přátel, atd.)?

Hm, to ne. Ani nic z toho. Ne.

4.

Jaké byly Vaše vztahy s ostatními členy hnutí? K čemu byste tyto vztahy přirovnal/a?

Jako rodina, nebo víc než rodina, protože tím, protože má člověk má jako takovej ten stejnej náhled na svět nebo jako tu víru stejnou, tak je to bližší. S rodičema si nemůžu takhle jako popovídat o tom. Maj to jinak než já, tak to nešlo. Teď to u nich směřuje k takovému tomu kostelnímu, ale dřív vůbec ... a manžel tehdy také ne.

Byl/a jste s těmito vztahy spokojen/a?

Ano.

Udržoval/a jste v době, kdy jste se angažoval/a ve hnutí víry nějaké vztahy i mimo tuto skupinu?

Tak v rodině ... někdy, ale nebylo moc často.

Co Vy a Vaše rodina v té době?

V té době jsme se měli s mužem stěhovat, ale neměli jsem kam a tehdy za námi přišel takový jeden kluk, který bydlel sám v bytě, ten byt byl větší, takže říkal, že se zeptá svých rodičů, jestli jako můžem, aby neměli strach, že třeba ho z toho bytu nějak vyštípeme... takže se ještě s nima poradil a vlastně nás tam vzal a bydleli jsme tam až do odstěhování z Prahy... Bydleli jsem ... byly tam dva pokoje a kuchyň a bydleli jsme v jednom tom pokoji.

Prošly tyto vztahy nějakými změnami od doby, kdy jste do hnutí přišel/přišla, do doby odchodu? Jaké?

Ne, ty vztahy se skupinou z Prahy zůstaly i když jsme teď jinde, jezdili za náma, jako jsme v kontaktu.

5.

Jaký byl Váš vztah k osobě vedoucího/kazatele ...?

No, tak byl pro mě strašně dobrým kamarádem, bratrem, vlastně do dneška se stýkáme, navštěvujeme. Dokonce s náma nějakou dobu bydlel, když neměl kde bydlet. Ne tam, jinde, jako ještě dřív. Pak tam byl jako kazatel nebo pastor.

Co pro Vás vedoucí představoval?

Bylo pro Vás vedení (vedoucí/ kazatel) příkladem nebo vzorem? Vážila jste si ho pro něco?

Hodně, vážila jsem si ho, měl takovou autoritu vrozenou, jako danou. Měl

respekt. Autoritu měl i ten druhý na Moravě, ale ten byl věkově jiná kategorie, takže jsme se přímo nekamarádili. Ten vztah taky zůstal, teď tu byl nedávno.

Bylo něco, v čem jste s nimi (s ním) nesouhlasil/a?

Viděla jsem ho pořád stejně, tak byla jsem tam jen necelý rok, takže...

6.

Nakolik Vám záleželo na vztazích s ostatními členy hnutí víry?

(vyjádřeno procentuálně 1 – 100 %)

Nakolik? No, hodně, to byli nejbližší lidi moji. Tak 100 %.

Na čí rady jste v té době nejvíce „dal/a“, kdo z lidí měl Vaši největší důvěru?

Já nevím. Já nevím, asi bych si nechala odradit od nich. Společně jsme se mohli modlit, společně hledat odpověď, co dělat. To jsem s rodičema nemohla, nebo s kamarádama nevěřícíma. Takže ... pohled toho, co po mně chce Bůh je pro mě důležitější než nějaká rada rodičů. Manžel? Tak to je samozřejmý, že se to v manželství musí řešit... Třeba i kvůli tomu jsem se stěhovali, i když jsem věděla, že budu bez tohoto společenství, tak jako jsme se dohodli, že se odstěhuju z Prahy, tak jsem se odstěhovali. To bylo potřeba pro rodinu – to bylo důležitější.

Nakolik ovlivňovalo mínění ostatních členů hnutí Vaše hodnoty a chování?

Asi ovlivňuje, když s někým trávíte čas. Nějak že by mne manipulovali, to ne. To ne.

Byly v rámci hnutí kladeny na některé projevy a vlastnosti členů zvláštní důrazy? (např. štedrost, veselost, poslušnost, úspěšnost, vztah k přírodě, určitý druh životosprávy, angažovanost v misii apod.)

No, nevím co bych na to řekla ... tak určitě ta misie. Nic se mi nevybavuje.

Zaznamenaly během Vaší angažovanosti ve hnutí Vaše názory a Vámi uznávaný žebříček hodnot nějaké změny? Jaké?

No, to určitě. Když jsem byla naplno v něčem každý den, že jo, to jsem se plnila něčím jiným než světskejma věcma a televizí... že jsem hledala prostě, no, že bylo pořád nějaký vyučování nebo konference... prostě za tu dobu člověk hodně vyrostl za ten rok, co jsem tam byla, tak tím ,že vlastně se pořád něco dělo, se scházeli a něco se probíralo společně, tak to člověka ovlivňovalo, že jo. Potom, když člověk na to byl sám, tak to jde hodně pomalu, než když je takle

ve společenství a má to od druhých naservírované.

Rostla jsem v takový jako důvěře, že člověk se nestrachuje o budoucnost, že to odevzdá Bohu ten život a učí se každý den co dělat, kudy jít – taková bezstarostnost. Takže taková vize do budoucna, co bude.

Nastala v době vaší angažovanosti ve hnutí situace, kdy jste věci viděl/a kriticky?

Za tu dobu, co jsem tam byla, tak ne.

Když to člověk vidí z venku, tak mne zklamal takový ten vývoj do budoucna, co se tam s nima dělo, v tom městě na Moravě. Tam potom byly nějaký politický věci, že se ty skupiny pomlouvají mezi sebou. Je to tak asi ve všech, rozebírají se takový zvláštní věci. Z Prahy jezdili, ta skupina a bylo to bez problémů. A tady ... co jsme tu u hranic s Polskem, udělali jsme takovou mezinárodní akci, Poláci měli také zájem společně něco dělat, z Prahy sem taky chtěli jezdit... A tady ta místní skupina je vlastně nějak odmítla, že nechce, aby jim do toho někdo šťoural a zasahoval. Kvůli tomu tam nemám ani chuť jezdit teďka... Vždycky po čase, mi přijde, že se začnou dít nějaký divný věci, že se, já nevím, začnou oddělovat od těch ostatních, že si myslej, že jsou lepší, já nevím.

Tak já jsem tam nebyla jako nikdy členem, jezdila jsem tam na návštěvu, abych měla kontakt s věřícíma. Když měli nějaké akce, tak jsem tam jela spíš na návštěvu a byla jsem strašně ráda. Zním jednoho bratra z toho místa a od toho vím, že se tam děly nějaký divný věci, kterýma byl potom i on znechucený a přestal tam chodit. Tak nějak se uzavíraj vůči ostatním, nechtěj tu otevřenost.

Jak nyní zpětně vidíte tuto etapu Vašeho života? Posunulo Vás to někam? Mělo to vliv na Váš život do budoucna? Na Vaši víru?

No, takovej osamocenej právě. Toho Boha v sobě jako mám, víru mám, ale chybí mi to společenství, modlitby... když člověk žije jen s těma nevěřícíma okolo a poslouchá to, tak je to těžký. Nestačí to.

Jakou mám další představu? No, tak takovou, no. Aby to bylo jako doma v rodině.

PŘÍLOHA V.

Rozhovor s respondentkou č. 5, K. Vary, 17. 11. 2009

pohlaví: žena

věk, ve kterém jste do hnutí vstoupil/a: Tehdy mi bylo 22.

věk, ve kterém jste hnutí opustil/a: Ten samý, protože jsem se tam moc neohrála, bylo to jen na chvíli.

Jaké bylo Vaše vzdělání a zaměstnání/studium v té době (nemusí být konkrétně)? Studovala jsem.

Jaký byl Váš rodinný stav? (Příp. hlásila se Vaše rodina také ke hnutí víry?)

Ne, rodiče i sourozenci chodili do jiného sboru.

Jaká byla Vaše zdravotní a sociální situace (stačí jen několika slovy)?

Tehdy bylo moje zdraví dobré. Měla jsem energii navštěvovat i více sborů. Praha je velké město. Sociální situace? Student na privátu.

1.

Postřehl/a jste nějaký zájem ze strany hnutí o to, jak a kde trávíte svůj ostatní čas?

Ne, vůbec. Ale byla tam jedna taková sestra, té jsem pomáhala, tak ta mi nosila různé věci z domova. Měla mě něco jako dceru, tak mi nabízela různé oblečení a tak. Byla mi svého času asi nejbližší osobou tam, ale tohle mi zase vadilo. Myslím tím ty věci, co člověk normálně nosí do nějaké charity.

Uveďte, prosím, přibližně poměr času, který jste trávil/a ve společenství příslušníků hnutí víry a času, který jste trávil/a mimopracovní aktivitou nebo mimo ně? Např. 50 : 50

Jednou týdně na nedělní shromáždění, to bylo asi po dobu pěti měsíců a párkrát na modlitebni. Ale tam jsem pak přestala chodit. Takže 85 - 90% času ve prospěch jiných věcí.

Jaké postoje zaujímalo hnutí víry (a jeho členové) vůči většinové společnosti? (např. vstřícnost, zájem, vymezenost, hostilita ...)

Nevím, sice teoreticky říkali, že svět je špatný, a že je potřeba misie, ale prakticky to vypadalo normálně. Rozptýlili se po Praze a už jsem nevěděla, co dělají. Někteří tam chodili spíš jako za kulturou. Společenská událost na neděli, představení. Aspoň se mi to tak zdálo.

Jak věřící z hnutí víry (nebo vedoucí) reagovali na kritiku z okolí a ze strany společnosti?

Nesetkala jsem se s tím přímo.

Prožil/a jste dlouhodobější odloučení (alespoň dva týdny) od svého společenství? Pokud ano, jak jste ho prožíval/a a jak na Vás působilo? Řekl/a byste, že toto odloučení mělo vliv na váš odchod ze společenství?

Zůstávala jsem kvůli tomu v Praze nebo jela do Prahy na víkend. Líbilo se mi, že je to takové živé, že tam nejsem pod dohledem rodičů, že to je moje volba. Chtěla jsem někam patřit podle vlastního výběru. Napřed jsem uvažovala o členství, ale nikdo to se mnou neřešil, i když jsem jim dala kontakt. Pak jsem za to byla ráda. Začalo mi tam něco chybět nebo vadit. Během letních prázdnin se mi to úplně rozleželo a už jsem se tam nevrátila. Nikdo se neozval.

2.

Jaký postoj zaujímal podle Vás hnutí k manželství a ke známostem? (bylo žádoucí/nežádoucí mít známost, nebo tomu nikdo nevěnoval pozornost?)

To byla jedna z věcí, co mi tam vadily. Nikdo to tam neřešil, nebo jsem si toho teda nevšimla. Byly tam páry, které spolu žily nesezdaně, nebo se tam objevovala slečna střídavě s několika partnery. Neměla jsem v tom přehled. A nejsem na to zvyklá z toho křesťanského prostředí, kde jsem vyrostla. Nevím, jestli se v tom ta holka tak plácala, nebo co, ale nevšimla jsem si, že by to někoho zajímalo, přijímali každého, jak přišel. Nezajímali se, snad aby si náhodou neřekli něco nemilého. Možná to je dobře, aspoň tam chodilo hodně různých lidí. Taková směsice.

Setkal/a jste se v rámci hnutí s tzv. „aranžováním“ párových vztahů mezi muži a ženami?

Ne.

Byl vznik a průběh těchto vztahů nějakým způsobem „regulován“?

Jak už sem to říkala, nevěnovali tomu moc pozornost, pokud jsem si teda všimla.

3.

Mělo hnutí víry nějaký vliv na Váš životní styl?

V ten čas to ovlivnilo můj modlitební život. Začala jsem si přát modlit se v jazycích, ale nikdy to nešlo. Zkoušela jsem to. Připadala jsem si jako exot.

Nikdo mne nekritizoval, ale pak se za mne modlili, abych ten dar také dostala. Víckrát. Možná, že někteří mluvení v jazycích jen předstírali, nebo věřili, že ho mají a žvatlali. Nechci je podezřít. Také jsem se začala každý týden postit. To mělo být hromadné, ale nemělo to žádný účel, jak se původně říkalo. Mělo jít o půst za cosi konkrétního nebo tak, ale nedostala jsem odpověď za co vlastně to je. Teď mi to přijde jako dobrovolná disciplína. Jednou se starší sboru modlili za ty, co přišli na výzvu – tehdy poprvé jsem šla a bylo to takové divné. Někteří padali a plakali, ale já jsem se zapřela, protože se mi zdálo, že mi neúměrně silou tlačí na čelo. Možná chtěli, abych taky spadla, nebo nevím. Ale to je trochu mimo mísu.

Při pohledu zpět, mohl/a byste říci, zda ze strany společenství, které jste navštěvoval/a, byly nějaké snahy o „regulaci“ (např. chování, prožívání emocí, způsob trávení Vašeho volného času, volby zaměstnání, výběru školy, investování finančních prostředků, volby přátel, atd.)?

Ne, ale určitě bylo tak trochu „in“ chodit na modlitební, modlit se v jazycích ... rodičům se doporučovalo, aby dali děti do té křesťanské školy, kterou chtěli založit. Dělal se často sbírka, ale ani nevím, jak to dopadlo... *(se založením školy)*

Teď mi dochází, že většina věcí zůstala možná jen u toho nadšení a modliteb a jinak nic. Možná, že jsem si jen málo všímala.

4.

Jaké byly Vaše vztahy s ostatními členy hnutí? K čemu byste tyto vztahy přirovnal/a?

Až na několik jednotlivců ... asi jen dva, vlastně dvě, pro mne zůstali všichni cizí.

Byl/a jste s těmito vztahy spokojen/a?

Ne, tehdy jsem chtěla víc zapadnout, proniknout do toho společenství, přála jsem si, aby se přestali modlit, říkat jako ozvěna „haleluja“, ale místo toho třeba „ahoj, kdo jsi, a odkud, a proč tu jsi?“. Jednou se za mne modlil jeden člověk, ale ten tam byl hostem – jako řečník. Byl tak trochu nátlakový. Všeobecně. Vyzval mojí sestru, která tam tehdy přišla poprvé a naposled, aby se za mne modlila. Dal jí ruce na mojí hlavu a říkal jí, jak to má dělat a za co se modlit. Nebo tak nějak. Byla tím rozhozená ... a já taky.

Udržoval/a jste v době, kdy jste se angažoval/a ve hnutí víry nějaké vztahy i mimo něj?

Víc než v tom sboru. A hlubší.

Co Vy a Vaše rodina v té době?

Naši jsou věřící, ale chodili, teda i teď chodí do jiného sboru u nás. Nerozmlouvali mi to. Chápali, že potřebuji najít to svoje.

Prošly tyto vztahy nějakými změnami od doby, kdy jste do hnutí přišel/přišla, do doby odchodu? Jaké?

Až na jednu kamarádku ... všechny ostatní vztahy ... jsou pryč. Nevznikly nebo vůbec se ani nerozvinuly.

5.

Jaký byl Váš vztah k osobě vedoucího/kazatele ...?

Asi žádný. Teda, jako, ne, že by nebyl, ale jen jednou jsem s ním mluvila za celou tu dobu.

Co pro Vás vedoucí představoval?

Kazatele a uvaděče. Rozhodně to nebyl pastýř. Ale to nebyl jediný svého druhu...takových je víc všude jinde. Někteří si myslí, že to je jen o kázání.

Bylo pro Vás vedení (vedoucí/ kazatel) příkladem nebo vzorem?

Bylo něco, v čem jste s nimi (s ním) nesouhlasil/a?

No, přímo si to ... přímo nevybavím. Docela měl dlouhý kázání. Třeba i 1,5 hodiny. Vůbec mu nevadilo, že lidi už musí jít domů, třeba z domova důchodců odcházeli. A ti co hlídali děti to měli těžký. Besídka byl problém – každý chtěl být na shromáždění, chválit a ne zabavovat děti. Jo, teď jsem si vzpomněla! On se svojí rodinou chodili vždycky pozdě. Teda, ne vždycky, ale častokrát. Uváděl to někdo jiný, pak byly chvály a modlitby a během nich dorazili on a rodina. To mi přišlo ne zrovna moc příkladný.

6.

Nakolik Vám záleželo na vztazích s ostatními členy hnutí víry? (vyjádřit procentuálně 1 – 100 %)

Napřed hodně, ale nikdy se to tak nestalo, takže nevím, co říct.

Říkala jste, myslím, že Vám záleželo na tom, aby Vás brali, abyste zapadl/a.

Ano, to jo. To jsem chtěla, ale těch skupin lidí bylo víc, takže jsem byla stejně rozpolcená. Neumím se vyjádřit číslem.

Na čí rady jste v té době nejvíce „dal/a“, kdo z lidí měl Vaši největší

divěru?

Jako myslíte teď někoho z hnutí Víry? Tam nikdo. Zůstal mi jeden kamarádský vztah, ale to proto, že jsme tam obě v podobnou dobu přestaly chodit. Ale je pravda, že tehdy jsem potřebovala někoho jako přítele a vzor zároveň.

Nakolik ovlivňovalo mínění ostatních členů hnutí Vaše hodnoty a chování? (1 – 100 %)

Zase číslo ... jak v čem. Chtěla jsem být také tak „duchovní“ a modlit se a chválit v jazycích. To mne tehdy vzalo. Tak třeba 30%.

Byly v rámci hnutí kladeny na některé projevy a vlastnosti členů zvláštní důrazy? (např. štedrost, veselost, poslušnost, úspěšnost, vztah k přírodě, určitý druh životosprávy, angažovanost v misii apod.)

Na modlitby. Ty mi přišly jako nejpropagovanější. A na dary Ducha svatého, což teda souvisí s tím ostatním. Bylo to pořád o dostávání a dostávání nějakých darů. Různá obdarování, ale taková ta méně praktická a více nadpřirozená. Přitom ti lidé nebyli nijak asketičtí a přeskromní. Nežili jen v duchovním světě, ... ale mluvili tak. Všude a za vším hledali ty různé duchy. Někteří. Teď mi přišla vzpomínka na vymítání ducha něčeho nad Prahou. Jeden bratr, ten nemluvil skoro o ničem jiném. Naskakovala mi červená kontrolka.

Zaznamenaly během Vaší angažovanosti ve hnutí Vaše názory a Vámi uznávaný žebříček hodnot nějaké změny? Jaké?

Hodnoty ... určitě mi zůstalo to, že se ráda modlím. Je to pro mne důležitější než dřív. Jazyky jsem nedostala, i když mi říkali, že dar jazyků už mám, jen mu nesmím bránit svým rozumem. Ale modlím se ráda a pak mi to často někde chybí. Podle toho se dívám kriticky i na některá společenství, kde se lidi modlí tak jako zvadle, uměle a neosobně. To je ale asi spíš o lidech. Prošla jsem tehdy více církví a myslím, že teď mám tak trochu větší odstup a nadhled.

Ptal/a jste se v té době někdy sama sebe, proč to nebo ono děláte?

V jakém smyslu? Aha, tak to jsem si myslela, že vím ... ale nebylo to tak. Někdy jsem se přizpůsobovala a myslela, že třeba něco nového objevím, co ti druzí prožívají.

Nastala v době vaší angažovanosti ve hnutí situace, kdy jste věci viděl/a kriticky?

Napřed ne, to jsem viděla kriticky svůj původní sbor, ale pak se to změnilo.

Jsem ráda, že tam už nejsem. Zastydla bych tam. Jako socha s rukama nahoru... a pak taky ta frustrace bez vztahů.

Jak nyní zpětně vidíte tuto etapu Vašeho života? Posunulo Vás to někam? Mělo to vliv na Váš život do budoucna?

Ono asi nejen tohle, ale souhrou dalších událostí, toho, čím jsem procházela i jinde ... ale zaplnilo to takovou tu mezeru, kde jsem cítila, že bych potřebovala živější sbor.

Jo, došlo mi tam, že se musím naučit říkat „ne“, což mi moc nešlo... no, štválo mě, že jim nedokážu říct svůj názor, že se neumím vyjádřit, různě jsem se vymlouvala... a taky že tomu nevěřím, tomu, co vnímám já a víc věřím druhým. Teď je mi jasné, že mi v tu dobu šlo nejvíc o ty vztahy, že jsem chtěla nějak zapadnout, být ta „správně věřící“ a to i na úkor mé vlastní osobnosti, myslím popřít ji. A přitom tam žádné vztahy, teda až na jeden, nevznikly! To je paradox...

Už teď tak moc netoužím, neprahnu po těch duchovních darech. Často jsem o tom ten čas mluvila, četla ... Možná je to škoda, ale nějak jsem se smířila, že některé dary asi mít nebudu. A přitom věřím, že Ducha svatého mám i tak.

...vlastně ještě takhle: vidím to sice jako odbočku, úlet, který ale vyvážil to zkosnatělé... a pochopila jsem v něčem, že to, na co jsem byla zvyklá může vypadat i jinak, že to je o lidských hranicích, jak si je nastaví. Obohatilo mně to moji paletu. Stejná věc může vypadat navenek jinak. Třeba chvály. Tam byli všichni takoví uvolnění a já si i dneska přeju uvolnit se, být autentická. Mít z bohoslužby intelektuální přednášku, to jako zrovna nemusím. Tam jsem si začala přát být na bohoslužbě aktivnější.

Nelítuju, je to prostě zkušenost. Štválo mě, že ani pes neštěkl, když jsem se už nevrátila, ale taky mne nikdy nikdo do nás nic neřekl, že jsem tam chodila. Myslím něco negativního. Dali mi svobodu volby a toho si vážím.